

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

4

K vojenskému uvolnění napětí

„V zájmu dalšího prohloubení a upevnění procesu zmírňování mezinárodního napětí vyložíme veškeré úsilí, aby tento proces byl doplněn i uvolněním v oblasti vojenské, především na základě omezování a snižování zbrojení s konečným cílem dosáhnout všeobecného a úplného odzbrojení“.

(Prohlášení předsednictva ÚV KSČ a vlády ČSSR k výsledkům helsinské Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.)

Problematika vojenského uvolnění napětí patří mezi důležité teoretické i praktické otázky socialistické zahraniční politiky a mezinárodní politiky vůbec. Je těsně, respektive neoddělitelně spjata se zápasem socialismu a imperialismu, s bojem hlavních revolučních sil za mír, demokracii a socialismus a s otázkou války a míru. Tvoří jeden z důležitých faktorů mezinárodní bezpečnosti. Její pozitivní řešení, ve spojitosti s mezinárodními sociálními, politickými a ekonomickými faktory, vytváří nutné předpoklady pro zajištění trvalého míru.

G. Husák na slavnostním zasedání ÚV KSČ, ÚV NF ČSSR, Předsednictva federálního shromáždění ČSSR a vlády ČSSR na počest 60. výročí VŘSR uvedl: „Zápas o nastolení trvalého míru je nedílnou součástí strategie světového socialismu. Tato strategie vyplývá ze samé jeho podstaty a představuje zároveň ztělesnění nejvlastnějších zájmů národů celého světa, pro něž

je mír tou nejcennější hodnotou. Orientace socialistických států na mírové soužití je založena na přesvědčení, že právě v těchto podmínkách se mohou nejlépe uplatnit přednosti socialistického společenského zřízení, které je schopno dát pozitivní odpověď na základní problémy dalšího rozvoje soudobé civilizace.“

Země socialistického společenství v čele se Sovětským svazem vypracovávají reálnou koncepci vojenského uvolnění napětí. Tato koncepce vychází z vědecké analýzy poměru třídních sil, z mezinárodního vývoje, z vojenskopolitické situace ve světě a z výsledků vědeckotechnické revoluce. Její teoretický základ tvoří leninská teorie socialistické revoluce, zásady mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, hodnocení charakteru současné epochy a vztah války a politiky.

Koncepce vojenského uvolnění napětí tvoří integrální součást mírové zahraničně politické strategie a taktiky zemí socialistického společenství. Jejím smyslem je přispět k překonání existujícího rozporu mezinárodního vývoje — probíhajícím politickým uvolňováním a neustálým zvyšováním vojenských potenciálů a zdokonalováním a hromaděním zbraní. Dále má vytvořit pevné materiální základy uvolňování napětí ve vojenské oblasti. Konečně má zajistit, aby mezinárodní spory mezi státy se řešily mírovými prostředky, aby nebyl ohrožen mír a mezinárodní bezpečnost.

Úsilí zemí socialistického společenství za prosazení vojenského uvolnění napětí je spjato s vývojem zápasu a soutěžení protikladných společenských soustav a s bojem tří hlavních revolučních sil současnosti — za mír, demokracii a socialismus. Tvoří součást třídního boje mezi socialismem a imperialismem na mezinárodním poli.

Přístup k politickému a vojenskému uvolňování jako ke dvěma spojeným stránkám jednotného procesu přestavby mezinárodních vztahů samozřejmě neznamená, že vojenské uvolňování, či uvolnění ve vojenské oblasti nemají svou specifickou sféru činnosti. Tu tvoří především systém vojenskopolitických vztahů mezi státy a vojenskopolitické aspekty mezinárodních vztahů.

Uvádění zásad do mezinárodního života mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením obsažených v Chartě OSN, Závěrečném aktu a dalších mnohostranných a dvoustranných smluv a dohod tvoří hlavní článek v boji za vojenské uvolnění napětí. Socialistické země bojují za vytvoření efektivního systému mezinárodní bezpečnosti. Tento systém předpokládá kardinální přestavbu struktury mezinárodních vztahů. Cílem zemí socialistického společenství na tomto úseku je dosáhnout při uvolňování napětí postupného poklesu relativního významu vojenské síly v hierarchii prostředků v zajišťování bezpečnosti tím, že se důraz položí na zásady mírového soužití protikladných společenských systémů. Je to postupně se vyvíjející dynamický a dlouhodobý proces, který bude mít pravděpodobně několik etap. Nevyhnutelně vyúsťuje v boj různých tendencí a jeho úspěch je podmíněn omezením a překonáním vlivu těch sil, které brzdí uvolňování, zvyšují mezinárodní napětí a stupňují horečné zbrojení. Socialistické země mají na zřeteli, že tento proces není izolovaný jev, nýbrž probíhá v podmínkách boje protikladných společenských systémů, za krizových otřesů, sociálních konfliktů a hluboké diferenciace pokrokových a reakčních sil.

Důležitým požadavkem je postupná přestavba vojenskopolitických vztahů mezi státy, zejména mezi státy s rozdílným společenským zřízením. Tento systém vztahů vznikl v době studené války a má antagonistický charakter. Imperialistické státy v této době položily hlavní důraz na hrozbu silou, na přípravu války proti socialistickým zemím a chtěly je vojensky zničit. Dlouhá léta vycházely z představy, že mají vojenskou převahu nad socialistickými zeměmi.

Vojenskopolitické vztahy mezi státy nejsou však ničím jednou a provždy daným a strnulým. Jako každý společenský jev i ony mají historicky přechodný charakter. Socialistické země při zkoumání možnosti jejich přestavby vycházejí z marxisticko-leninského principu historismu, jehož podstata spočívá v tom, že se na každou otázku dívají podle toho, jak ten či onen společenský jev v dějinách vznikl, jakými hlavními etapami ve svém vývoji prošel a v pohledu na tento vývoj soudí, čím je daný jev nyní a čím může být v budoucnosti. Základní faktor determinující možnost přestavby vojenskopolitických vztahů tvoří dynamicky se měnící poměr sil mezi socialismem a imperialismem. V něm významná úloha připadá vojenskému poměru sil.

Vojenskopolitické vztahy mezi státy můžeme charakterizovat jako souhrn vojenskotechnických a vojenskohospodářských styků, které mezi sebou na politickém základě vytvářejí státy se stejným nebo rozdílným společenským zřízením. Konkrétní formy těchto styků jsou značně rozmanité. Patří k nim: účast států ve dvoustranných nebo mnohostranných svazcích vojenskopolitického charakteru, mezinárodní rozhovory a dohody o vojenských aspektech problémů spojených s poválečným mírovým uspořádáním či urovnáním vojensky konfliktních situací, spolupráce v oblasti dodávek a společné výroby zbraní, zejména vojenskotechnických informací, příprava vojenských kádru a další.

Sociální nesourodost současného světa přináší rozdílné typy vztahů mezi státy i vojenskopolitických vztahů (mezi socialistickými zeměmi, mezi kapitalistickými státy, mezi socialistickými a kapitalistickými zeměmi, mezi rozvojovými zeměmi, mezi nimi a socialistickými nebo kapitalistickými zeměmi). Klíčový význam připadá rozšíření a prohloubení vojenského uvolnění mezi socialistickými a kapitalistickými zeměmi, postupný přechod jejich vojenskopolitických vztahů na novou cestu — cestu podpory míru a mezinárodní bezpečnosti. Další snížení úrovně napětí mezi nimi, zvláště mezi Sovětským svazem a Spojenými státy a společné rozpracování a uskutečnění účinných opatření k oslabení vojenských sil stojících proti sobě by výrazně zmenšilo možnost vzniku konfliktních vojenských situací na globální a regionální úrovni, což by podstatně změnilo celou vojenskopolitickou situaci ve světě a mohlo vést k velkým pozitivním změnám v celém systému mezinárodních vztahů.

L. I. Brežněv prohlásil, že „... neexistuje žádné ohnisko válečného nebezpečí, na jehož odstranění mírovými prostředky by Sovětský svaz neměl zájem; neexistuje žádný druh zbraní hromadného ničení, kterou by Sovětský svaz nebyl ochoten omezit, zakázat na vzájemném základě a v dohodě s jinými státy a pak ji vyloučit ze zbrojního potenciálu.“ (Rudé právo, 9. 7. 1977) To tvoří podstatu přístupu socialistických zemí k vojenskopolitickým stránkám mezinárodních vztahů.

Základem vojenskopolitických vztahů mezi státy s rodinným společenským zřízením se musí stát zásady mírového soužití. Jedině za tohoto předpokladu lze uskutečnit přechod od konfrontace ke zmírnění napětí, k oslabení nebezpečí konfliktů a válek a k omezení úlohy vojenské síly v mezinárodních vztazích. Hlavním jejím obsahem je všeobecné snížení rozměrů hlavního nástroje vedení války — ozbrojených sil. „Jsme nesmířitelnými odpůrci rozdělení světa na vojenské bloky stojící proti sobě i odpůrci závodů ve zbrojení. Naše stanovisko v tomto smyslu je dobře známo. Je však třeba zcela jasně prohlásit: dokud zůstane blok NATO, dokud militaristické kruhy horečně zbrojí, bude naše země společně s dalšími účastníky Varšavské smlouvy tento vojenský a politický svazek upevňovat“, zdůraznil XXV. sjezd KSSS. (XXV. sjezdu KSSS, Praha 1977, s. 10).

Přestavba systému mezinárodních vojenskopolitických vztahů předpokládá realizovat další vojenskopolitická opatření. Země socialistického společenství k tomu předložily mnoho návrhů. Jde zvláště o návrhy: na všeobecné a úplné odzbrojení, na snížení početního stavu ozbrojených sil, na zákaz pokusů, výroby a použití jaderných zbraní, na odstranění nebezpečí jaderného konfliktu, na vytvoření bezjaderných pásem, na přijetí závazku ze strany mocností, jež vlastní jaderné zbraně, že nepoužijí těchto zbraní proti státům v těchto pásmech, na likvidaci cizích vojenských základů, na pozastavení platnosti článku 9 Varšavské smlouvy a článku 10 Severoatlantické smlouvy, které připouštějí rozšíření okruhů účastníků připojení nových států, na přijetí závazku účastníků helsinské konference, že proti sobě jako první nepoužijí jaderné zbraně na souši, na moři, ve vzduchu a v kosmickém prostoru atd.

L. I. Brežněv v odpovědích na otázky zpravodaje listu Pravda v prosinci 1977 uvedl: „Rozhovory v oblasti odzbrojení nyní zahrnují širokou škálu otázek, od zastavení všech jaderných zkoušek a zákazu

chemických prostředků vedení války až po upevnění vojenského uvolňování v Evropě a snížení vojenské aktivity v oblasti Indického oceánu. V těchto otázkách patří iniciativa ve značné, ne-li převládající míře Sovětskému svazu. Dnes je nejdůležitější přejít od rozhovorů a odzbrojení k reálným krokům, jež by se staly začátkem odzbrojení. To, a jenom to, bude opravdu odpovídat tužbám národů, které chtějí trvalý mír a rozhodně odsuzují akce ke zvýšení nebezpečí nové světové války a horečné zbrojení.“

Smyslem všech návrhů zemí socialistického společenství v oblasti uvolňování napětí je vytvořit nezbytné mezinárodně politické a vojenskopolitické předpoklady k posílení vzájemné důvěry mezi státy, zejména protikladných systémů, ke zmírnění nebezpečí vojenské konfrontace a na podporu odzbrojení, ke zmírnění nebezpečí jaderné války v Evropě a na celém světě. Vztah je i opačný. Uvolnění napětí ve vojenské oblasti přispívá k přestavbě systému mezinárodních vztahů, k uvádění těchto vztahů do souladu se stavem a úkoly základní přestavby mezinárodních vztahů. Vojenské uvolňování napětí můžeme charakterizovat jako složitý proces přestavby vojenskopolitických vztahů mezi státy v zájmu míru a sociálního pokroku lidstva.

Koncepce vojenského uvolnění napětí socialistických zemí tedy předpokládá: vyloučit možnost použít vojenské síly k řešení historického sporu mezi socialismem a kapitalismem a k řešení dalších mezinárodních sporů; garantovat nedotknutelnost a bezpečnost socialistických a všech zemí světa pevným a neporušitelným systémem smluv a dohod; účast všech zemí světa, zejména všech jaderných mocností, které převezmou odpovídající politické a vojenskopolitické závazky na úseku zajišťování míru a mezinárodní bezpečnosti; zastavit materiální přípravu na válku.

Boj socialistických zemí za vojenské uvolnění nemá nic společného s pacifistickými iluzemi o míru za každou cenu; v ničem se nedotýká ani marxisticko-leninského hodnocení soudobého imperialismu a nemůže rušit nebo změnit zákony třídního boje. Jako důležitý komponent politiky mírového soužití se vztahuje oblast vztahů (politických a vojenskopolitických) mezi státy, zvláště protikladných systémů.

Boj za vojenské uvolnění chápou země socialistického společenství jako významnou součást zápasu mezi socialismem a imperialismem. Pokládají jej za složitý a dlouhodobý proces. K jeho realizaci je

třeba postupovat krok za krokem, formou konkrétních dohod, přičemž se nelze řídit zásadou „všechno nebo nic“. Řešení tohoto problému ovlivňuje mnoho politických, strategických, vědeckotechnických a psychologických faktorů. Do jeho obsahu patří základní politické a vojenskopolitické otázky mezinárodních vztahů. Kromě odporu, který proti vojenskému uvolnění vyvíjejí agresivní síly imperialismu, existují i objektivní potíže, které vyplývají ze složitosti vlastního procesu omezování výzbroje a ozbrojených sil v mezinárodním měřítku (jak prakticky realizovat zásadu, že nesmí být poškozeny zájmy žádné strany, jak vypracovat kritéria pro stanovení zbrojních systémů, které mají být omezeny, jak dělat kontrolu a ověřování aj.). V těchto skutečnostech spočívá odpověď, proč po politickém uvolnění automaticky nenásleduje uvolnění vojenské a proč vojenské uvolnění nezačíná rovnou všeobecným a úplným odzbrojením.

Těžkosti vojenského uvolnění je však možné řešit a je možné dospět k pozitivním dohodám. Dokazuje to série mnohostranných smluv a dohod a takových důležitých problémů jako je zastavení významné části zkoušek jaderných zbraní a přijetí opatření proti jejich dalšímu rozšiřování vůbec a zvláště pak v kosmickém prostoru, na dně moří a oceánů, a rovněž zákaz a zničení bakteriologických zbraní. Neméně důležité a složité otázky vojenskopolitického a vojenskotechnického charakteru bylo třeba řešit i v souvislosti s dvoustrannými sovětsko-americkými jednáními a dohodami.

L. I. Brežněv naléhavost problematiky dalšího prohloubení uvolnění napětí vyjádřil takto: „Mezinárodní vztahy jsou nyní na jakési křižovatce cest, které vedou buď k růstu důvěry a spolupráce, nebo k růstu vzájemného strachu, podezřívavosti, hromadění zbraní, cest, které vedou na-

konec buď k trvalému míru, nebo v nejlepším případě k balancování na pokraji války. Uvolňování napětí umožňuje zvolit si mírovou cestu. Propást tuto možnost by byl zločin.“ (Rudé právo, 3. 11. 1977).

Možnost prosadit vojenské uvolnění se opírá o důležité mezinárodní faktory. Rozhodující je to, že celý světový vývoj probíhá pod rozhodujícím vlivem reálného socialismu. Základ tohoto vlivu tvoří: úspěchy socialistické a komunistické výstavby, všestranný společenský pokrok bratrských socialistických zemí; sílící jednotu socialistických států, těsná spolupráce stran, které je řídí, prohloubená ekonomická integrace a koordinovaná zahraniční politika zemí socialistického společenství; neustále rostoucí mezinárodní autorita socialistických států, značné zvýšení jejich úlohy v mezinárodní politice a světovém hospodářství.

Působení těchto faktorů se pozitivně odráží v mezinárodním životě dvojím způsobem: narůstají příznivější předpoklady a podmínky pro boj hlavních revolučních sil za mír, demokracii a socialismus a rozšiřováním objektivních předpokladů pro přestavbu celého systému mezinárodních vztahů v duchu politiky mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením. Důležitým faktorem mezinárodního vývoje je, že stále významnější část vládnoucích kruhů kapitalistických zemí chápe praktickou nemožnost získat vojenskou převahu nad zeměmi socialistického společenství. Chápou stále více i to, že sázet na rozpoutání nové světové války je zhoubné a zločinné.

Jednou ze základních cest k přestavbě mezinárodních vztahů v duchu zásad mírového soužití je cesta, která směřuje k vojenskému uvolnění napětí. Taková přestavba nemůže být uskutečněna, nebude-li v sobě zahrnovat uvolnění napětí ve vojenské oblasti.

Rozvíjať vojenskovedeckú prácu u štábov a vojsk — aktuálna úloha

Význam a úloha vedy a výskumu pri budovaní modernej armády a zabezpečovaní spoľahlivej obrany zeme v súčasnej etape vedeckotechnického pokroku neustále rastie. Zväčšuje sa prínos vojenskej vedy pri riešení aktuálnych úloh zvyšovania bojaskopnosti vojsk. Spoločne s tým sa rozširujú aj oblasti rozvoja vojenskovedeckej práce. Realizujú sa nové prístupy a spôsoby jej centralizácie, riadenia a vlastného vykonávania. Ukazuje sa, že dnes už samotná vedeckovýskumná základňa v jej tradičnom vymedzení — výskumné ústavy a zariadenia, vysoké vojenské školy a akadémie, resp. zariadenia vedeckoinformačnej činnosti — na všetky úlohy nestačí. Nestačí nielen svojimi kapacitami, ale nemá ani možnosti organizovať výskumy takého charakteru, ako sú vojenské „makroexperimenty“ so štruktúrami a procesmi, ktoré budú s vysokou pravdepodobnosťou vystupovať v budúcej možnej vojne, operácii a boji. Také možnosti existujú len u vojsk. Preto nadobúda význam i v našich podmienkach, experimentálny výskum organizovaný u štábov a vojsk, najmä v priebehu rôznych cvičení a manévrov, alebo tiež pri iných zamestnaniach operačnej, bojovej a politickej prípravy. Posilňovanie tejto tendencie rozvoja súčasnej vojenskej vedy je zákonité, je zdôvodnené praktickými skúsenosťami i teoretickými závermi bratských armád štátov Varšavskej zmluvy, najmä Sovietskej armády a presadzujú ju konkrétnymi opatreniami i veliteľské orgány.

V Rozkaze ministra národnej obrany k tomuto výcvikovému roku je vytýčená úloha... „Na všetkých operačných, taktických a odborných taktických cvičeniach skúmať otázky prípravy, vedenia operácií a boja a velenia vojskám“. To znamená, že na každom takomto cvičení budú okrem

učebných cieľov a otázok riešené tiež otázky vedeckovýskumného charakteru. Poznamenajme k tomu, že doposiaľ sa takýto výskum systematicky organizoval len na skúšobných a na niektorých vybraných operačných a taktických cvičeniach. Preto požiadavka cieľavedomo a organizovane skúmať aktuálne problémy vojenskej praxe a vedy na všetkých cvičeniach a manévroch, ktorá je presadzovaná aj v ostatných bratských armádach, je **novým momentom** v rozvoji vojenskovedeckej práce našej armády. Ide o požiadavku veľmi správnu a progresívnu, ktorá je, ako sme už uviedli, diktovaná objektívnymi príčinami, najmä zvláštnosťou vojenskovedeckého výskumu, nutnosťou rešpektovať zásady hospodárnosti a efektívnosti, rozširovaním vedeckých výskumov nepostradateľných pre rozvoj armády a zvyšovaním ich tempa a špecifickým pôsobením vojenskovedeckej práce na jej vykonávateľov. Rozoberme si stručne tieto faktory.

Zvláštnosť vojenskovedeckého výskumu spočíva predovšetkým v tom, že preverenie (verifikácia) výsledkov teoretických výskumov získaných logickými metódami a postupmi — pravidlami, poučiek, návrhov, doporučení, noriem, a pod. — je v celej šírke a hĺbke možné len v období vojny, v boji, kde existuje reálny protivník a jeho reálne materiálne a informačné pôsobenie. Na vojnu sa však čakať nemôže. V dobe mieru sa preto organizujú a konajú rôzne vojenské cvičenia a manévry i iné zamestnania štábov a vojsk, ktoré sa pripravujú tak, aby sa maximálne priblížili bojovým podmienkam. Tieto umele vytvárané modely reálneho boja, i cez svoje obmedzenia, poskytujú značne široký priestor nielen pre kvalitný výcvik štábov a vojsk, ale aj pre rozsiahle vojenskovedecké experimentovanie, pre riešenie výskumných otáz-

zok a problémov. Tieto cvičenia sú skutočnou „laboratóriou“ vojenskej vedy v najväčšom rozsahu, ktorá nemôže byť v dobe mieru plnohodnotne nahradená žiadnym iným vecným alebo teoretickým ekvivalentom. Je to dané tým, že vojská a štáby cvičia v súčasnej (alebo predpokladanej) organizačnej štruktúre, so súčasne zavedenou výzbrojou a bojovou technikou, v reálnych terénnych, hydrometeorologických a klimatických podmienkach a v reálnom čase. Najviac najhodnovernejších informácií a podkladov o charaktere budúceho boja, operácie môžeme teda získať len na týchto cvičeniach.

Požiadavka hospodárneho a efektívneho využívania prostriedkov spoločnosti vynakladaných na obranu platí všeobecne aj vo sfére vedeckovýskumnej práce. Je známe, že so zvyšujúcou sa technikou vybavenosťou armády rastú rýchle aj materiálne a finančné náklady na cvičenia a manévry. Výcvik štábov a vojsk je stále nákladnejší, drahší. Stále viac prostriedkov je treba vynakladať i na organizovanie skúšobných a výskumných cvičení. Praktické skúsenosti ukazujú, že i na normálnych cvičeniach organizovaných podľa plánov bojovej a politickej prípravy k splneniu určitých učebných cieľov (precvičenie, získanie návykov, skúseností, a pod.). Zároveň môžeme (bez ďalších väčších výdajov) uplatňovať organizovaný experimentálny výskum, zistiť správnosť niektorých nových teoretických otázok, vykonávať časové a iné merania dôležitých procesov a činností, overovať niektoré taktické normatívy, bojové vlastnosti novej výzbroje, bojovej techniky a pod. Bolo by teda iste neekonomické nevyužívať tieto cvičenia v čo najširšom meradle i pre výskumné účely. Pri tom možnosť konať špeciálne skúšobné a výskumné cvičenia, napomáhajúce riešeniu zvláštnych výskumných problémov, sa tým samozrejme nijako nevyklučuje. Dá sa však predpokladať, že pri maximálnom využití normálnych cvičení i pre výskumné účely, bude počet i rozsah skúšobných a výskumných cvičení menší než doposiaľ. Celkové náklady na výskum sa tým znížia, zatiaľ čo množstvo získaných informácií, experimentálnych údajov sa zväčší a z nich odvodené teoretické závery budú spoľahlivejšie.

Rozširovanie rozsahu a zvyšovanie tempa vedeckých výskumov dôležitých k zabezpečeniu výstavby a rozvoja modernej armády vedie dnes k nutnosti zapojovať do vojenskovedeckej práce stále väčší počet generálov a dôstojníkov z rôznych oblastí vojenskej praxe. Kapacity vedeckovýskumnej základne sa ukazujú nedostatočné a pre riešenie niektorých špeciálnych

úloh experimentálneho charakteru, ako bolo povedané v úvode, vedeckovýskumná základňa nemá vhodné podmienky a nemôže si ich ani samostatne vytvoriť. Pri tom experimentálny materiál z cvičení je jedným z najcennejších zdrojov informácií pre teoretické výskumy. Základňa sa bez nich nemôže obísť. Taktiež skúsenosti a poznatky, ktoré získajú na každom cvičení u jednotlivých sväzov, zväzkov, útvarov a jednotiek ich veliteľov a dôstojníci štábov, môžu za určitých podmienok najlepšie vyhodnotiť, zovšeobecniť a aplikovať pre ďalšie skvalitnenie bojovej a politickej prípravy vojsk a činnosti štábov len títo funkcionári sami. Oni majú najspoľahlivejšie informácie o stave úsekov činnosti, za ktoré zodpovedajú, dobre poznajú situáciu a v mnohých prípadoch dokážu aj najskôr postrehnúť nové problémy, otázky a javy vznikajúce na cvičeniach. Na riešenie takýchto problémov sa vedeckovýskumná základňa môže podieľať priamo alebo metodickou pomocou. Pritom je však musíme vidieť, že nie všetko sa môže vyriešiť len u vojsk. Zložitý komplexný vedeckovýskumný problém vojenskej vedy a praxe nemôžu riešiť samostatne ani štáby a vojská ani vedeckovýskumná základňa. Toho môžeme doceliť len ich spoločným úsilím cieľavedomo usmerňovaným centrálnymi orgánmi velenia ČSLA.

Do popredia vystupuje dnes aj **otázka špecifického pôsobenia vojenskovedeckej práce** na dôstojníkov a generálov, ktorí ju popri svojej základnej funkcii vykonávajú.

Domnievame sa, že tento vplyv je omnoho väčší, než by sa na prvý pohľad zdalo. Niekedy totiž nie je ani vidieť že okrem priamych efektov vyplývajúcich bezprostredne z riešenia a využitia výsledkov výskumných úloh, existujú i ďalšie, nepriame, špeciálne, ale pritom nielen dôležité prínosy a efekty.

Praktické skúsenosti i teoretické poznatky potvrdzujú, že vojenskovedecká práca u štábov a vojsk sa osvedčuje predovšetkým ako jeden z veľmi účinných nástrojov boja proti šablónovitému, rutinnému a stereotypnému mysleniu a jednaniu veliteľov a dôstojníkov štábov; je zdrojom kreativity, inovácií, netradičných a netypických prístupov k riešeniu zložitých rozhodovacích situácií, čo je pre velenie v súdobom boji a operácii zvlášť dôležité. Dogmatizmus, šablóna v rozhodovaní, strach z nových smelých riešení, tendencie držať sa starého, sú dnes zvlášť nebezpečné. Toto nebezpečenstvo, síce existovalo aj v nedávnych vojnách, no dnes, ako potvrdzujú skúsenosti z lokálnych vojen na Blízkom východe a v Indočíne, môže rutina a stereotyp, najmä na vyšších stupňoch, viesť k úplnej porážke.

Musíme vidieť, že tendencie šablónovitého, zkosnatého myslenia a jednaní sú dnes vyvolávané mnohými okolnosťami, napr. potrebou rýchlo reagovať na zmenu situácie, rozhodovať v časovej tiesni, potrebou i určitého automatizmu pri riešení bojových úloh ale taktiež i subjektívnymi sklonmi „ísť podľa osvedčených receptov“, nechufou hľadať nové, pohodlnosťou a pod.

Metodika a metódy vedeckej práce, celá jej psychológia, prístupy k riešeniu problémov sú protipólom stereotypu a teda i prostriedkom výchovy ľudí k tvorčímu, dialektickému mysleniu a jednaniu a to nielen pre dobu vojny, ale aj pre mierové podmienky.

Ďalej, dôstojníci a generáli zapojení do vojenskovedeckej práce dosahujú rýchlejšieho politického a odborného rastu. Pri riešení výskumných úloh študujú literatúru, pramene, podklady, dokumentáciu; dochádza k zoznamovaniu s novými metódami a prostriedkami vojenskovedeckej práce, z ktorých sa niektoré dajú priamo aplikovať i na riešenie bežných organizačných a riadiacich problémov. Hlbšie tiež študujú rôzne vojenskoteoretické a praktické problémy, všetky základné oblasti vojenskej vedy a techniky, poznávajú najnovšie prostriedky mechanizácie a automatizácie velenia, meraciu a inú laboratórnu techniku. Získané znalosti môžu potom dôstojníci a generáli využiť aj ku kvalitatívnemu plneniu svojich ostatných funkčných povinností. Je to jedna z hlavných ciest zvyšovania úrovne vojenskoteoretického myslenia dôstojníkov a generálov ČSĽA.

Zapojením širokého aktívu dôstojníkov a generálov štábov a vojsk do tvorčej vojenskovedeckej práce sa vytvára tiež vhodná pôda a priaznivejšie podmienky pre urýchléné záväzovanie výsledkov vedy a techniky do praxe vojsk, vhodné predpoklady pre zkracovanie cyklu veda—výskum—vývoj—prax (užitie). Je to dané tým, že títo pracovníci sa s predstihom zoznamujú s novými vedeckými poznatkami, dokážu ich zavčas zvládnuť a posúdiť z hľadiska ich uplatnenia na danom stupni, navrhnúť a pomôcť veliteľom realizovať vhodné opatrenia pre zavedenie a využitie týchto výsledkov vedy v širokom praktickom meradle.

Rozvojom vojenskovedeckej práce v štáboch a vo vojskách sa buduje tiež účinnejší mechanizmus spätnej väzby prax—teória. Štáby nielenže samé lepšie poznávajú potreby vojenskej praxe a dokážu ich správne hodnotiť, ale sú schopné ich tiež lepšie a presnejšie formulovať, lepšie klásť požiadavky na výskum vo ve-

deckovýskumnej základni. Naväzuje sa tým i užšia spolupráca štábov s pracoviskami VVZ pri riešení výskumných úloh, upevňujú sa tesnejšie väzby „praxe s teóriou“. Vzájomné kontakty pracovníkov praxe a teórie sú bezprostrednejšie, najmä pri spoločnej účasti na výskume pri cvičeniach, nachádza sa ľahšie jednotný jazyk pri riešení spoločných problémov. Pracovníci praxe lepšie chápú možnosti VVZ a naopak, pracovníci VVZ môžu presnejšie pcznávať potreby praxe.

Vedeckovýskumná práca dôstojníkov a generálov štábov sa pozitívne odráža tiež vo zvyšovaní kvality, vedeckosti a objektivnosti rozborových materiálov z cvičení a manévrov, alebo iných materiálov z hodnotenia bojovej a politickej prípravy. Dôstojníci a generáli, ktorí vedecky pracujú a sú zaradení do skupín rozboru, sa osvedčujú ako kvalifikovaní analytici informácií a poznatkov, získaných pri príprave a v priebehu cvičenia. Dokážu vedecky presnejšie spracovať získané údaje, postihnúť podstatné javy a súvislosti, objavovať nové tendencie a prvky, ktoré sa na cvičeniach vyskytli. Sú schopní na základe získaných skúseností navrhovať aj najúčinnnejšie opatrenia k ďalšiemu zdokonaľovaniu prípravy štábov a vojsk.

Vojenskovedecká práca napomáha konečne tiež prebúdzajú, objavovať a pestovať talenty pre túto špecifickú a v súčasnej dobe vedeckotechnického pokroku tak dôležitú činnosť z radov pracovníkov, ktorí majú už bohaté praktické skúsenosti zo života vojsk. Táto práca je teda i prostriedkom prípravy potenciálnych kádrov pre vojenskovedeckú profesionálnu činnosť. To je veľmi dôležité najmä pre celú oblasť vojenských vied, ktorá v zásade nemôže byť dopĺňovaná z iných zdrojov ako je tomu u iných vedných oblastí.

Z toho rozboru vidíme, že existuje rad príčin a dôvodov, prečo musíme venovať rozvoju vojenskovedeckej práce u štábov a vojsk zvýšenú pozornosť. Nestačí však len poznať, ktoré faktory tu pôsobia a vynucujú si rozširovanie výskumnej práce najmä na cvičeniach a manévroch. Musíme vytvárať i vhodné podmienky a priestor pre túto prácu. Hlavnú úlohu tu musia zohrať velitelia a náčelníci, politické orgány i stranícke organizácie.

Rozvíjať je treba pritom všetky efektívne metódy a formy vojenskovedeckej práce použiteľné v podmienkach vojsk. Okrem výskumov organizovaných na cvičeniach patrí sem aj poriadanie vojenskoteoretických konferencií a seminárov sväzov a sväzkov, dopisovateľská činnosť, účasť na kontrolných a vojskových skúškach zbraní a bojovej techniky, a pod.

Jedným z dôležitých predpokladov k riešeniu týchto problémov, je rozširovanie (niekde i vytváranie) **vojenskovedeckých aktívov** na operačných i taktických stupňoch velenia, z kvalitného ich metodologickej prípravy, riadenia, motivovania či usmerňovania ich tvorčej aktivity, hlavne k plneniu plánovaných úloh vedeckej práce svojich štábov. Treba započínať do týchto aktívov stále väčší počet skúsených funkcionárov. Je jasné, že bez vojenskovedeckých aktívov a bez trvalej starostlivosti o ne zo strany veliteľov i ostatných funkčných orgánov nie je možné splniť tie úlohy, ktoré sa dnes od vojenskovedeckej práce u štábov požadujú.

K ďalšiemu skvalitneniu experimentálneho výskumu na cvičeniach musíme vychádzať z cenných skúseností, ktoré boli získané pri organizovaní týchto výskumov na rôznych cvičeniach.

Boli na nich skúmané otázky velenia vojskám, zdokonaľovania metodiky práce veliteľov a štábov pri plánovaní, organizácii a riadení bojovej činnosti vojsk, otázky organizácie spojenia, využívania prostriedkov mechanizácie a automatizácie velenia a problémy vhodného technického vybavenia miest velenia a ich štrukturálneho usporiadania.

Získané skúsenosti potvrdzujú, že organizácia, metodický postup a celkové riadenie výskumných prác v období prípravy i v priebehu cvičenia, má určité zvláštnosti oproti iným spôsobom vojenskovedeckej činnosti.

Hlavné práce spojené s prípravou a vykonaním výskumu boli v tomto prípade realizované tzv. **„skupinou (oddelením) pre sledovanie výskumných úloh“** a len z malej časti aparátom riaditeľstva cvičenia. Do tejto skupiny boli zaraďovaní príslušníci vojenskovedeckých aktívov zo štábov, pracovníci z vojenských vysokých škôl a akademií a z výskumných ústavov a zariadení. Za náčelníka skupiny sa osvedčilo vybrať významného funkcionára z vyššieho stupňa velenia, ktorý má široký vojenskoteoretický rozhľad, skúsenosti i osobnú autoritu.

Skupina v období prípravy cvičenia spracovávala na základe cieľov výskumu a výskumných otázok stanovených zodpovedným orgánom, dokumentáciu nutnú

k výskumu (plán výskumu, formuláre pre záznam údajov, metodické pomôcky pre príslušníkov výskumnej skupiny, pracovné mapy a pod.). Pri plnení týchto úloh tesne spolupracovala s autormi cvičenia, od ktorých získala potrebné operačné taktické informácie o cvičení a pripravila ostatné opatrenia k zabezpečeniu svojej vlastnej výskumnej činnosti.

Na inštruktáži riaditeľstva cvičenia náčelník výskumnej skupiny zoznámiť prítomných o úlohách skupiny a cieľoch výskumu, poprípade s celým plánom výskumu. Vytvorili sa tým vhodnejšie podmienky pre úspešné splnenie stanovených cieľov výskumu.

V priebehu cvičenia skupina postupovala podľa pripraveného plánu. Náčelník skupiny usmerňoval jej prácu a operatívne zasahoval do jej činnosti v závislosti od zmeny „situácie“. Sám sa podieľal na riešení najdôležitejších úloh skupiny a boi v neustálom kontakte s riadiacim cvičenia.

Príslušníci skupiny v tesnej spolupráci s rozhodčou službou získavali, merali a zaznamenávali informácie do pripravených formulárov a máp, robili si poznámky, náčrty a v stanovenú dobu doručovali výsledky svojich pozorovaní náčelníkovi skupiny. Pri získavaní informácií musíme prejavovať vlastnú iniciatívu, vtip, využívať všetky možnosti k získaniu maxima hodnoverných informácií a poznatkov. Je účelné, aby v priebehu cvičenia si príslušníci skupiny mohli vymeniť vzájomne svoje skúsenosti. Mali by sa preto niekoľkokrát behom cvičenia shromažďovať a upresniť si svoj ďalší postup.

Po ukončení cvičenia skupina shromažďovala, zkontrolovala všetky záznamy a materiály, formuláre, pracovné mapy a pomôcky. Výsledky predbežne ohodnotila a roztriedila podľa tematických oblastí. Po návrate z cvičenia sa získané materiály dôkladne spracovali a na ich základe sa vyvodili závery a návrhy, doporučená na riešenie predpokladaných otázok a ich realizáciu v praxi. K tomuto rozboru získaných materiálov sa ukázalo účelné využívať i ďalších pracovníkov zo základne i z praxe. Pri získaní veľkého množstva meraných údajov sa niekedy osvedčuje spracovať ho štatistickými metódami na samočinných počítačoch.

Ukazuje sa, že výskumy organizované na cvičeniach účinne prispievajú aj pri riešení mnohých aktuálnych problémov prípravy vojsk, zvyšovania ich bojovej sily a pohotovosti. Preto tendencia systematického využívania všetkých cvičení a manévrov pre riešenie vojenskovedeckých problémov nastoľovaných praxou vojsk a poznatkami teórie je správna, a musíme ju všestranne podporovať.

Vojenské umění v bitvě u Kurska

Úspěchy Sovětské armády v zimě roku 1942 a 1943 a rovněž růst síly sovětských ozbrojených sil umožnily Hlavnímu velení přistoupit k rozpracování velkých útočných operací s cílem osvobodit okupovaná území a tak poskytnout pomoc spojencům ve společném boji s nepřitelem.

Ke splnění hlavního politického úkolu v daném období války — osvobození sovětské země od německých fašistických okupantů — Sovětská armáda musela vést mohutné údery na hlavní uskupení nepřítel, aby v daleko větší míře rozvinula činnost k vyhnání nepřítel z okupovaného území, osvobodit od fašistického jha milióny sovětských lidí a znovu získat důležité ekonomické prostory. Tyto cíle se staly základem na rozpracování plánu dalšího vedení války.

Hlavní stan vrchního velení předpokládal zahájit v létě roku 1943 rozsáhlé útočné operace s vedením hlavních úderů jednak na jihozápadním strategickém směru, jednak na západním směru. Sovětská vojska měla zničit hlavní síly skupin armád „Jih“ a „Střed“, rozbít nepřátelskou obranu na široké frontě od Smolenska po Černé moře, osvobodit nejdůležitější ekonomické prostory levobřežní Ukrajiny, dokončit osvobození prostorů středního Ruska a celého severního Kavkazu, překonat velkou strategickou čáru — řeku Dněpr.

Hlavní stan původně předpokládal, že sovětská vojska zahájí nejdříve útok. Ovšem získané hodnověrné údaje o plánech hitlerovského velení, které se znovu snažilo získat strategickou iniciativu, vedly v pochybnost o účelnosti takové činnosti. V polovině dubna přijal Hlavní stan předběžné rozhodnutí: Hlavní úsilí soustředit v prostoru Kurska, kde přípra-

vovala údery německá fašistická vojska, vyčkat zahájení jejich útoku, v průběhu obranného sražení oslabit jejich úderná uskupení a tak vytvořit výhodné podmínky pro přechod Sovětské armády do protíutoku a všeobecného strategického útoku.

Zámysl Hlavního stanu se vyznačoval rozhodností cílů, novými a originálními prvky. K odražení třetího útoku wehrmachtu a vedení velkých útočných operací předpokládal zasazení velkých sil a prostředků. K dosažení stanovených úkolů mobilizoval veškerou sílu socialistického státu.

V červenci až srpnu roku 1943 probíhala na prostorách středního Ruska a severovýchodní Ukrajiny jedna z největších bitev Velké vlastenecké války — bitva u Kurska. Urputných obranných a útočných sražení se zúčastnila na obou stranách ohromná množství vojsk a bojové techniky.

Hlavní tíhu operací v bitvě u Kurska nesla vojska Voroněžského a Středního frontu, která byla zesílena novými silami a prostředky. Oba fronty měly do zahájení operací 1 336 000 osob, přes 19 000 děl a minometů (bez reaktivního a PL dělostřelectva a 50mm minometů), 3444 tanků a samohybných děl (včetně 900 lehkých tanků) a 2172 letounů.

Sovětská armáda zmařila útok hitlerovců v samotném jeho začátku, doslova za několik dní. Dosud nikdy neutrpěla německá fašistická útočná strategie takový krach a v tak krátké době.

Vítězství sovětských ozbrojených sil u Kurska znamenalo zmaření posledního pokusu wehrmachtu získat strategickou iniciativu ve válce se Sovětským svazem. Otrásl celou válečnou mašinérii Němec-

ka a hitlerovské velení bylo nuceno přejít ke strategické obraně na všech frontách druhé světové války.

V kurské bitvě se projevila s novou silou převaha sovětského vojenského velení.

Bitva dokázala, že sovětské ozbrojené síly představují dobře sladěný organismus všech druhů vojsk. V tomto období došlo k dalšímu **rozvoji sovětského vojenského umění**.

Zvýšení úrovně technického vybavení Sovětské armády a také zkušenosti získané z minulých let války podstatně ovlivnily teorii a praxi přípravy a vedení strategických operací. Rozvíjely se a obohacovaly se novým obsahem takové **nejdůležitější principy sovětského vojenského umění jako je volba směru hlavního úderu, soustředování sil a prostředků, organizace strategické součinnosti mezi skupinami frontů a druhy ozbrojených sil a využívání strategických záloh**.

Soustředění mohutného uskupení sil a prostředků a vedení hlavního úderu na jihozápadním strategickém směru v létě a na podzim roku 1943 bylo vyvoláno souhrnem politických, ekonomických a vojenských důvodů. Zničení mohutných nepřátelských uskupení na tomto směru zásadně změnilo vojenskopolitickou situaci na frontě a vytvořilo výhodné podmínky k dalšímu vedení války. Byly osvobozeny důležité průmyslové a zemědělské oblasti Sovětského svazu; to přispělo ke zvětšení materiálních a lidských zdrojů státu a armády a ke zvýšení morálního ducha sovětských vojsk.

V létě roku 1943 řešilo sovětské vojenské umění problematiku **organizace a vedení plánované obrany**. Zámysl Hlavního stanu pro přechod k takové obraně vycházel ze správného zhodnocení vzniklé vojenskopolitické situace, z hlubokého rozboru plánů nepřítelů a všestranného zabezpečení obranné operace, která byla vedena v podmínkách, kdy sovětské velení mělo ve svých rukou strategickou iniciativu. Při přípravě kurské obranné operace mělo sovětské velení k dispozici mohutné uskupení vojsk, které mohlo vést nejen obrannou, ale také útočnou činnost. Tato skutečnost podstatně ovlivnila jak organizaci obrany (velká hloubka, vysoké operační taktické hustoty a včasné obsazení několika obranných prostorů vojsky), tak také charakter jejího vedení (schopnost odrážení úderů mohutných tankových uskupení nepřítelů a vysoká aktivnost).

Rozvoj obrany u Kurska byl charakterizován zvětšením hloubky a množstvím obranných postavení a pásem. Zahrnovala 6—7 pásem, členěných do hloubky 180 km.

Celková hloubka obrany na kurském směru dosáhla 300 km.

Každá armáda prvního sledu vybudovala tři pásma obrany. Na pravděpodobných směrech hlavních úderů nepřítelů je zaujala vojska.

Ohromný byl rozsah ženiijních prací. Jen v pasmu Voroněžského frontu bylo vyhloubeno 83 912 střeleckých a kulometných okopů a okopů pro protitankové zbraně, vybudováno 5322 velitelských stanovišť a pozorovatelů, 17 505 úkrytů a zemljank, položeno 637 500 protitankových a protipěchotních min, 593 km drátěných zátarasů. Délka zákopů a spojujících zákopů dosahovala 4240 km.

Přibližně stejný rozsah ženiijních prací byl vykonán i u Středního frontu.

Obrana měla jasně vyjádřený protitankový charakter. Její základ tvořily protitankové opěrné body, které byly zpravidla součástí praporečnic (rotních) rájónů obrany, a protitankové rájóny, budované samostatně nebo v rámci plukovních úseků obrany. PTO byla zesilována manévrem dělostřeleckých protitankových záloh. Systém palby protitankových opěrných bodů a rájónů byl sladěný s palbou dělostřelectva, které bylo rozmístěné v palebných postaveních pro přímou a nepřímou střelbu, i s palbou protitankových záloh. Důležitými prvky PTO, jejíž hloubka dosahovala 30—35 km, byly pohyblivé odřady zatarasovací a široce rozvinutý systém ženiijních překážek.

K odrážení úderů velkých sil nepřátelského letectva u Kurska byla organizována silná protivzdušná obrana frontů. Uskupení sil PVO frontů zahrnovalo 9 PL dělostřeleckých divizí, 26 samostatných pluků PL dělostřelectva malé ráže a 7 samostatných oddílů PL dělostřelectva střední ráže. V jejich sestavě bylo 1026 PL děl. To umožnilo chránit bojové sestavy vojsk palbou PL dělostřelectva ve 2 až 3 výškách.

Obrana vynikala vysokou odolností a aktivností, což se projevilo v širokém manévru druhými sledy a zálohami a ve vedení protiztečí a protiúderů. S využitím smělého manévru sovětská vojska nejen že dokázala stupňovat úsilí na hrotu úde-

rů nepříteli, ale vytvářet i silná uskupení na jeho bocích.

Zvětsilo se soustřeďování sil a prostředků na pravděpodobných směrech hlavních úderů nepříteli, zvětšila se hloubka protitankové obrany, ve které tanková a mechanizovaná vojska a dělostřelectvo byly používány jako prostředek k odrážení tankových útoků.

Mezi důležité problémy, které byly řešeny v bitvě u Kurska, patří organizace a vedení dělostřelecké protipřípravy na stupni frontu.

Nenadálými mohutnými dělostřeleckými palbami, vedenými Středním a Voroněžským frontem, byly způsobeny nepříteli značné ztráty, byly narušeno velení, snížena odolnost bojových sestav a zeslaben prvopočáteční úder.

Německé tankové sbory se dokázaly vklínit do obrany Středního frontu jen do hloubky 10–12 km, do obrany Voroněžského frontu do hloubky 35 km. Do větší hloubky obrany sovětských vojsk se vklínil nepřítel na jižním směru, kde soustředil proti Voroněžskému frontu do 1500 tanků a samohybných děl; proti vojskům Středního frontu do 1200 tanků a samohybných děl.

Aktivním vedením obrany sovětská vojska zmařila zámysl nepříteli, který předpokládá soustředěnými údery obklíčit a zničit svazky Sovětské armády v prostoru Kurska. Možnosti nepříteli v útoku byly v krátké době vyčerpány. Nepřítel byl bezmocný. Tak vznikly podmínky pro přechod do protiútoků.

Hlavním druhem strategické činnosti Sovětské armády byl útok.

Zvláštností protiútoků, který byl zahájen po zmaření operace německých fašistických vojsk, byla účast vojsk pěti frontů včetně těch, které nebyly použity v obranném sražení. Důležitý význam mělo stanovení doby přechodu do protiútoků. Byl zahájen v době, kdy bezmála všechny síly úderných uskupení nepříteli byly zasazeny do urputných bojů a měly již značné ztráty. Těsná součinnost vojsk pěti frontů a hluboká operační sestava úderných uskupení, která měla dostatek pohyblivých svazků a tankových svazů, byly základem vysoké úderné síly, manévrovosti a narůstání síly vojsk. To značně omezilo možnosti nepřátelského velení při odrážení úderů sovětských vojsk.

Sovětské vojenské umění úspěšně vyřešilo problém **vytvoření a využití strategických záloh**. Na začátku kurské bitvy bylo v záloze Hlavního stanu 9 vševojsko-

vých, 2 tankové a 1 letecká armáda. (63 střeleckých a 15 jezdeckých divizí, 8 tankových a 5 mechanizovaných sborů a 15 leteckých divizí). Včasné vytvoření strategických záloh a jejich dovedné využití do značné míry předurčilo úspěch útočných operací v létě roku 1943.

Hlavní část strategických záloh byla soustředěna na hlavním, jihozápadním směru (58 % osob, 66 % tanků a SHD, 62 % děl a minometů a letecké sbory ze zálohy Hlavního velení). Zvláštností vytvoření strategických záloh bylo vyvedení útvarů, svazků a svazů ze sestavy bojujících vojsk při zachování jejich tabulkových počtů a organizace. Velkou část ve složení strategických záloh tvořily armádní svazy. V záloze Hlavního stanu byl vytvořen frontový svaz — Stepní vojenský okruh (Stepní front) — nejsilnější záložní vyšší svaz v době trvání Velké vlastenecké války. Zvyšovalo se množství záloh a neustále se měnila jejich kvalita v důsledku zavádění nové bojové techniky a výzbroje do vojsk a rovněž zvyšování úrovně bojové a politické přípravy.

Strategické zálohy, které byly odeslány k bojujícím armádám, byly využívány k plnění různých úkolů, např. k odrážení úderů nepříteli v průběhu obranného sražení, narůstání síly úderů při přechodu do protiútoků a k zesílení frontů při rozvíjení strategického útoku. Včasné zasazení strategických záloh do sražení zásadně ovlivnilo a změnilo průběh ozbrojeného zápasu ve prospěch sovětských vojsk.

Sovětská armáda získala zkušenosti z organizace **vedení postupných strategických útočných operací** na široké frontě a v hloubce. Byly vedeny na několika směrech a do velké hloubky s použitím dálkového letectva a vojsk PVO státu. Příkladem postupných operací vedených na široké frontě je útok vojsk levého křídla Západního, Brjanského a Středního frontu proti orlovskému, Voroněžskému a Stepního frontu proti bělorodsko-charkavskému uskupení nepříteli v červenci až srpnu roku 1943. Vedením postupných útočných operací sovětské velení znemožnilo nepříteli manévry silami a prostředky a vytvářelo podmínky k jeho zničení po částech. Při vedení strategického útoku sovětské velení úspěšně používalo takových forem vedení strategických operací, které nejvíce odpovídaly situaci, tj. hluboký čelní úder k rozdělení strategické fronty nepříteli a rozvíjení útoku do boků (bělorodsko-charkovská operace); několik úderů vedených k ničení nepříteli po částech a k rozvíjení útoku do hloubky a do boků (orlovská operace).

Při širokém rozmachu strategického útoku v létě roku 1943 bylo dosaženo **přesné organizace součinnosti frontů**, které působily jak na různých směrech, tak i na jednom směru, dále sladění druhů ozbrojených sil a druhů vojsk.

Útok vojsk levého křídla Západního a Brjanského frontu proti orlovskému uskupení nepřítel donutil německé fašistické velení zastavit útok na Kursk ze severu a přesunout ze sestavy úderného uskupení velké síly k blokování úderů těchto frontů. Tak ulehčilo situaci vojsk Středního frontu a vytvořilo podmínky pro jejich přechod do protiútku.

Sovětské velení získalo bohaté zkušenosti z **organizace průlomu předem připravené obrany a rychlého rozvíjení v operační hloubce**. Toho bylo dosahováno soustředováním sil a prostředků na určných směrech s využitím smělého a pružného manévru, současným ničením dělostřelectva a údery letectva, začleněním do sestavy úderných uskupení mohutných pohyblivých svazků a svazů a vedením rozhodného pronásledování vojsk nepřítel.

Úspěchu strategického útoku v roce 1943 napomáhalo to, že sovětské vojenské letectvo vybojovalo **strategickou nadvládu ve vzduchu**, kterou udrželo až do konce války. Úporný a intenzivní boj za získání nadvlády trval více než dva roky a skončil v průběhu kurské bitvy vítězstvím sovětského vojenského letectva. Vybojování nadvlády ve vzduchu a její trvalé udržení na celé sovětsko-německé frontě bylo zabezpečeno kvantitativními a kvalitativními změnami v sovětském vojenském letectvu a rostoucími znalostmi leteckých velitelů všech stupňů.

Ve vzdušných operacích a sraženích sovětské vojenské letectvo vedlo celou řadu úderů na letectvo nepřítel, zničilo jeho nejdůležitější uskupení a nejlépe připravené a zkušené letecké kádry nepřítel. Doplnit velké ztráty, zvláště v leteckém personálu, hitlerovské velení nebylo schopné. Sovětské vojenské letectvo zabezpečilo spolehlivou ochranu vojsk a objektů týlu, vytvořilo výhodné podmínky pro organizaci a vedení strategických operací frontů.

Sovětské vojenské umění bylo obohaceno o novou formu operačního použití spojených sil letectva ke zničení leteckých uskupení nepřítel — **letecké operace vojenského letectva**, kterých se současně zúčastnilo několik leteckých armád a svazků dálkového letectva. Dále se rozvíjel **letecký útok**, který byl veden v plném rozsahu v protiútku u Kurska. Letecký útok spočíval v neustálém působení všemi silami letectva na nepřítel do celé ope-

rační hloubky v průběhu celé útočné operace.

Letecká příprava průlomu obyčejně začínala v noci před útokem. Byly v ní použity frontové a dálkové bombardovací letouny, které vedly údery na objekty v hlavním pásmu obrany nepřítel s cílem zničit jeho opevnění, palebné prostředky, vyčerpát a umlčet živou sílu. Přímé letecké přípravy se zúčastnily síly frontového letectva. Časově byla vždy v souladu s dělostřelečnou přípravou a jejím úkolem bylo umlčet dělostřelectvo, opěrné body a uzly obrany nepřítel, dále narušit velení vojskům v taktické hloubce obrany. **Letecká podpora** útoku byla vedena jak soustředěnými údery tak i posloupnou činností skupin bombardovacího a bitevního letectva. V jejím průběhu byly postupně ničeny minometné a dělostřelecké baterie, dále jednotlivá ohniska odporu, která bránila pozemním vojskům v útoku. Současně letectvo ničilo zálohy a vojska nepřítel v protiútku.

V útočných operacích v létě roku 1943 bylo obohaceno operační umění vojenského letectva zkušenostmi z vedení letecké podpory a ochrany tankových armád při jejich zasazení do sražení a činnosti v operační hloubce.

Ve druhé polovině roku 1943 se dále rozvíjelo **vojenské umění vojsk PVO státu**. Hlavním úkolem vojsk PVOS bylo chránit před údery ze vzduchu velká administrativní, politická a průmyslová centra evropské části SSSR. V tomto období války měla značný význam ochrana vojsk při útoku na široké frontě a důležitých železničních uzlů a objektů, na kterých závisela nepřetržitost využívání komunikací ve frontovém pásmu. V průběhu strategického útoku plnila vojska PVOS úkol organizace protivzdušné obrany objektů na osvo- bozeném území.

Po vybojování strategické nadvlády ve vzduchu sovětským vojenským letectvem změnila se zásadně situace, ve které působila vojska PVOS. Většina svazků, které chránily týlové objekty v hloubce státu, bojovala hlavně s průzkumnými letouny nepřítel. To umožnilo značnou část sil a prostředků použít k plnění úkolů ve prospěch vojsk v útoku se současným zabezpečením spolehlivé ochrany velkých administrativních a politických center a nejdůležitějších průmyslových prostorů Sovětského svazu.

Zvláštní pozornost při používání vojsk PVOS byla věnována součinnosti s PVO pozemních vojsk, včasnému uvědomování o vzdušném nepříteli, sladěnému použití všech sil a prostředků protivzdušné obrany k vedení úderů na nepřátelské letou-

ny v průběhu celého jejich letu k objektu. Vytvoření zónové PVO a PVO objektů, kterými byly chráněny rozsáhlé prostory, bylo dalším krokem v operačně strategickém využití tohoto druhu ozbrojených sil.

V podmínkách úspěšného rozvíjení útoků Sovětskou armádou byl ke včasné ochraně objektů a komunikací široce využíván manévr vojsk PVO, která byla přisunována z hloubky státu.

Nejaktivnější byla PVO, která zabezpečovala nepřetržitou práci železnic ve frontovém pásmu. Použití značných sil PVO, přesné velení a součinnost s vojskovými prostředky a frontovým letectvem napomáhaly úspěšné obraně komunikací.

Mezi charakteristické rysy **bojového použití vojsk PVO státu** patřily:

- vytvoření kruhové, hluboce členěné ochrany center, objektů a prostorů, jejichž uchování bylo životně důležité pro celý stát a armádu;

- použití širokého manévru svazky PVO, který umožnil narůstání síly úderů a soustředění úsilí na rozhodujících směrech;

- centralizované velení vojskům;

- těsná součinnost s operačními svazy jiných druhů ozbrojených sil.

Komunistická strana a sovětská vláda věnovaly zvláštní pozornost **mobilitě týlu** sovětských ozbrojených sil, zvláště ve složitých podmínkách situace, která se vytvořila v létě roku 1943. Strategický útok Sovětské armády, velká hloubka operací, vysoké tempo postupu vojsk a narůstání spotřeby materiálních prostředků kladly ještě vyšší požadavky na organizaci práce týlu. Z ústředních základů a skladů dostaly fronty 3 milióny tun munice (tj. dvakrát více než v roce 1942). Celková spotřeba PHM se zvýšila ve srovnání s předcházejícím rokem o 599 tisíc tun a tvořila 3 216 000 tun. Zvětšení rozsahu práce při skladování, přípravě, opravách, obnovování, rozdělování a včasné dodávání vojskům ohromného množství různých předmětů vojenského určení zvýšilo úlohu hlavního týlu, počty železničního vojska a automobilních útvarů. Přes velké potíže pracovníci dopravy zabezpečili frontu vším potřebným k vedení operací.

Po zásadním ukončení reorganizace týlu na všech stupních velení sovětských ozbrojených sil, po změnách v systému přísunu materiálu a náhradních dílů svazkům a útvarům a po přiblížení ústředních základů a skladů k čáře dotyku týlu úspěšně napomohl k dosažení strategických cílů.

V plánování a vedení letních operací v roce 1943 se znovu projevil tvůrčí a pokrokový charakter sovětského vojenského umění. To našlo svůj odraz ve větší pružnosti použití různých forem a způsobů vedení ozbrojeného zápasu, v dosažení jednoty teorie a praxe při organizaci a vedení útočných a obranných operací, ale také v útočném a obranném boji.

Velitelé, náčelníci, štáby a političtí pracovníci prošli do roku 1943 těžkými zkouškami a získali zkušenosti, které jim umožnily hlouběji proniknout do podstaty probíhajících jevů války, vidět tendence v rozvoji vojenství, správněji určovat nejdůležitější směry a náročně velet vojskům.

Jednota politického a vojenského řízení, rozpracovaná leninskou stranou a zakotvená v nových organizačních formách, byla jedním z nejdůležitějších faktorů úspěšného vedení války. Státní výbor obrany jako nejvyšší orgán státního řízení, nejenže stanovil ozbrojeným silám konkrétní úkoly, ale vytvářel i materiální předpoklady k jejich úspěšnému plnění.

Na základě dvouletých zkušeností ozbrojeného zápasu Hlavní stan pokračoval v cílevědomém, pružném a reálném plánování strategických operací, řešil otázky soustřeďování sil a prostředků na nejdůležitějších směrech, dovedně organizoval součinnost druhů ozbrojených sil a jejich všestranné zabezpečení, organizoval kontrolu a včasnou pomoc vojskům prostřednictvím svých představitelů.

Důležitou úlohu při zabezpečování strategického řízení měl **generální štáb**, který byl pracovním orgánem Hlavního stanu. Zdokonaloval formy a metody práce při plánování a vedení operací, kontrole plnění směrnic Hlavního stanu a zevšeobecnování zkušeností z války. Značnou práci vykonával generální štáb při přípravě letních operací. Generální štáb soustředil hlavní síly na zabezpečení a vybudování hluboce členěné obrany u Kurska, přesun silných strategických záloh do tohoto prostoru, soustředění materiálních prostředků a dále na organizaci činnosti vojenského letectva k ničení nepřátelských komunikací a vybojování nadvlády ve vzduchu.

Generální štáb perspektivně plánoval a staral se o zabezpečení svazů a svazků výzbrojí, municí, bojovou technikou a různým materiálem. Jeho činnost byla dále soustředěna na organizaci vojenské dopravy, zejména ve spojitosti s přeskupováním a přesuny vojsk a potřebou vytvořit materiální zásoby na rozhodujících směrech. Značně účinná byla práce důstojníků generálního štábu, kteří byli neustále ve štábech frontů, armád a v řadě samostatných sborů. Důstojníci generální-

ho štábu aktivně pomáhali velitelům svazků. S jejich pomocí generální štáb nejenže získával doplňující informace, ale také kontroloval plnění směrnic, rozkazů a nařízení Hlavního velení, generálního štábu atd.

Velitelství a štáby frontů a armád pokračovaly ve **zdokonalování velení vojskům**. Hlavní úkoly v jejich činnosti byly:

- organizace bojové přípravy vojáků;
- doplňování vojsk;
- plánování, všestranná příprava a zabezpečení operací;
- velení vojskům v průběhu bojové činnosti;

— výběr a rozmístování velitelských kádřů.

Velitelé a politické orgány jak při přípravě, tak i v průběhu operací neustále pečovali o konkrétní a nepřetržitou stranickopolitickou práci.

Ozbrojený zápas v létě roku 1943 svědčí o tom, že sovětské vojenské řídicí orgány ve své činnosti důsledně vycházely z hodnocení možností státu, lidu a armády a možností nepřítele. Při řešení politických úkolů v průběhu operací sovětské vojenské umění přesvědčivě dokázalo svou převahu nad vojenským uměním fašistických armád.

Bitva u Kurska se stala jednou z nej důležitějších etap na cestě k vítězství Sovětského svazu nad fašistickým Němcem. Co do rozmachu, intenzity a výsledků řadí se mezi největší bitvy druhé světové války. Bitva trvala necelé dva měsíce. Za tuto dobu na poměrně nevelkém území probíhalo urputné střetnutí obrovského množství vojsk, vyzbrojených v té době nejmodernější bojovou technikou. Na obou stranách se srazení zúčastnilo přes 4 milióny lidí, více jak 69 tisíc děl a minometů, přes 13 tisíc tanků a samohybných děl a necelých 12 tisíc bojových letounů. Na straně wehrmachtu se jí zúčastnilo přes 100 divizí; to tvořilo více jak 43 procent divizí, které bojovaly na sovětsko-německé frontě. Vítězná tanková sražení Sovětské armády byla největší ve druhé světové válce.

Nesplnily se naděje vojenskopolitického vedení „třetí říše“ na úspěch operace. Sovětská vojska v průběhu této bitvy zničila 30 divizí, wehrmacht ztratil asi 500 tisíc vojáků a důstojníků, 1,5 tisíce tanků, 3 tisíce děl a přes 3,7 tisíc letounů.

Zvláště těžké porážky připravila Sovětská armáda tankovým svazkům hitlerovské armády. Z 20 tankových a motorizovaných divizí, které se zúčastnily bitvy u Kurska, 7 zcela zničila a ostatním způsobila značné ztráty. Fašistické Německo již nedokázalo zcela nahradit tyto ztráty.

V této bitvě definitivně zkrachovala útočná strategie wehrmachtu, ztroskotaly jeho pokusy znovu získat strategickou iniciativu a obrátit průběh války ve svůj prospěch. Sovětské velení zcela upevnilo ve svých rukou strategickou iniciativu a neztratilo ji do skončení války. Poměr sil a prostředků po kurské bitvě se rozhod-

ným způsobem změnil ve prospěch Sovětské armády. Ozbrojené síly nacistického Německa a jeho spojenců byly nuceny přejít k obraně na všech válčících druhé světové války.

Krach útočné strategie na Východě donutil velení wehrmachtu hledat nové způsoby vedení války, aby se pokusilo zachránit fašismus od blížící se porážky. Ve svých plánech počítalo s převedením války na poziční formy a se získáním času, spoléhalo na to, že se mu podaří vnést rozkol do antihitlerovské koalice.

Bitva u Kurska měla rozhodující vliv na vývoj událostí na sovětsko-německé frontě a vytvořila předpoklady pro rozvinutí nových velkých útočných operací. Již v srpnu bez jakékoli přestávky protiútok u Kurska začal přerůstat ve všeobecný strategický útok sovětských ozbrojených sil na frontě v délce 2 tisíce kilometrů — od Velikých Luk po Azovské moře. Nepřítel utrpěl porážky v Donbase, na levobřežní Ukrajině a na středním úseku fronty. Pod úderem sovětských vojsk ustupovaly německé fašistické armády na západ. Ke konci roku osvobodila sovětská vojska celou levobřežní Ukrajinu a Tamanský poloostrov, začala osvobozovat Bělorusko. Zničila takzvaný Východní val, osvobodila Kyjev a vytvořila výhodné podmínky k osvobození pravobřežní Ukrajiny.

Úplná porážka německých fašistických armád u Kurska svědčila o rostoucí ekonomické, politické a vojenské síle Sovětského svazu. Vítězstvím u Kurska bylo výsledkem velkého hrdinství sovětských ozbrojených sil a obětavé práce sovětského lidu. Bylo to nové vítězství moudré politiky komunistické strany a sovětské vlády.

POUŽITÍ DRUHOSLEDOVÉ ARMÁDY VE FRONTOVÉ ÚTOČNÉ OPERACI

K vedení útočné operace si vytváří front operační sestavu. Tuto tvoří tankové a vševojskové armády prvního sledu, druhý sled a svazky vševojskové zálohy, raketové vojsko, frontové letectvo a vojsko protivzdušné obrany, ženijní, chemické a protitankové zálohy, popř. vzdušný výsadek.

V článku rozeberu použití jednoho z rozhodujících prvků této operační sestavy — druhého sledu frontu.

Složení druhého sledu frontu bude většinou ovlivňovat operační sestava nepřítele v pásmu útoku frontu a předpokládaný zámysl, operační úkol frontu a počet přidělených divizí při zahájení operace a v jejím průběhu. Podstatný vliv bude mít i týlové zabezpečení operace. Nelze opominout vliv, který může mít samotné válčiště.

Může se vytvářet již při zahájení operace a nebo až v jejím průběhu z vševojskové, v některých případech i tankové armády nebo armádního sboru.

V sestavě vševojskové armády mohou být dvě až tři tankové a dvě až tři motostřelecké divize, útvary operačně taktického raketového vojska, protiletadlového raketového vojska, dělostřelectvo včetně útvarů, které jsou určeny k boji s tanky nepřítele, dále útvary ženijního, chemického, protiletadlového a radiotechnického vojska a speciálních vojsk, které zabezpečují velení i bojovou činnost a dále útvary týlové a technické.

Podle operačního úkolu frontu bude součástí operační sestavy i vševojsková záloha v síle několika motostřeleckých i tankových divizí.

Prostor rozmístění druhého sledu

Vševojsková armáda zaujímá v rámci operační sestavy frontu prostor podle operační situace ve vzdálenosti 100—200 km i více od čáry dotyku po jednotlivých divizích a útvarech druhů vojsk.

Divize se rozmísťují rozptýleně po plucích s využitím dvou nebo tří komunikací (os), v proudech, na ploše do 600 km².

Zvláštní důraz klademe na rozmístění armádní raketové brigády, protiletadlového raketového pluku a záloh.

Svazkům a útvarům prostory určujeme předem, zaujímají je postupně přímo z pochodových proudů, podél pochodových os nebo stranou od nich, s dodržením bezpečnostních vzdáleností, které vylučují zasažení praporů rozmístěných vedle sebe jedním jaderným úderem střední mohutnosti. Mají maximálně umožňovat rozptýlené a skryté rozmístění, ochranu proti zbraním hromadného ničení a maskování, rychlý manévr do nařízených směrů, odpočinek vojsk, zabezpečovat dostatek cest i vodních zdrojů a možnost ošetření bojové techniky.

Má být rozmístěna mimo předpokládaný směr úderu pozemních vojsk nepřítele a přirozených dominant, zvláště tzv. kategorizovaných objektů, které mohou být cílem především nepřátelských jaderných úderů. Velikost prostoru rozmístění armády může dosahovat podle podmínek terénu a počtu svazků plochy až 50 000 km² i více.

V místech, kde je předpoklad vysazení vzdušných výsadků nepřítele, organizuje se nepřetržitě pozorování.

Protiletadlové raketové útvary a jednotky musí zabezpečovat ve spolupráci s prostředky PVOS (na vlastním teritoriu) a prostředky velitele frontu i sousedních svazů vytvoření souvislé PVO rozmístění vojsk.

Protiletadlové útvary se používají obvykle k ochraně velitelského a týlového velitelského stanoviště armády nebo i dalších důležitých objektů a divízií.

Týlové armádní útvary se rozmísťují v sestavě pohyblivé armádní základny v samostatném prostoru, který umožňuje využití přísunových cest i odsun.

Velitelské stanoviště je vhodné umístit tak, aby zabezpečovalo nepřetržitě spojení s podřízenými štáby, jejich řízení v prostoru rozmístění i při zahájení přesunu.

Týlové velitelské stanoviště se rozmísťuje 15–20 km od velitelského stanoviště armády.

V prostoru rozmístění musí dodržovat všechna opatření k zabezpečení bojové činnosti s důrazem na průzkum, ochranu proti zbraním hromadného ničení a maskování.

K zabezpečení bojeschopnosti druhosledové armády přispěje i soustavné a důsledné maskování proti pozemnímu a vzdušnému (kosmickému) průzkumu. K nejdůležitějším opatřením patří organizace a maskování samotného zaujetí prostoru, pohybu vojsk a v něm zvláště při zásobování a technickém ošetřování bojové techniky i opatření proti radioelektronickému boji nepřítele.

Vojska druhého sledu frontu v prostoru rozmístění mají být rozmístěna tak, aby zabezpečovala nepřetržitou bojovou pohotovost k okamžitému použití a k zasazení do boje, k odražení vzdušného a pozemního nepřítele.

K zabezpečení manévru vojsky druhého sledu si zabezpečí průzkum komunikací a sítě podélných i příčných cest.

Druhosedlová armáda nemusí být rozmístěna v rámci operační sestavy frontu na směr předpokládaného použití.

Úkol druhosledové armády v rámci útočné operace

Hlavním úkolem druhého sledu frontu je především zabezpečit narůstání úsilí vojsk na rozhodujícím směru útočné operace a udržení vysokého tempa útoku s využitím úderů raketového vojska, dělostřelectva a letectva. Manévr

armádou druhého sledu může také sloužit k přenesení úsilí na jiné směry, k obnovení úderného uskupení na úsecích, kde např. vojskům způsobily velké ztráty jaderné úder, k ničení přisunovaných záloh i popř. k odražení protiúderu. Cílem zasazení může být i ovládnutí důležitých prostorů jako průmyslových nebo politických center, komunikačních uzlů, rozsáhlých terénních dominant apod. V některých případech může být použita k ničení silných nepřátelských výsadek nebo i k ničení silného obklíčení uskupení nepřitele.

Druhý sled frontu je obvykle zasazován k zabezpečení stanoveného tempa operace, ke změně konkrétní operační situace na frontě a zmenšuje-li se úderná síla prvního sledu, zpravidla k plnění dalšího úkolu frontu, někdy i k plnění bližšího úkolu frontu, a to na směrech, které umožňují rychlý postup do velké hloubky, proniknutí do boků a týlu nepřátelského hlavního uskupení a dokončení jeho zničení.

Narůstání úsilí zasazením druhosledové armády má svůj význam i v podmínkách operace vedené s jadernými zbraněmi. Má však svou bezprostřední logiku teprve ve vzájemném použití s raketovým vojskem a letectvem, protože umožňuje využití výsledků jejich jaderných úderů. Tímto opatřením také vrcholí narůstání úsilí zahájené jadernými úderem.

Druhý sled frontu se zasazuje podle zámyslu velitele v plánovaném nebo neplánovaném prostoru a čase. Rozhodnutí má být výsledkem hluboké analýzy celkové situace na frontě. To rozhodnutí ovlivní situace nepřitele, zvláště jeho druhých sledů a palebných možností raketových prostředků a letectva, dále vlastní operační sestava frontu, především bojeschopnost prvosledových armád, raketového vojska a dělostřelectva, letectva a speciálních záloh, počet přidělené jaderné munice, situace sousedních svazů, celková charakteristika operace, ale i terén, povětrnostní vlivy apod.

Při zasazení hlavních sil využíváme mezery mezi armádami prvního sledu frontu i mezi nepřátelskými svazky a slabé úseky v sestavě nepřitele. Musí probíhat tak, aby nedošlo k hromadění vojsk. Pokud k němu dojde, např. při průlomu obrany nepřitele, mělo by to být na nevyhnutelně krátkou dobu.

Při plánování útočné operace frontu armádě druhého sledu stanovíme prostory rozmístění a dobu jejich zaujetí, pásmo přesunu a předpokládanou čáru zasazení (většinou ve variantách), dobu a všeobecně i úkoly při zasazení.

V tomto období má práce štábu druhosledové armády kromě jiného tu zvláštnost, že plánuje vzhledem k charakteru operace úkol v několika variantách s předpokladem zasazení armády v operační hloubce nepřátelské sestavy, po několikadenním vedení frontové operace a po předchozích 2—3 přesunech v operačním týlu frontu. V této etapě může štáb armády plánovat a zpracovávat rozhodnutí velitele na mapě měřítko 1 : 500 000. Plán operace v tomto období nezpracovává.

Velitel i štáb armády by měl znát úkoly prvosledových armád a situaci nepřitele s důrazem na rozmístění druhých sledů a situaci v týlovém prostoru frontu.

V průběhu operace se podle konkrétní situace úkoly upřesňují nebo se mohou i měnit.

Charakteristické v práci štábu druhosledové armády je, že organizuje a zabezpečuje podle zámyslu velitele frontu přesuny popř. přeskupení vojsk

podle vývoje operační situace s cílem zaujmout nejvýhodnější uskupení v operační sestavě frontu.

Ve své práci navazuje a dále rozšiřuje na podřízené stupně velení rozhodovací cyklus štábu frontu a tak upřesňuje dříve přijaté rozhodnutí. Zabezpečuje nepřetržitou bojovou pohotovost vojsk v prostoru rozmístění k odražení nenadálého pozemního a vzdušného napadení a k okamžitému zasazení. Organizuje všestranné zabezpečení bojové činnosti s důrazem na maskování.

Štáb armády i v této etapě musí znát celkovou operační situaci na frontě, úkoly prvosledových armád, sousedních svazů a situaci nepřítele, vyhodnocovat radiální a chemickou situaci v případě použití těchto prostředků. Zvláštní pozornost soustřeďuje na rekonstrukci os přesunu na plánované čáry zasazení a tvorbu operační sestavy.

Před zasazením velitel úkol konkretizuje, přičemž udává situaci a zámysl nepřítele s důrazem na možnosti raketového vojska, letectva, druhých sledů a záloh, dále použití sil a prostředků nadřízeného velitele v útočném pásmu armády, především objekty a dobu jaderných úderů prostředky frontu a úkoly sousedních armád. V dalším stanoví operační úkol armády s uvedením posilových prostředků, prostor, odkud se přesunout, pásmo přesunu, čáru a dobu zasazení, směr hlavního úderu a způsob rozvinutí, bližší a další úkol a dobu jeho splnění, počet přidělené jaderné munice, její mohutnost a dobu předání, nejnutnější součinnost v rámci operační sestavy frontu v hlavních fázích bojové činnosti, dobu a místo předání (převzetí) svazků a útvarů popř. posilových prostředků a v závěru stanoví úkoly komplexního operačního zabezpečení, včetně materiálního a technického zabezpečení. Podle časových možností a situace vojsk na frontě může úkol stanovit i stručněji.

Štáb armády po obdržení upřesněného úkolu od velitele frontu k zasazení armády do prvního sledu zpracuje na základě rozhodnutí velitele armády plán útočné operace a náčelníci druhů vojsk a speciálních vojsk zpracují příslušné plány zabezpečení bojové činnosti. Tak konkretizuje úkoly podřízeným svazkům a útvarům.

Po rozhodnutí velitele hlavní pozornost soustředí na další získávání zpráv o nepříteli a vyslání průzkumu armády i prvosledových divizí do sestavy nepřítele na plánovaných směrech použití hlavních sil armády. V dalším pak organizaci součinnosti s veliteli prvosledových divizí, náčelníky druhů vojsk a sousedních svazů (svazků), organizaci přesunu a zasazení hlavních sil armády do prvního sledu operační sestavy frontu a řízení operace.

Přesun armády na stanovenou čáru zasazení

Prvosledové divize se mohou přesunout před zasazením do vyčkávacích prostorů, vzdálených 40–60 km od předního okraje fronty.

Na stanovenou čáru zasazení se armáda přesunuje skrytě, zpravidla v noci. Je účelné organizovat přesun svazků prvního sledu na čáru zasazení tak, aby mohly efektivně využít výsledků úderů raketového vojska, letectva a dělostřelectva.

Pro každou divizi prvního sledu v pásmu přesunu vyčleňujeme 2–3 pochodové osy, pro zálohy speciálních vojsk 1–2 osy. Budou-li v prvním sledu

dvě divize, bude potřeba v pásmu armády 5—8 pochodových os a jedna až dvě záložní osy.

K zabezpečení zasazení hlavních sil armády podle rozhodnutí velitele armády přesunujeme do stanoveného prostoru vyčleněné armádní a divizní dělostřelectvo, prostředky PVO a podle potřeby i armádní raketovou brigádu jako celek anebo po částech a zálohy speciálních vojsk.

S cílem klamat nepřítele o možném prostoru zasazení budeme vojska armády přesunovat v širokém pásmu, které může dosahovat (jsou-li v prvním sledu dva svazky) 60—100 km i více.

Přesun i zasazení hlavních sil armády do prvního sledu frontu zabezpečují především protiletadlové raketové vojsko, stíhací letectvo a operačně taktické raketové vojsko frontu, protiletadlové prostředky a část vojska PVO armád prvního sledu. Kromě toho bezprostřední zasazení a rozvinutí vojsk na čáře zasazení zabezpečují určené prvosledové divize.

Zasazení druhého sledu frontu je jedním z klíčových úkolů a jedno z hlavních opatření štábu frontu v průběhu operace.

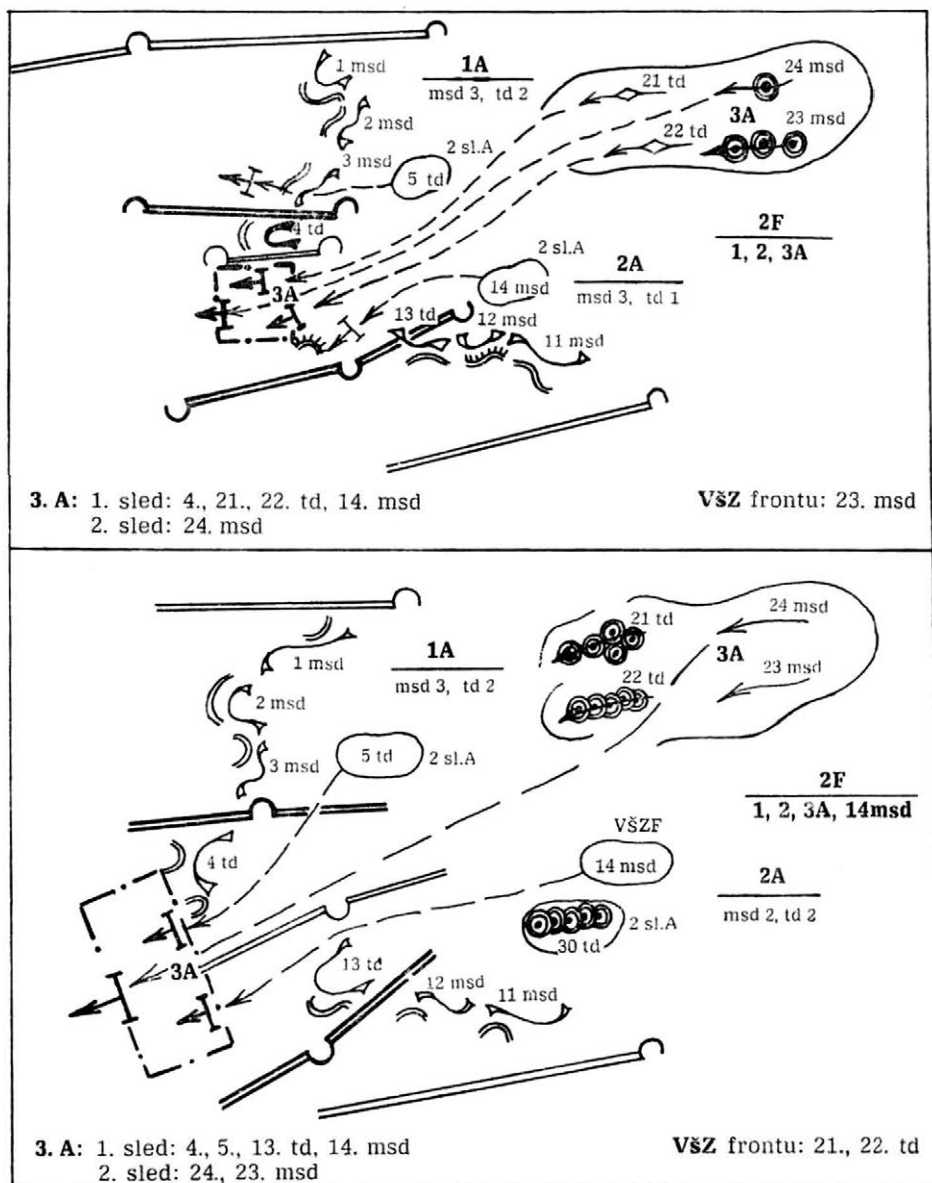
Proto hlavním obsahem práce štábu frontu v této etapě operace bude vytvořit podmínky k organizovanému vyvedení vojsk z prostoru rozmístění, zabezpečit přesun a zasazení hlavních sil armády. Z toho vyplývá řada důležitých opatření, mezi které můžeme zařadit zabezpečení protivzdušné obrany prostředky protiletadlového raketového vojska frontu, prvosledových armád a frontového letectva. Dále pak dodatečné přidělení jaderné munice, posilových prostředků druhů vojsk a speciálních vojsk i podpora palbou prostředky frontu ke zničení odporů v útočném pásmu armády i na styku se sousedy. V dalším bude vhodné upřesnit manévry palbou i pohybem prvosledových armád s cílem zabezpečit rozvinutí a bojovou činnost zasazovaných prvosledových divizí, určit, ve kterých úsecích pásma přesunu zabezpečí pořádkovou službu pořádkové jednotky frontu popř. teritoria, stanovit kdy a kde a jak převzít (popř. předat) nově podřízené svazky a útvary. Systematickým operačním maskováním a intenzivním vedením radioelektronického boje dezinformovat nepřítele o plánovaném zasazení druhého sledu frontu. Významným opatřením bude zabezpečit součinnost všech prvků operační sestavy frontu, které se bezprostředně podílejí na zabezpečení zasazení armády a vytvořit podle možností i operační situace vševojskovou zálohu, pokud nebyla v průběhu operace již vytvořena.

Tvorba operační sestavy

Tvorba operační sestavy i úderného uskupení armády bude značně ovlivněna při zahájení operace bojeschopností divizí v rámci operační sestavy frontu.

Do podřízenosti velitele zasazované armády mohou být předány jednotlivé svazky armád prvního sledu, které působí na směrech zasazení hlavních sil armády, nebo svazky ze vševojskové zálohy velitele frontu. Vytvoření operační sestavy i úderného uskupení bude tedy výsledkem hluboké analýzy situace vojsk a řídicí a organizační práce velitele a štábu armády. Možné varianty — viz **obr. 1, 2.**

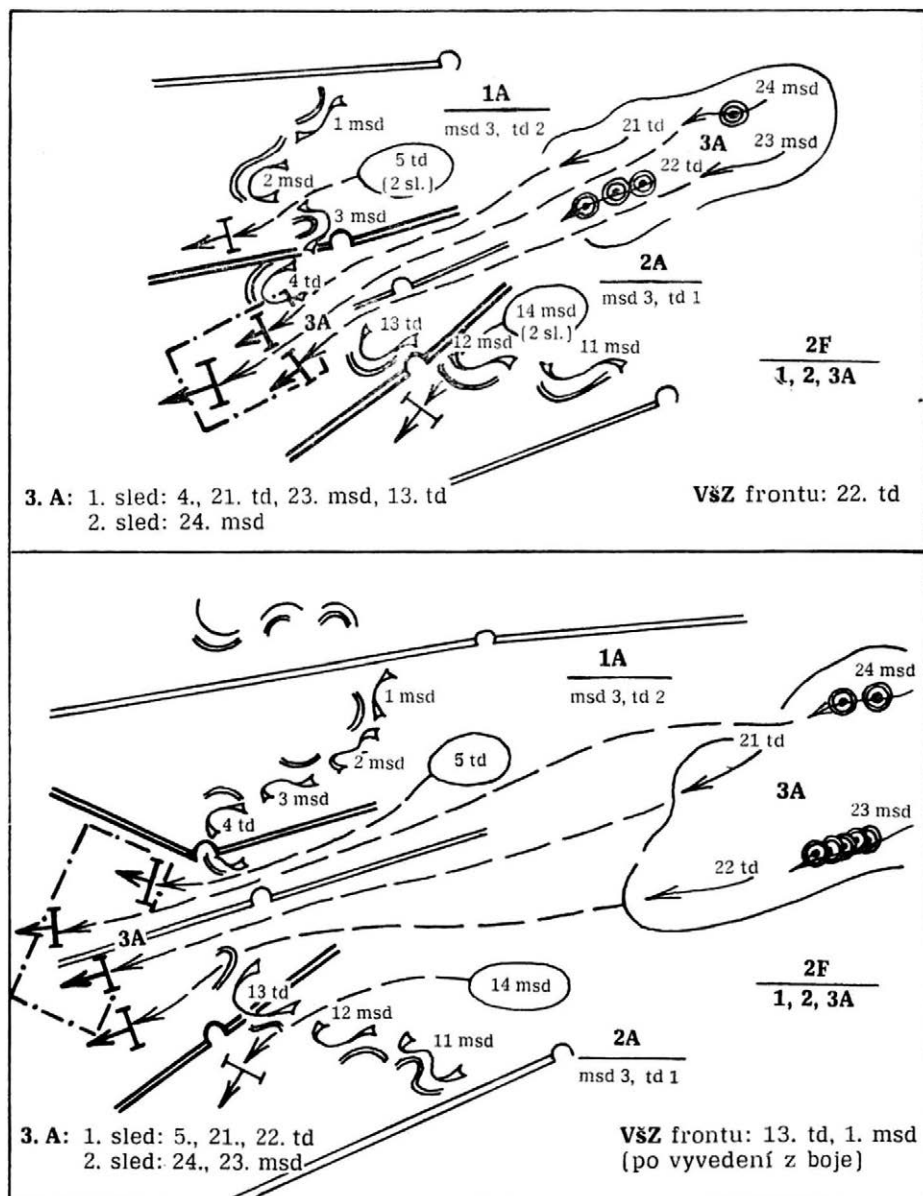
MOŽNÉ VYTVÁŘENÍ OPERAČNÍ SESTAVY A ÚDERNÉHO USKUPENÍ ARMÁDY

Legenda: — úderné uskupení v rámci operační sestavy

Obr. 1

MOŽNÉ VYTVÁŘENÍ OPERAČNÍ SESTAVY A ÚDERNÉHO USKUPENÍ ARMÁDY

Legenda: — úderné uskupení v rámci operační sestavy

Obr. 2

Organizace součinnosti

Sladit činnost všech součástí operační sestavy je náplní součinnosti, kterou můžeme organizovat v těchto obdobích:

1. Vyvedení vojsk z prostorů rozmístění na osy (případné předsunutí vojsk) a zabezpečení přesunu na čáru zasazení.

Náplní může být upřesnění především pásma přesunu armády, pochodových os svazků a útvarů (výchozích míst, regulačních čar apod.) a systému řízení přesunu, operační sestavy (s důrazem na předsunutí určených svazků a útvarů) a rozmístění míst velení armády i divizí.

V dalším půjde o upřesnění činnosti raketového vojska, dělostřelectva a letectva, prostředků PVO frontu a armád i činnosti vojsk v případě napadení jadernými zbraněmi nepřítele a organizace a zabezpečení pořádkové služby.

2. Vytvoření operační sestavy na čáře zasazení k zahájení armádní útočné operace a zabezpečení jejího rozvíjení do bližšího úkolu armády.

Náplní může být upřesnění činnosti přidělených divizí prvosledových armád a ostatních posilových prostředků k zabezpečení zasazení hlavních sil armády, rozmístění předsunutého raketového vojska a dělostřelectva, záloh speciálních vojsk a jejich činnosti, způsobu převzetí nově přidělených vševojskových svazků a útvarů druhů vojsk. Můžeme upřesnit i opatření nadřízeného velitele ve prospěch druhosledové armády a využití této činnosti i činnosti sousedů, sladit činnost vojsk při rozvinutí bojové sestavy prvosledových divizí, konkretizovat bojové úkoly, použití záloh (protitankové, ženijní, chemické) i stanovit úkoly prvního dne operace.

Půjde též o zabezpečení tempa operace především zasazením druhých sledů, záloh, použitím raketového vojska a dělostřelectva, letectva, taktických vzdušných výsadek apod. Důraz položíme na rozmístění míst velení a předpokládaného přemístění i organizaci všestranného zabezpečení bojové činnosti, včetně materiálního a technického zabezpečení.

3. Rozvíjení armádní útočné operace ke splnění dalšího úkolu.

Půjde již jen o rámcové stanovení úkolů a náplní může být upřesnění směru hlavního úderu armády, předpokládané operační sestavy, úkolů raketového vojska a dělostřelectva a rozmístění míst velení.

Organizace součinnosti v průběhu armádní operace by měla probíhat nepřetržitě s důrazem na součinnost mezi nadřízeným velitelem, činností sousedů, raketovým vojskem, dělostřelectvem, letectvem a prostředky PVO armády s cílem sladit jejich činnost navzájem i ve prospěch ostatních prvků operační sestavy co do místa i času.

Charakter bojové činnosti

Bojová činnost prvosledových svazků armády může mít při zasazení charakter pronásledování, útoku z chodu nebo střetného boje (sražení).

Charakter pronásledování může mít tedy, zahájí-li nepřítel odchod, přechází k boji na zdrženou a druhosledová armáda je zasazena s cílem zničit nebo zajmout odcházející vojska nepřítele a hlavními silami je odříznout od přicházejících záloh.

O útoku z chodu budeme hovořit tehdy, budou-li vojska po předcházejícím přesunu útočit na nepřítele, který přešel do obrany na čarách, ženijně nepřipravených. V podmínkách soudobé operace, zvláště při použití jaderných zbraní, mohou prvosledové divize překonávat obranu na bojových vozidlech v předbojových sestavách s využitím palby raketového vojska, dělostřelectva a letectva s využitím mezer v nepřátelské obraně, prostorů po vzdušných jaderných úderech a míst slabého odporu nepřítele. Důraz klademe na umlčení protitankových prostředků protivníka.

Ke střetnému sražení může dojít v boji s přisunovanými zálohami nepřítele v jednom prostoru, při jejich rozvinování z chodu, na široké frontě, s uplatněním manévru a tehdy, budou-li v sestavě vojsk značné mezery a odkryté boky.

V operační sestavě frontu přísluší významné místo druhosledové armády. Je to dáno úkoly, které může v útočné operaci plnit. Hlavní a nejdůležitější je zabezpečit narůstání úsilí na směru hlavního úderu frontu s využitím úderů raketového vojska, dělostřelectva a letectva. K realizaci tohoto úkolu musí směřovat hlavní opatření štábu frontu i druhosledové armády.

PROTIÚDER TANKOVOU DIVIZÍ KE ZNIČENÍ NEPŘÍTELE V PÁSMU PŘIKRYTÍ

(Pokračování z VM čís. 3/1978)

V této části článku se budu zabývat prací velitele a štábu divize při právě protiúderu.

Tanková divize tvoří v rámci vševojskové armády jádro protiúderného uskupení. V bojové činnosti s použitím jen klasických zbraní bude hlavní tíha úkolů při ničení úderného uskupení nepřítele spočívat především na vševojskových svazcích.

Místo a úloha tankové divize druhého sledu vševojskové armády vyplývá především ze zámyslu velitele armády pro protiúder a z určených bojových úkolů divize. Je též ovlivněna vývojem situace svazků prvního sledu, bojovými možnostmi ostatních prvků protiúderného uskupení a možnostmi zesílení tankové divize zejména dělostřelectvem. Tankovou divizi zasazujeme zpravidla v prvním sledu protiúderného uskupení a na směr hlavního úderu.

Jejím bojovým úkolem bude, v součinnosti se sousedy a silami svazků v dotyku, zničit hlavní síly nepřátelského uskupení, které se vklínilo do obrany a za příznivých podmínek přejít na daném směru do útoku, ovládnout důležité přechody na státní hranici, přenést bojovou činnost na území nepřítele a tím vytvořit podmínky k postupnému přechodu hlavních sil armády (frontu) do útoku. Úkol za protiúderu bude tanková divize plnit formou střetného boje nebo útokem z chodu.

Bojový úkol divizi k protiúderu stanoví velitel armády po zhodnocení konkrétní situace. Bude-li divize zasazována na směr, kde nepřítel dosud útočí, můžeme ji určit úkol jako pro střetný boj (bližší úkol a směr dalšího útoku). Jestliže je zřejmé, že na směr zasazení divize nepřítel přejde do obrany, pak budeme divizi formulovat bojový úkol podle ustanovení čl. 374 Vševojsk-1-1 (tj. bližší úkol, následující úkol a úkol dne). Šířka útočného pásma zasazené tankové divize bude zpravidla užší, abychom dosáhli vyšších hustot tanků a dělostřelectva.

Při použití jen klasických prostředků ničení může být toto pásmo široké 10–15 km. Tím při zasazení tří tankových pluků do prvního sledu můžeme dosáhnout hustoty 18–27 (v průměru cca 25) tanků na 1 km fronty.

K dělostřeleckému zabezpečení tankové divize máme podle zkušeností Sovětské armády z Velké vlastenecké války dosáhnout pro palebnou přípravu

hustoty zhruba 30—40 dělostřeleckých hlavních a raketometů na 1 km fronty. Toto množství dělostřelectva soustředíme, jestliže kromě organického dělostřelectva divize použijeme většinu dělostřelectva ADS (3—4 oddíly), velitel armády posílí divizi 2—3 oddíly a divize si přibere dělostřelectvo alespoň dvou divizí v dotyku s nepřítelem.

Základní formou manévru budou roztínavé i sbíhavé údery, vedené současně z několika směrů do boků a týlu úderného uskupení nepřítele, tj. na nejslabší místa v jeho sestavě. Jejich cílem bude rozdělit nepřátelské uskupení na části, obklíčit je a současně je ničit. Toto můžeme realizovat zpravidla tehdy, má-li armáda v druhém sledu alespoň dva svazky, nebo zasadí-li sousední armády své druhé slejdy na sbíhavých směrech. Tanková divize bude nejčastěji zasazovat úder na jednom, hlavním směru. V některých případech může vést v součinnosti se sousedem i úder na druhém směru.

Velitel a štáb divize se bude připravovat k plnění bojového úkolu v různých podmínkách situace. Bude-li zahájení nepřátelské agrese předcházet období zostřování napětí, zaujme druhosledová divize zpravidla včas určený prostor rozmístění ve výchozím prostoru armády pro útok. Na základě zámyslu velitele armády pro odrazení nepřátelské agrese může velitel a štáb divize již v tomto prostoru (nebo ještě dříve, např. v prostoru soustředění po bojovém poplachu) připravovat a plánovat jeden z možných bojových úkolů divize — účast v armádním protiúderu.

Hlavním obsahem práce velitele a štábu divize při plnění tohoto úkolu zpravidla bude včasné přijetí a rozpracování rozhodnutí pro přesun a zasažení divize do protiúderu a včasné doručení bojových úkolů podřízeným. Hlavní funkcí velitelství a štábu divize se pak mohou zúčastnit rekognoskace a organizace součinnosti u velitele armády.

Na armádním stupni může rekognoskace a organizace součinnosti probíhat v terénu jen v případě, že vojska jsou ve výchozím položení a nepřítel nezahájil argeši. Za těchto podmínek může velitel divize uskutečnit rekognoskaci a organizaci součinnosti rovněž v terénu. Výjimečně může rekognoskace probíhat i před přijetím rozhodnutí velitele divize. Souběžně s tím štáb divize pokračuje v organizaci a plánování účasti tankové divize na armádním protiúderu a v jeho všestranném zabezpečení. Důležitým úkolem velitele a štábu je kontrola a pomoc při přípravě podřízených velitelů, štábů a vojsk.

Možnost uskutečnění těchto opatření v plném rozsahu bude dána především konkrétní situací a časovými podmínkami. Nejdůležitějším úkolem je ale včasné přijetí plně zdůvodněného a reálného rozhodnutí velitelem divize. Velitel musí počítat s několika možnými variantami činnosti nepřítele i způsoby činnosti protiúderného uskupení. Předpokladem k tomu je důsledné a všestranné ujasnění úkolu a zhodnocení situace, zejména správné ocenění možnosti nepřítele a předvídaní vývoje situace.

Obsah rozhodnutí velitele divize k protiúderu bude vycházet z ustanovení Polního řádu, Vševojsk-1-1, čl. 53. Velitel divize podle toho stanoví **zámysl boje**, tj. jakého nepřítele a v jakém pořadí zničit, na kterém směru vést hlavní, popř. další úder, které objekty nepřítele (včetně prostředků radioelektronické války) a jakým způsobem bude ničit letectvo a dělostřelectvo, na které objekty plánovat použití jaderných zbraní, jak uspořádat bojovou sestavu divize k protiúderu a jaký zvolit manévr. Dále určí **bojové úkoly útvarům divize**, tj. plukům prvního sledu (popř. pluku určenému jako předsunutý odřad divize), vševojskové záloze divize a útvarům (zálohám) druhů vojsk a spe-

ciálních vojsk. Stanoví též konkrétně způsob součinnosti vojsk a organizaci velení.

Zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že značnou pozornost je třeba věnovat správně, jasně a stručně formulaci zámyslu, který je jádrem, podstatou celého rozhodnutí. Zámysl velitele musí zejména vyjadřovat jasně a jednoznačně myšlenku, jakým způsobem použije sil a prostředků ke splnění daného bojového úkolu.

K tomu, aby velitel dospěl k zámyslu nejefektivnějšího použití sil a prostředků a jejich manévru je třeba, aby dodržoval optimální metodu tvorby rozhodnutí a aby správně pochopil zámysl velitele armády, zvláště úlohu a místo divize v protiúderném uskupení. Navíc je třeba, aby si časově a prostorově a z hlediska součinnosti se sousedy ujasnil daný bojový úkol, zhodnotil všestranně situaci a vyvodil z toho patřičné závěry. Když si upasnil zámysl nastávající činnosti, vydá správně i odpovídající bojové úkoly všem podřízeným útvarům a snadno určí i způsob součinnosti vojsk a organizaci velení.

Bojové úkoly velitelům podřízených útvarů může v daných podmínkách vydat velitel divize na svém velitelském stanovišti osobně. To však nebude možné za situace nenadálého napadení, kdy podřízení budou řešit jiné úkoly (např. dokončit mobilizování, bojové stmelení, řídit přesun do určených prostorů atd.).

V každém případě, v zájmu souběžného plánování protiúderu, bude třeba, aby štáb divize doručil podřízeným včas předběžná bojová nařízení a vždy prověřil jejich převzetí a pochopení. Dosud se totiž ve štábech plně nevžil požadavek čl. 58 Vševojsk-1-1 „Velitelé a štáby podřízených a spolupůsobících útvarů (jednotek) **jsou za každé situace povinni včas hlásit nadřízenému veliteli** obdržení bojového rozkazu (nařízení), svoje rozhodnutí, výsledky použití ZHN a splnění stanoveného úkolu, nejdůležitější zprávy o nepříteli i zprávy o náhlých změnách situace.“

Rekognoskace a zejména organizace součinnosti tvoří důležitou součást přípravy protiúderu a je důležitou podmínkou dosažení jeho úspěchu. Bude-li při přípravě protiúderu dostatek času, zúčastní se rekognoskace velitelé všech stupňů. Hlavní pozornost při přípravě boje v terénu zaměříme na velitele praporů, rot a čet. Tito velitelé musí řešit situace přesně, konkrétně a do podrobností.

Rekognoskaci a organizaci součinnosti v terénu vede velitel divize zpravidla po přijetí rozhodnutí na mapě. Jejím cílem bude upřesnit rozhodnutí, vydat bojové úkoly podřízeným a sladit činnost uvnitř prvků bojové sestavy divize, se sousedy, s útvary a svazky, které působí na směr protiúderu divize, s podpůrnými prostředky a s letectvem.

Podle pokynů velitele zpracuje štáb plán práce velitele divize při rekognoskaci a organizaci součinnosti v terénu. Těchto se zúčastní v terénu kromě určených funkcionářů velitelství a štábu divize velitele podřízených a přidělených útvarů (jednotek), představitelů hlavních podpůrných prostředků (ADS, APTZ) a představitel střediska bojového velení letectva.

Jestliže nepřítel nezahájil ještě útok, pak může velitel divize při rekognoskaci v terénu upřesnit bojový úkol divize a svůj zámysl k jeho splnění (ukáže např. možné čáry, prostory, kam může vyjít nepřítel, čáru zasazení divize, směr útoku divize, sousedů a rozhraní s nimi, bližší úkol a způsoby manévru útvarů). Dále upřesnit bojové úkoly vševojskovým útvarům prvního

sledu, předsunutému odřadu divize a vševojskové záloze (čáry rozčlenění — rozvinutí, čáry zteče, směry útoku, objekty, kterých se mají zmocnit, čáry bližšího, popř. následujícího úkolu, rozhraní mezi nimi a se sousedy, u vševojskové zálohy určí vyčkávací prostor, osy (směr) postupu, čáru zasazení a bojový úkol — podle viditelnosti). Podle návrhů odborných náčelníků upřesní prostory bojového rozmístění, palebná postavení a bojové úkoly raketovému útvaru, dělostřelectvu a PLD. Nakonec upřesní sílu, složení, vyčkávací prostory, osy přesunu a úkoly zálohám divize a prostory míst velení divize a útvarů.

Velitel divize může pokud tak neučinil již dříve, při rekognoskaci vyslechnout a schválit rozhodnutí (ideu) velitelů vševojskových útvarů.

Organizaci součinnosti v terénu je vhodné zaměřit k vyřešení dvou komplexních součinnostních úkolů (období):

- způsoby všestranného zabezpečení dokončení přesunu divize a jejího rozvinutí do bojové sestavy k protiúderu,

- zasazení hlavních sil divize do protiúderu a sladění bojové činnosti v jeho průběhu, do splnění bližšího úkolu divize podle viditelnosti.

Součinnost v ostatních fázích bojové činnosti divize [vyvedení a přesun divize po čáru rozvinutí do praporních proudů a způsob součinnosti po splnění bližšího úkolu] je vhodné v závislosti na časových podmínkách řešit na mapách a plastických plánech a stolech.

Při organizaci součinnosti k **prvnímu období** bude vhodné na základě předpokládaného zámyslu a možných variant činností nepřítele řešit tyto dílčí problémy:

- určit čáry a prostory, které musí útvary svazků prvního sledu, proti-tankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací udržet a do kdy,

- sladit součinnost PO divize (PO pluků prvního sledu) s útvary svazků, které působí na směru zasazení divize,

- časově a prostorově sladit rozvinování prvosledových útvarů divize, jejího dělostřelectva a prostředků PVO s činností a úkoly prvosledových svazků a podpůrných (armádních) prostředků k zabezpečení rozvinutí bojové sestavy divize k protiúderu. Zvláště důležité je vyřešit systém PVO divize při přesunu a rozvinování do protiúderu, protože úspěch divize by mohl nepřítel vážně ohrozit nebo i zmařit hromadným použitím taktického letectva a bitevních vrtulníků.

V **druhém období** je vhodné sladit součinnost organického, přiděleného a podpůrného dělostřelectva a letectva k zabezpečení dokončení rozvinutí a ve prospěch zasazení prvosledových útvarů divize. Tzn. vyřešit podrobně způsob palebné přípravy (palebného přepadu) a její časovou a prostorovou návaznost na činnost útvarů zasazované divize s útvary v dotyku, s ženijními silami a prostředky při ražení průchodů, atd.

Pro vyrazení divize k protiúderu a k zabezpečení jeho úspěchu bude třeba vytyčit průchody, uvolnit osy a určit průvojlce v průchodech útvarů v dotyku s nepřitelem.

Důležitá je i součinnost se svazky a útvary v dotyku. Proto je nutné řešit způsob jejich připojení se k protiúderu, jejich úkoly, místa velení, údaje pro spojení s nimi a zabezpečení odkrytých boků.

Velitelé vševojskových útvarů musí znát způsob palebné podpory dělostřelectvem a letectvem, způsob manévru, směry útoků útvarů divize a sousedů při obkličování a ničení ohnisek odporu a částí nepřátelského uskupení,

rozhraní a čáry setkání útvarů, které působí na sbíhavých směrech. Je nutné též určit způsob přemísťování druhého sledu, vševojskové zálohy a ostatních prvků bojové sestavy při plnění bližšího úkolu.

V každém období součinnosti je třeba vyřešit otázky radioelektronického boje, ničení diverzně průzkumných skupin nepřítele, velení, součinnostního spojení, výměnu dopravních údajů styčných důstojníků a určit příslušné signály.

Velitel a štáb divize však nebude vždy moci vyřešit uvedené otázky a dokonce v několika variantách ještě do zahájení nepřátelského útoku. Jestliže nepřítel zahájil útok nenadále, bude pracovat ve složitých časových podmínkách. Pak musí pracovat pružně a operativně. Rozhodovat se bude zpravidla na velitelském stanovišti většinou v prostoru výchozího položení podle mapy. K upřesnění úkolů a organizaci součinnosti v terénu pak bude mít málo času, zpravidla těsně (řádově několik desítek minut) před zahájením protiúderu.

Důležitým předpokladem včasného zasazení divize do protiúderu a podmínkou jeho úspěchů je optimální uspořádání pochodové sestavy tankové divize, její organizovaný přesun na čáru zasazení, pevné velení divizi za přesunu i během protiúderu a v neposlední řadě i stranickopolitická práce. Zde uvedu stručně jen některé zvláštnosti.

Pochodová sestava tankové divize pro přesun na čáru zasazení musí odpovídat zámyslu velitele divize k vedení bojové činnosti za protiúderu. Musí umožňovat rychlý, skrytý a z hlediska PVO a OPZHN bezpečný přesun, rychlé rozvinutí do bojové sestavy při střetnutí se s nepřítelem i na neplánovaných čarách a splnit požadavek zasazení mohutného počátečního úderu nepříteli.

Tanková divize druhého sledu armády se bude přesunovat na čáru zasazení k protiúderu zpravidla z prostoru rozmístění v hloubce výchozího prostoru armády pro útok. Pochodovou sestavu bude ovlivňovat situace nepřítele a vlastních vojsk v dotyku na směru připravovaného protiúderu a její pravděpodobný vývoj. V úvahu bude třeba brát i situaci vzdušného nepřítele, požadavky OPZHN, možnosti začlenění posilových prostředků a požadavek včasného předsunutí organického dělostřelectva do palebných postavení před čarou zasazení. Na pochodovou sestavu má též vliv počet os pro přesun.

K uplatnění zásady vedení mohutného počátečního úderu nepříteli většinou sil divize je vhodné zasadit zpravidla tři pluky v prvním sledu. Z toho plyne, že v konečné fázi přesunu bude třeba určit pro přesun divize na čáru zasazení tři osy (nejméně po jedné pro každý prvosledový pluk).

Na základě těchto zásad a podmínek můžeme organizovat pochodovou sestavu divize takto:

V první řadě vyslat s dostatečným předstihem průzkumné skupiny pluků prvního sledu a divize. Za nimi přesunout předsunuté odřady (vyčleněné zpravidla od pluků prvního sledu). Půjde-li o přesun divize na čáru zasazení z větší hloubky, za rychle se měnící a dynamické situace v pásmu příkrytí, můžeme vyslat silný divizní předsunutý odřad. V sestavě předsunutého odřadu se přesunují plukovní a divizní OZP a posilové dělostřelectvo pluků prvního sledu. Vysílá-li si divize PO, pak jeho posilové dělostřelectvo se přesunuje v sestavě PO tak, aby bylo schopno podporovat rozvinutí a boj PO. Na zádi PO se přesunuje PVS (ZVS) divize. Za předsunutými odřady, v mezeře před čely hlavních sil divize, se začleňuje zpravidla organické a posilové dělostřelectvo, které vytváří DDS. Za vhodné situace je účelné přesunout organické dělostřelectvo divize do palebných postavení s předstihem 3—5 hodin, které potřebuje k rozvinutí a organizaci centralizované palby. Posilové

dělostřelectvo od armády může divize převzít na čáře zasazení nebo za přesunu.

Hlavní síly divize, v sestavě 2—3 tankových pluků (popř. motostřelecký pluk) se přesunují po určených osách. Na čelo jednoho z pluků hlavních sil začleníme VS divize. Do sestavy hlavních sil začleníme také raketový útvar divize, divizní protiletadlový pluk a zálohy speciálních vojsk (CHZ, ŽZ).

Dalšími prvky pochodové sestavy divize je vševojsková záloha [výjimečně druhý sled], první a druhý sled týlu v obvyklém složení. Začlenění těchto prvků pochodové sestavy na osy se řídí požadavky zásad OPŽH a nutností neprodlužovat zbytečně délky proudů útvarů.

Kromě hlavních prvků pochodové sestavy bude třeba organizovat plukovní a divizní technické uzavírací hlídky (TUH) a technické uzávěry. Přítomnost předsunutých odřadů v pochodové sestavě divize nezbavuje velitele a štáby pluků a divize povinnosti organizovat v nezbytné síle i pochodové — čelní i boční a přímé zajištění a spolehlivou pořádkovou službu a regulaci za přesunu.

Velení tankové divizi za přesunu na čáru zasazení můžeme organizovat z VS (v prostoru rozmístění, popř. soustředění) do čáry výchozích míst, dále z VS v prostoru čáry zasazení od čáry výchozích míst do čáry rozčlenění do praporek proudů a z PVS (ZVS) v prostoru čáry zasazení od čáry rozčlenění do praporek proudů do zasazení do boje.

Z VS divize v prostoru rozmístění bude náčelník štábu řídit vyvádění divize na osy přesunu. V této fázi musíme zabezpečit spojení s nadřízeným štábem (linkovými nebo radioreléovými pojítky).

Se štábem divize na přesunu a s podřízenými útvary máme spojení ve VKV rádiové síti pořádkové a regulační služby. S vyčleněnou skupinou na VS štábu divize v prostoru čáry zasazení, které řídí přesun od čáry výchozích míst do čáry rozčlenění do praporek proudů, organizujeme spojení linkovými nebo radioreléovými pojítky přímo nebo přes štáb nadřízeného a dále v rádiové síti VKV pořádkové a regulační služby. S výchozími místy na osách a s kontrolními stanovišti obsazenými funkcionáři štábu divize zřizujeme linkové nebo VKV spojení.

Štáb divize (VS), kromě funkcionářů určených k velení při vyvádění divize na osy, se začleňuje podle konkrétní situace do proudu, zpravidla na čelo hlavních sil.

Pro organizaci velení a spojení v prostoru čáry zasazení včas vyšleme vyčleněnou skupinu důstojníků štábu na nové VS, odkud řídí přesun divize od čáry výchozích míst do čáry rozčlenění do praporek proudů. Tuto skupinu můžeme vyslat současně s rekognoskační skupinou pro zaujetí nového VS.

Na tomto stanovišti ještě před zahájením přesunu plně rozvineme velení a spojení pro řízení přesunu. V dalším pak slouží jako VS divize v prostoru čáry zasazení do protitúderu.

Odsud zabezpečíme spojení s nadřízeným štábem (rádiové a radioreléové), mezi místy velení štábu divize (rádiové a radioreléové), s podřízenými útvary za přesunu i v prostoru čáry zasazení (rádiem), s VS divize ve vyčkávacím prostoru a s kontrolními stanovišti v průběhu přesunu v rádiové VKV síti pořádkové a regulační služby, popř. využitím linkových a radioreléových spojů.

Pro organizaci velení a spojení divize v prostoru čáry zasazení zaujímá

vyčleněná skupina v určeném prostoru PVS (ZVS). Skupina se přesune podle situace samostatně nebo v sestavě PO divize. Má za úkol převzít řízení přesunů a zasazení pluků do protiúderu od čáry rozčlenění a do praporních proudů.

Během přesunu do tohoto prostoru o průběhu přesunu informuje PVS (ZVS) vyčleněná skupina na VS divize. Dále zprávy si získá odposlechem z rádiových sítí VKV pořádkové a regulační služby.

Z VS i PVS (ZVS) divize na čáře zasazení musí mít spolehlivé spojení se štáby svazků (útvárů) v dotyku. Přitom bude plně využívat organizovaných velitelských rádiových sítí. Kromě toho k plukům prvního sledu na čáře zasazení mělo by PVS (ZVS) divize vždy mít radioreléové a linkové spojení.

Tento způsob velení za přesunu a při zasazení tankové divize vyžaduje zabezpečit kvalitní spojení mezi uvedenými místy velení divize. K tomu využije zejména rádiového spojení. Současná spojovací technika, zejména R3AT a R4AT, umožňuje řídit přesun tankové divize na čáru zasazení vyčleněnou skupinou důstojníků, umístěnou na VS (ZVS) v prostoru čáry zasazení až do vzdálenosti 80—100 km. Proto není třeba vytvářet další skupiny pro řízení přesunu jako je tomu při přesunech na větší vzdálenosti.

Úspěch protiúderu závisí též na tom, jak kvalitně organizují politickou práci velitelé, příslušníci štábů, stranickopolitické a mládežnické orgány a organizace. Kromě všeobecně platných zásad, cílů a úkolů má politická práce v řešených podmínkách některé zvláštnosti, které ovlivňují její cíle, obsah a metody. Za prvé vycházíme z toho, že protiúder ke zničení nepřítele v pásmu příkrytí bude probíhat na vlastním, dočasně nepřitelem obsazeném území a cílem bojové činnosti bude jeho osvobození a přenesení boje na území nepřítele. To by měl být hlavní motiv politické práce k upevnění morálního stavu vojsk, za příkladné splnění bojových úkolů. K tomu přistupuje také internacionální aspekt plnění bojového úkolu, kde naše úspěchy či neúspěchy budou ovlivňovat činnost spojeneckých vojsk na ostatních frontách.

Třetí zvláštností, která ovlivní politickou práci, je i možnost využití všech morálních a materiálních zdrojů, které poskytuje vlastní teritorium, stranické a státní orgány k posílení morálního ducha vojsk a též k naladění potřebných vztahů vzájemné pomoci a spolupráce.

Protiúder tankových divizí druhého sledu armády ke zničení nepřítele v pásmu příkrytí bude zpravidla probíhat za situace, kdy se svazkům prvního sledu nepodařilo přejít do útoku. Úkoly protiúderu bude tanková divize plnit zpravidla v součinnosti se silami některé z divizí prvního sledu a s dalšími svazky druhého sledu armády a vševojskové zálohy frontu. Podle množství sil a prostředků, které budeme mít na daném směru, můžeme stanovit i cíle protiúderu. Může to být např. zničení nepřátelského uskupení, které se vklínílo do obrany a vytvoření podmínek pro přechod armády do útoku.

Úspěch protiúderu bude záviset na jeho rychlém a překvapivém vedení a na jeho všestranném zabezpečení. Mimořádnou pozornost bude třeba věnovat otázkám průzkumu, palebnému zabezpečení, PVO a radioelektronickému boji.

Velitel a štáb tankové divize budou připravovat zasazení divize zpravidla ve složitých podmínkách situace a pod tlakem času. Důležitou roli přitom musí sehrát promyšlená metoda práce, souběžné plánování, osobní styk s podřízenými, spojený s kontrolou a pomocí při přípravě a plnění uložených úkolů.

K ODRAŽENÍ SILNÝCH PROTIÚDERŮ NEPŘÍTELE

Útočící strany musí být vždy připraveny odrazit nenadále protiúderu nepřítele z kteréhokoli směru i z týlu, nebo z několika směrů současně. V závislosti na situaci bude v některých případech účelné v zájmu splnění útočné operace frontu přejít i vševojskovou armádou do obrany. Na některých směrech vést dokonce i armádní obranné operace.

To však nijak nesnižuje význam útočné operace jako hlavního druhu operací pozemního vojska.

M. V. Frunze o tomto problému napsal: „Vojska musí být již v míru organizována a vychovávána tak, aby uměla řešit úkoly spojené s obranou i s útokem. Avšak především mají být připravena pro úkoly aktivně ofenzivního charakteru, neboť to je nejdůležitější, nejdůležitější a psychologicky nejtěžší část bojových úkolů vůbec.“

To plně platí i v současné době za možného použití jaderných zbraní, kdy se vedení operací bude vyznačovat nebývalou intenzitou, dynamičností, pronikavými změnami situace, vysokou manévrovostí a rozmachem do šířky i hloubky.

Proto chci v článku rozebrat možné způsoby a formy odražení silných protiúderů nepřítele vševojskovou armádou v průběhu útočné operace frontu.

Úloha a místo protiúderu v obranné operaci nepřítele

Základní řády a předpisy kapitalistických armád stanoví: „Protiúderu zůstávají i nadále důležitou součástí obranného boje.“ Zdůrazňují, že budou probíhat za zvlášť výhodných podmínek, především tankovými a mechanizovanými svazky, jako útok s omezeným cílem, vedený do boků a týlu protivníka, nebo na stycích útočících sestav.

Základ protiúderu mají tvořit hromadné jaderné údery, jejichž těžiště kladou na hlavní síly útočících vojsk, jaderné prostředky a přicházející zálohy. V souladu s těžištěm jaderných úderů předpokládají volit i směr hlavního protiúderného uskupení, který povedou na nejslabší a nejzranitelnější místa operační sestavy protivníka.

V omezené válce bez použití jaderných zbraní plánují zahájit protiúder mohutnou dělostřeleckou a leteckou přípravou v podstatně delším trvání, než při použití jaderných prostředků (více než 30 minut). Možnost úspěchu protiúderu vidí v získání palebné převahy dělostřelectva a nadvlády letectva, jakož i v rychlém tempu protiúderu spolu s úpornou obranou sil, které pouťají úderné uskupení protivníka čelně, a v zabezpečení křidel protiúderného uskupení.

Dobu zahájení protiúderu volí v okamžiku, kdy vojska protivníka zpomalí postup, dosud se jim nepodařilo opevnit se na dosažené čáře, nebo dokončit přeskupení sil a prostředků.

Druhé sledy a zálohy předpokládají ničit všemi prostředky v době jejich soustřeďování, za přesunu a rozvinování a ve střetném boji.

Soustřeďování protiúderného uskupení předpokládají na rozhodujícím směru, rychle, s plánovaným současným zasazením do boje tak, aby nebyla narušena úderná síla a součinnost uvnitř protiúderného uskupení se svazky v dotyku s nepřítelem. Vlastní protiúder plánují vést s překvapením a s co možná největší palebnou podporou.

Ze zásad řádů a předpisů kapitalistických armád vyplývá, že boj s protiúdernými uskupeními nepřítele bude velmi složitý. Bude třeba současně řešit opatření k zabezpečení různorodé činnosti vojsk při celkovém nedostatku času a mnohdy i za současného odstraňování následků po jaderných úderech nepřítele. To bude klást vysoké požadavky na připravenost velitelů, štábů, stranickopolitických orgánů i vojsk.

Možné způsoby odrážení a ničení silných protiúderných uskupení nepřítele v útočných operacích vševojskové armády

Ničení protiúderného uskupení nepřítele v soudobých útočných operacích vidíme v jiné poloze, než tomu bylo v historii. Jestliže v minulých válkách bylo rozhodující odrážení a ničení protiúderů již zahájených, pak v příští válce bude možné i zmaření připravovaného protiúderu. To je objektivně dáno existencí moderních bojových prostředků, především jaderných zbraní. Teprve když se nepodaří skupinovými jadernými údery zmařit připravovaný protiúder, přejdou vojska k jeho odrážení a postupnému ničení.

I pro tuto fázi ničení silných protiúderných uskupení nepřítele bude rozhodující včasné a soustředěné vedení jaderných úderů na prostředky jaderného napadení nepřítele, na jeho hlavní uskupení, spolu s využitím úderů letectva a dělostřelectva, za současné rozhodné činnosti tankových a motostřeleckých svazků. Bude to však již **postupné ničení** protiúderného uskupení buď formou **střetného sražení**, nebo **přechodem do dočasné obrany**.

Volba způsobu ničení protiúderného uskupení nepřítele bude kromě jiného záviset na včasném zahájení jaderných úderů a stupni zničení hlavních sil protiúderného uskupení nepřítele. Dále na bojeschopnosti vlastních vojsk, hodnotě, síle a rozmístění druhých sledů, záloh a na čase, který máme k dokončení manévru — přeskupení. Pak i na tom, zda terén umožňuje rozvinutí druhých sledů a záloh, popř. jaké podmínky skýtá k zaujetí a vedení obrany.

Způsob ničení nepřátelského protiúderného uskupení střetným sražením použijeme tehdy, podařilo-li se nám jadernými údery a údery letectva podstatně narušit bojeschopnost protiúderného uskupení nepřítele. Dále máme-li dostatek druhých sledů, záloh a především času pro jejich přísun a výhodný

prostor pro jejich rozvinutí a zasazení. Vlastní manévr a organizace ničení protiúderného uskupení bude probíhat podle zásad vedení střetného sražení v součinnosti se silami a prostředky sousedů v duchu zámyslu frontové útočné operace.

Přechod do obrany volíme tehdy, nemáme-li dostatek sil a prostředků k aktivnějšímu protipatření při značné převaze nepřítele. Pak ničíme protiúderné uskupení nepřítele podle zásad vedení obranného boje. Obranu budeme zaujímat zpravidla v dotyku s nepřítelem za složité situace prvosledových svazků, při současném možném odstraňování následků po jaderných úderech a úderech letectva nepřítele.

Předpis Oper-1-1 v článku 266 k této problematice uvádí: „Vojska budou přecházet do obrany v průběhu útočné operace nejčastěji v tom případě, když nedosáhnou úspěch ve střetném sražení, nebo když se jim nepodaří zmařit nepřátelský protiúder...“

Z toho i ze zkušeností z operačních cvičení můžeme usuzovat:

— přechod do obrany v průběhu útočné operace vševojskové armády nebudeme předem plánovat, můžeme však na stupni frontu předvídat;

— vzhledem k použití jaderných prostředků na směr hlavního úderu frontu bude vševojsková armáda pro přechod do obrany a vedení obranné operace mít jen minimum prostředků jaderné podpory nadřízeného velitele (budou přednostně použity k rozvíjení útočné operace frontu);

— nepřítel ke splnění cílů protiúderů použije maximum jaderných prostředků a všechny volné a bojeschopné síly k rychlému využití účinků jaderných úderů.

Za předpokladu složení protiúderného uskupení nepřítele v hodnotě armádního sboru (NSR) o třech — čtyřech divizích různého druhu, může mít toto uskupení 60—110 ks jaderné munice. Z toho 40—70 ks řízených střel, 10—20 ks jaderných hlavic pro víceúčelové dělostřelectvo a 10—20 ks jaderných leteckých pum. Z celkového počtu přidělené jaderné munice může být 40—70 % do ráže 20 kt, ostatní nad 20 kt.

Tento počet jaderné munice může být při protiúderu zvýšen o jaderné údery, které ve prospěch protiúderného uskupení povedou raketové útvary a hlavňové dělostřelectvo svazků v dotyku.

Za těchto předpokladů použijeme vlastních prostředků raketového vojska především na ty objekty a cíle, jejichž zničením můžeme nepříteli způsobit rozhodující ztráty. U vlastních vojsk pak učiníme rozhodná opatření k jejich ochraně před jadernými údery nepřítele. Důraz klademe na obranu a ochranu vlastních prostředků jaderného napadení, druhých sledů, záloh a míst velení. Budeme se snažit všemi prostředky zabránit nepříteli, aby protiúderné uskupení pozemních vojsk využilo výsledků jaderných úderů. Včasným ničením přisunovaných záloh nepřítele a úpornou obranou paralyzovat jeho snahu o narůstání síly protiúderu a možné pokusy o přechod do útočné operace.

Odrážení protiúderného uskupení nepřítele přechodem vševojskové armády do obrany

Pro úspěšné vedení útočných operací má velký význam včasné ničení nepřátelských záloh a odrážení protiúderu nepřítele, které bude probíhat za složité situace, zpravidla za nevýhodného poměru sil a prostředků.

V souladu se splněním cílů frontové útočné operace mohou být podmínky pro přechod armády do obrany k odražení protiúderu nepřítele různé. Rozhodujícím bude místo a úloha armády v sestavě frontu. Armáda prvního sledu frontu bude přecházet do obrany zpravidla v dotyku s nepřítelem. Armáda druhého sledu frontu je předurčena především k rozvíjení frontové útočné operace a její přechod do obrany bude výjimkou. To potvrzují zkušenosti z operačního cvičení. Proto rozeberu jen odražení silného protiúderu nepřítele přechodem vševojskové armády do obrany v dotyku s nepřítelem. Tento způsob přechodu do obrany bude probíhat ve složitých a obtížných podmínkách vzhledem k tomu, že:

- velitelé a štáby musí současně řídit bojovou činnost vojsk i plánovat za velké časové tísně přechod vojsk do obrany, mnohdy v podmínkách současného odstraňování následků po účincích ZHN použitých nepřítelem;

- čas na přechod vojsk do obrany a na její budování limituje nepřítel dobou zahájení protiúderu;

- v pásmu armády se bude stupňovat úsilí průzkumu nepřítele, nepřítel bude mít zde zpravidla nadvládu ve vzduchu i v jaderných prostředcích;

- možnost manévru vojsky a prostředky bude časově i prostorově značně omezena a potřebná přeskupení bude obtížné vykonat manévrem podél fronty.

Proto již v zámyslu pro přechod do obrany k odražení protiúderu přijímáme opatření ke zničení nejnebezpečnějšího uskupení nepřítele a to v době, kdy je toto nejvíce zranitelné. Dále opatření spojená s ovládnutím výhodných čar a objektů terénu a pro přeskupení vojsk k dosažení výhodného poměru sil na směru hlavního úderu protiúderného uskupení.

Úsilí raketového vojska, letectva, dělostřelectva, mnohdy i tanků využijeme k ničení prostředků jaderného napadení nepřítele, jeho tankových uskupení a míst velení.

Vzhledem k nedostatku času a jiným podmínkám nebudou účelné radikální změny v sestavě svazků. Budeme se snažit získat maximum času pro budování obrany a její zaujetí.

Svazky prvního sledu budou zaujímat obranu zpravidla na původních směrech. To však neznamená, že velitel armády v závislosti na situaci a svém zámyslu některé útvary prvního sledu nevystřídá. Vystřídání svazku prvního sledu bude však výjimkou.

S tím souvisí i rozdílnost názorů na to, že by tanková divize v obranné sestavě armády neměla být v prvním sledu. Proto při přechodu armády do obrany k odražení protiúderu nepřítele toto nebude zvláštností.

Odrážet a ničit protiúderné uskupení budeme postupně z výhodných čar, palbou a vhodným manévrem s cílem vytvořit podmínky pro jeho konečné zničení.

Pro stanovení výhodných čar obrany je důležitá znalost situace prvosledových svazků a útvarů. Některý útvar v době obdržení úkolu stanovenou čáru (prostor) již ovládl, jiný bude muset za její ovládnutí bojovat. Proto zaujímání obrany bude postupné a čas a podmínky k zaujetí budou různé.

Velitel i štáb armády se musí snažit vytvořit optimální podmínky k budování obrany svazků (útvarů), které přehrazují hlavní směr úderu nepřítele. Útvary a jednotky, které na některých směrech pronikly značně před vlastní sestavu, využijeme k vytvoření předsunutých postavení. Kde to nebude možné,

budou organizovat bojové zajištění. Celý komplexní systém zajištění však organizovat neuspějeme.

Samostatné řešení si vyžaduje přeskupení raketových útvarů a dělostřelectva. Budeme se snažit plně využít jejich palebných možností, zabezpečit jejich maximální odolnost a manévr palbou. Dělostřelectvo bude navazovat na úder raketových prostředků a zahájí daleké palby na přisunované zálohy a útvary nepřítele na možných čarách rozvinutí protiúderného uskupení.

Jaderné prostředky použijeme především na:

- zjištěné prostředky jaderného napadení;
- jednotky a útvary protiúderného uskupení v prostorech soustředění (nahromadění sil a prostředků);
- VS, spojovací uzly a prostředky PVO nepřítele.

Úspěch postupného ničení protiúderného uskupení nepřítele bude záviset na dostatku zpráv. K tomu bude nutné včas nově úkolovat síly a prostředky průzkumu.

Divize druhého sledu budou v závislosti na situaci zaujímat obranu hlavního pásma pod krytem jednotek v dotyku po předchozím přesunu z vyčkávacího prostoru (prostorů soustředění), nebo bude jejich úkolem zmocnit se výhodného prostoru bojovou činností a přejít do obrany. To bude v případě, kdy na frontě vznikla mezera, kterou musíme po zahájení protiúderu nepřítelem bránit.

Výjimečným případem bude nahrazení některé z prvosledových divizí, jestliže tato po skupinovém jaderném úderu pozbyla bojeschopnosti. Zde bude platit zásada plánovat co nejjednodušší manévr. K zabezpečení převzetí pásma obrany můžeme využít bojeschopných jednotek střídané divize.

Zálohy druhů vojsk a speciálních vojsk budou zaujímat a budovat prostory rozmístění mezi prvním a druhým pásmem obrany v závislosti na plnění obranných úkolů. Prostory jejich rozmístění volíme mimo směr úderu protiúderného uskupení nepřítele tak, aby bylo zabezpečeno jejich včasné zaujetí a umožňovaly rychlý manévr a rozvinutí zálohy na jakýkoli směr. Musíme zabezpečit jejich rozptýlení a ochranu proti ZHN nepřítele.

Zvláštní nároky při přechodu do obrany k odrazení silného protiúderu nepřítele bude na velitele a štáby klást požadavek zabezpečení nepřetržitosti spojení a velení. Je to diktováno vynucenými změnami v operační sestavě, možným použitím jaderných zbraní a nutnými změnami prostorů rozmístění velitelských stanovišť. Dále současnou potřebou předání bojových nařízení a úkolů svazkům a útvarům v krátké době. K tomu použijeme všech druhů spojení, včetně osobního styku, směrových důstojníků apod.

Hlavní úsilí sil a prostředků radioelektronického boje bude účelné soustředit na rušení rádiového a radioreléového spojení hlavních sil protiúderného uskupení nepřítele s důrazem na rušení radioelektronických systémů pro řízení raketového vojska, prostředků navedení letectva a na rušení systémů velení. K tomu organizujeme včas odpovídající a účelný manévr a prostředky radioelektronického boje v souladu s rozhodnutím velitele.

Je výhodné rozmísťovat síly a prostředky radioelektronického boje na křídlech. Tím docílíme maximální efektivity jejich působení co do času a směru a plné využití technických možností všech těchto prostředků.

Manévr silami a prostředky radioelektronického boje musíme řešit komplexně, v kombinaci s umlčováním a ničením velitelských stanovišť a ostat-

ních objektů nepřítele palebnými prostředky. Včas organizujeme součinnostní dohovy jak mezi útvary a jednotkami radioelektronického boje, tak s ostatními prostředky druhů vojsk a služeb. V souladu s tím organizujeme opatření k zabezpečení elektromagnetické koexistence.

Chci zdůraznit, že přechodem armády do obrany nemůžeme zničit nepřátelské protiúderné uskupení. Tento způsob boje s nepřátelskými zálohami bude krajní možností. Znamená přerušení útočné operace armády na určitou dobu. Přitom si uvědomujeme, že je nedílnou součástí operace frontu. Cílem zpravidla bude odrazit silný protiúder nepřítele co nejmenšími silami a prostředky, způsobit mu maximální ztráty a vytvořit podmínky pro jeho konečné zničení.

Ničení protiúderného uskupení nepřítele formou střetného sražení

Střetné sražení je vysoce aktivní formou boje s protiúderným uskupením nepřítele především proto, že umožňuje udržet vysoké tempo útočné operace a ponechává útočící straně operační iniciativu. Poskytuje možnost plného využití všech forem manévru, operačního a taktického umění velitelů všech stupňů spolu s iniciativou vojsk. Rozhodný manévr spolu s mohutnými údery do boků a týlu nepřítele pak omezuje možnosti použití paderných prostředků a tím se zvyšuje i odolnost vlastních vojsk.

Předpis Oper-1-1 v článku 167 uvádí: „Střetné sražení je jedním z nejtěžších druhů útočné činnosti, v jehož průběhu se obě strany snaží dosáhnout stanovených cílů použitím jaderných zbraní a útokem vojsk...“

Použití tohoto způsobu ničení protiúderného uskupení nepřítele bude záviset na včasném zjištění jeho zámyslu k vedení protiúderu, na účinném vedení jaderných úderů na hlavní síly protiúderného uskupení a na volbě manévru k jeho konečnému zničení. To předpokládá sladit jaderné údery s rozhodnou činností vojsk.

Obecně můžeme charakterizovat střetné sražení jako souhrn těchto opatření:

- vedení jaderných úderů, úderů letectva a dělostřelectva na nejdůležitější části protiúderného uskupení nepřítele;
- vedení obranných bojů částí sil prvního sledu armády na směrech, kde se nepříteli podařilo vytvořit značnou převahu sil;
- vedení útočných a střetných bojů svazků zasazovaných z druhého sledu armády,
- bojů taktických a operačně taktických výsadek (při vytvoření podmínek k jejich vysazení).

Vedení střetného sražení armády s protiúderným uskupením nepřítele se mnohdy zúčastní i sousední armády (nebo jejich části). Rovněž je bude zpravidla zabezpečovat raketové vojsko, letectvo a zálohy speciálních vojsk frontu a velitelství a štáb frontu se na jeho řízení bude podílet.

Ničení protiúderného uskupení nepřítele formou střetného sražení začíná ihned po zjištění prostorů soustředění nepřátelských operačních záloh. Tedy na vzdálenost 200 i více km od čáry dotyku. Účastní se ho prostředky raketového vojska a letectva frontu. Stupeň oslabení (zničení) závisí na efektivním použití těchto prostředků a má značný vliv na další průběh střetného sražení.

Ničení protiúderného uskupení nepřítele jadernými údery za přesunu je méně výhodné. Je možné za předpokladu nahromadění živé síly a bojové techniky v prostorech (na čarách) jako jsou soutěsky, přechody přes vodní toky, horské průsmyky apod.

Jaderných prostředků armády je nejvýhodnější použít v období rozčleňování a rozvíjení protiúderného uskupení nepřítele, to je v prostoru odkud má velitel armády již dostatek zpráv a který může účinně pokrýt palbou armádních prostředků. Je to také období, kdy má velitel armády poslední možnost upřesnit manévry pro nastávající sražení a k plnému využití vlastních jaderných úderů.

Proto jedním z cílů použití raketových jaderných prostředků by kromě maximálního zničení hlavního uskupení nepřítele mělo být:

- vytvořit příznivé podmínky pro zvolený manévry;
- získat čas pro tvorbu příslušných uskupení a k budování obrany na směrech, kde předpokládáme hlavní úsilí nepřítele, nebo v prostorech, jejichž udržení zabezpečuje úspěch zvoleného manévru;
- vytvořit příznivou počáteční situaci pro střetné sražení a zabezpečit včasné zasazení vlastních vojsk do sražení;
- zabránit nepříтели v ovládnutí prostorů, které umožňují rozvíjení síly úderu protiúderného uskupení.

Důraz kromě jiného klademe na sladění úderů raketového vojska, letectva a dělostřelectva s úderem střetného uskupení. Důsledně zabezpečujeme boky a styky střetného uskupení, jeho nepřetržitou součinnost se sousedy a silami, které poutají nepřítele. Musíme zabezpečit bojeschopnost druhých sledů a záloh a včas učinit opatření k jejich přísunu a zasazení na rozhodující směry úderu.

Způsob vedení střetného sražení rozebírá předpis Oper-1-1 v člancích 170—182. Ničení protiúderného uskupení nepřítele ve střetném sražení je jedním z neefektivnějších způsobů boje s přisunovanými zálohami nepřítele. Jeho význam spočívá především v tom, že umožňuje udržení operační iniciativy a plně podporuje aktivitu velitelů všech stupňů. Je však vysoce náročným způsobem boje a to především na velení, řízení, úkolování podřízených stupňů, ale i na samostatnost v rozhodování velitelů.

Odrážení silných protiúderů nepřítele je důležitou součástí soudobých útočných operací. Bude klást značné nároky na organizátorskou a řídicí činnost velitelů a štábů a již proto, že je činností mnohotvárnou, kterou lze sice předvídat, ale ne předem plánovat a organizovat. Vyžaduje od velitelů rychlé rozhodování, vysokou teoretickou znalost a značné organizační schopnosti.

Pro dosažení úspěchu při odrážení a ničení protiúderného uskupení nepřítele není žádná šablona. Jsou však zásady, kterých je třeba využít v souladu s danou situací a možnostmi. Úspěch bude záviset i na iniciativě, rozhodnosti a znalostech velitelů, na jejich umění plnit úkoly v souladu s celkovým zámyslem.

Rozhodující bude použití jaderných prostředků na hlavní síly protiúderného uskupení nepřítele, spolu s účelnou volbou manévru k jeho konečnému zničení.

KE ZPRACOVÁNÍ BOJOVÝCH DOKUMENTŮ VE ŠTÁBECH SVAZŮ

Soudobý boj a operace klade na štáby vysoké požadavky pro zabezpečení velení vojskům. Používání moderních bojových prostředků, vysoké nasycení vojsk složitou bojovou technikou, dynamičnost bojové činnosti, vedení boje na velkou hloubku ve vysokém tempu — to vše vyžaduje vysokou operativnost v práci štábů, nutnost připravovat řadu podkladů a propočetů v krátkých lhůtách s využíváním moderních prostředků pro velení vojskům.

Těmto požadavkům musí odpovídat i styl a metody práce štábů. Jestliže v době Velké vlastenecké války se většina útočných operací frontů připravovala několik týdnů, dokonce i měsíců, v současných podmínkách se tato doba bude měřit na hodiny, nejvýše na několik dní. Při studiu frontových operací Sovětské armády, jak to ostatně potvrzují i memoáry význačných sovětských vojevůdců, hlavní důraz v práci štábů všech stupňů byl položen na praktické zabezpečení operace. Velitelé i příslušníci štábů převážnou část období přípravy operace trávili ve vojscích při rekognoskacích, organizacích součinnosti, zabezpečení operace ve všech směrech, včetně materiálního zabezpečení. Z důvodů utajení operace zpracovával přísně vymezený okruh osob jen nejnужnější dokumenty. Jsou známy i příklady, že se podřízeným štábům nevydávaly žádné písemné dokumenty, všechny rozkazy se vydávaly jen ústně a právě přítomnost vedoucích pracovníků nadřízených štábů u vojsk zabezpečovala jejich správné pochopení a realizaci. A můžeme tvrdit, že právě tato konkrétní pomoc u podřízených vojsk zabezpečovala úspěšné vedení převážné části operací sovětských vojsk.

V soudobých podmínkách se velká část pracovní energie štábů vyvíjí na zpracování nejrůznějších dokumentů a podíl práce příslušníků štábů přímo

u vojsk je minimální. Jednou z příčin tohoto stavu je velký rozsah bojových dokumentů, které mají štáby zpracovat. Přitom využívání výpočetní techniky a mechanizačních prostředků není dosud na potřebné výši a řada štábních prací, jako např. zákresy map, přenášení situace z jedné mapy na druhou (popř. z podřízeného štábu nadřízenému) není dosud moderní technikou uspokojivě řešena. To vyžaduje hledat i racionálnější způsoby zpracování bojových dokumentů, aniž by se tím narušovala práce velitelů a štábů při velení vojskům.

Při určování rozsahu a náplně zpracované dokumentace je třeba vycházet především z její účelnosti, potřeby pro velení, času nutného k jejímu zpracování a celkového času pro přípravu operace. Současný stav ukazuje, že obsah řady dokumentů není centrálně ujednocen, některé dokumenty se navzájem dublují, řada z nich je velmi náročná na čas pro jejich zpracování, zavádějí se nové dokumenty, aniž by se prověřila jejich potřeba apod.

Obsah některých základních dokumentů je určován subjektivními názory funkcionářů, aniž je předem analyzována jejich potřeba či obsah. I po formální stránce často převažují požadavky estetické nad vlastním obsahem dokumentů.

V písemných dokumentech se často přeceňuje úprava, používá se řada nepotřebných slovních a větných vazeb, různých nic neříkajících příslovečných určení, jako „rozhodně“, „úporně“, „ve vysokém tempu“ apod. Z těchto důvodů lze obtížně uvedené dokumenty formalizovat nebo typizovat.

Všeobecně jsou dokumenty u operačních štábů velmi rozsáhlé a pracné, mnohé z nich se po zpracování vůbec pro velení vojskům nepoužívají, jejich zpracování zabírá mnoho času převážně většině pracovníků štábu na úkor poskytnutí konkrétní pomoci podřízeným štábům a vojskům při přípravě k nastávající činnosti.

Základním plánovacím souborem dokumentů u operačních štábů je „Plán operace“.

Z tohoto souboru jsou hlavními vševojskovými dokumenty:

- grafický plán operace s přílohou částí,
- plán prvního jaderného úderu,
- plán překrytí operačního rozvinování a zaujetí vojsky frontu (armády) výchozího prostoru pro útok,
- plán použití vzdušných výsadek,
- plán operačního maskování,
- plán ochrany proti ZHN,
- operační směrnice (bojový rozkaz) a výpisy (bojová nařízení) pro podřízené štáby,
- nařízení pro OPZHN,
- plán velení.

Grafický plán operace je základním plánovacím dokumentem. Je na něm znázorněno rozhodnutí velitele na celou hloubku operace se všemi prvky

operační sestavy a všemi hlavními druhy zabezpečení operace. Na jeho zpracování se podílejí všechny složky štábu a průměrná doba na zpracování činí 8—10 hodin. Na rozdíl od grafického rozhodnutí velitele, které schvaluje nadřízený, plán operace schvaluje velitel svazu pro svůj stupeň.

Praxe operačních cvičení ukazuje, že zpracovaný plán operace v původní podobě nebývá téměř nikdy dodržen a tedy jako dokument pro velení se nepoužívá. Změny, vyplývající ze situace a nařízení nadřízeného, jsou zatím zpravidla zpracovány na nové mapě rozhodnutí velitele. Ještě naléhavěji je třeba postavit otázku zpracování plánu první operace. Před jejím zahájením musí štáby nejdříve splnit jeden z důležitých operačních úkolů, tj. odrazení agrese nepřítele. Plnění tohoto úkolu může zásadním způsobem ovlivnit z hlediska času, prostoru i uskupení vojsk přechod do útočné operace.

Navíc — zahájení války s použitím jaderných zbraní může zásadním způsobem ovlivnit situaci, ze které budou vojska přecházet do útoku.

Operační cvičení v r. 1977 ukázala, že plán operace, tak jak byl chápán v minulosti, nebyl ve skutečnosti vůbec zpracován a jednotlivá rozhodnutí velitelů byla přijímána podle konkrétní situace, přičemž se perspektivně plánovalo i plnění úkolů v hloubce, zejména manévr druhými sledy a zálohami, předpokládané směry úderů apod.

Vydeme-li z toho, že prvním operačním úkolem vojsk při zahájení války bude odrazení agrese, pak tedy i prvním „plánem operace“ by měl být „Plán (nebo rozhodnutí velitele) překrytí státní hranice, zaujetí výchozího prostoru a odrazení agrese nepřítele“. Tento plán by měl obsahovat zásadní úkoly vševojskových svazků, svazků letectva a svazků a útvarů druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, jednotlivá pásma a postavení překrytí, výchozího prostoru, příčná postavení, směry protiztečí a protiúderů druhých sledů a záloh a ostatní prvky, které obsahuje rozhodnutí velitele. Přechod do útoku by měl tento plán řešit jen rámcově.

Vlastní rozhodnutí pro přechod do útoku by velitel přijímal až v průběhu odrazení agrese, ať už by šlo o přechod do útoku po úspěšném protiúderu, zasazením sil na směrech, kde nepřítel neútočil apod.

Tato zásada by měla být platná i pro taktické stupně. Při dosavadní praxi divize prvního sledu i druhého sledu armády řeší řadu úkolů a to ještě v několika variantách. Před zahájením války by měl být určen konkrétní úkol pro odrazení agrese jen rámcově, informativně pro přechod do útoku. To by zjednodušilo práci štábů a usměrnilo jejich úsilí na řešení v této etapě rozhodujícího úkolu.

Současně s tím by se nemusel zpracovat jako samostatný dokument dosavadní „Plán překrytí operačního rozvinování a zaujetí výchozího prostoru“, neboť všechny zásadní otázky by byly zahrnuty v rozhodnutí velitele (včetně přesunů, ženižního budování apod.), tj. v jeho grafické nebo písemné části.

Obdobně je tomu s **Plánem prvního jaderného úderu**. Podle dosavadní praxe tento plán obsahuje uskupení nepřítele a objekty, na které plánujeme úder, hlavní a záložní prostory bojového rozmístění raketového vojska, letiště

s letouny — nosiči a jejich dosah, plánované údery jadernými zbraněmi; v přílohové části pak cíle a úkoly prvního jaderného úderu, použité síly a prostředky, hotovostní jednotky, předpokládaná efektivnost, velení a spojení, signály aj.

Přitom všechny základní údaje o prvním jaderném úderu jsou uvedeny v grafickém rozhodnutí velitele a v plánech bojového použití RVD a letecké armády.

Praxe ukazuje, že Plán prvního jaderného úderu jako bojový dokument není používán. Je to vyvoláno tím, že objekty jaderných úderů se neustále upřesňují a mění a tyto změny nejsme schopni v grafické části plánu uvádět, neboť by se stal úplně nepřehledný. Zároveň se mění i celkové počty úderů, ať již v důsledku zničení některých odpalovacích zařízení, zasazení nových svazků apod.

V praxi se osvědčilo zpracovávat pro potřebu vedoucích funkcionářů přehlednou tabulku, kde jsou uvedeny po skupinách objektů jednotlivé jaderné údery (např. na prostředky jaderného napadení, sklady jaderné munice, letiště, baterie PVO, místa velení, vojska apod.) a dále vykonavatelé (raketové brigády, letectvo, souhrnně taktické rakety), počet a mohutnost jaderných úderů, druh výbuchu a očekávaná efektivnost úderu, tj. všechny základní údaje, které je velitel podle platných řádů povinen určovat.

Z toho vyplývá, že Plán prvního jaderného úderu není výhodné zpracovávat jako samostatný dokument. Ty údaje, které mohou být graficky vyjádřeny, je třeba zakreslit do rozhodnutí velitele (uskupení nepřítelů, vlastních vojsk, plánované údery, čáru od které vede úder nadřizený), ostatní vyjádřit písemně v přílohové části rozhodnutí (cíle a úkoly prvního jaderného úderu, způsob a grafikon jeho vedení, vyčleňované hotovostní prostředky, přehled objektů, rozdělení jaderné munice po úkolech operace i po svazech, signály, bezpečnostní opatření apod.).

V potřebném rozsahu tyto údaje máme v dokumentech štábu RVD a letecké armády.

Ve skupině jaderného plánování je výhodné vést pouze pracovní mapu, potřebné tabulky, kalkulace, propočty a pomocné dokumenty pro plánování a upřesňování jaderného úderu.

Dosavadní vševojskový grafikon prvního jaderného úderu není výhodné vést po jednotlivých bateriích raketových brigád, ale souhrnně jen objekty, které ničí ta která brigáda.

Operační směrnice velitele (bojový rozkaz) je rovněž jedním ze základních dokumentů, jehož význam je vhodné přehodnotit.

V praxi operační štáby při plánování operace zpracovávají nejdříve písemné rozhodnutí velitele, na jehož základě pořizují výpisy (bojová nařízení) pro podřízené, dále přílohovou část k rozhodnutí (plánu operace) a teprve dodatečně zpracují operační směrnici, která vlastně slouží jen jako „historický dokument“. Přitom se operační směrnice obsahově neliší podstatně od rozhodnutí velitele. Pro urychlení práce štábu je výhodnější zpracovávat na předtištěných formulářích rozhodnutí velitele, které potom spolu s druhopi-

sy bojových nařízení pro armády zakládat do přílohové části rozhodnutí velitele (plánu operace).

Dalším dokumentem, který bylo nařízeno při operačních cvičeních na všech stupních počínaje divizí zpracovávat, byl **Plán velení**.

Praxe ukazuje, že tento dokument převážně opakuje údaje jiných dokumentů, především plánu operace a plánu spojení a prakticky se nevyužívá. Bude účelnější zpracovávat jen plán přemístování a rozmístování míst velení, kde uvedeme jen údaje, které mají přímý vztah k této oblasti, tj. především jednotlivá místa velení i za podřízený stupeň, prostory jejich rozvíjení do bližšího úkolu, osy přesunu, pořádkovou službu, plán ochrany a obrany míst velení vlastního stupně.

Naopak praxe ukazuje, aby štáby všech stupňů zpracovávaly **Plánovou tabulku součinnosti**, která je v posledních letech opomíjena. Přitom je to dokument, který nejlépe může vyjádřit různé varianty vedení bojové činnosti, které se v ostatních dokumentech neuvádějí.

Ostatní dokumenty bude vhodné ponechat ve stejném rozsahu jako dosud. U dokumentů štábů druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb bude vhodné přehodnotit jejich rozsah v tom smyslu, aby každá složka štábu zpracovávala převážně pouze jeden dokument s přílohovou částí (např. u štábu RVD nezpracovávat samostatně plán průzkumu RVD, ale zahrnout jeho obsah do Plánu bojového použití RVD).

Přijetím těchto návrhů by se podstatně snížil počet zpracovaných dokumentů, zvýšila se jejich úloha v řízení vojsk, zkrátil se čas, nutný pro jejich zpracování a vytvářely se podmínky pro využití značné části štábů pro práci u podřízených.

K BOJOVÉ ČINNOSTI DĚLOSTŘELECTVA PŘI NÁSILNÉM PŘECHODU VODNÍHO TOKU

V článku chci v souladu s Rozkazem ministra národní obrany na výcvikový rok 1977—1978 připomenout důležitost a význam dělostřelectva při řešení tak složitých úkolů soudobého boje a operace na středoevropském válčišti jako je násilný přechod vodního toku.

Analýza oficiálních názorů západních vojenských teoretiků na úlohu a místo vodního toku v rámci útočné i obranné operace jasně potvrzuje, že velení armád NATO považuje vodní toky za významné překážky operačního charakteru, které musí být při organizaci bojové činnosti vojsk plně využity. Vodní toky mají svůj význam i v operační přípravě válčiště na území NSR, kde jsou na významných řekách jako je Neckar, Rhein a další budována obranná zařízení různého druhu.

Organizaci obrany vodního toku lze podle zásad platných v armádách NATO charakterizovat v podstatě dvojím způsobem — v závislosti na silách a prostředcích, které má obránce k dispozici. Je-li dostatek sil, pak jsou hlavní síly rozmístěny přímo na řece a v její blízkosti; jde vlastně o obranu daného prostoru v normálních podmínkách. Není-li k dispozici potřebné množství sil, ponechávají se na řece pouze minimální síly a prostředky a hlavní síly jsou soustředěny na výhodném směru k protizteči nebo protiúderu v hloubce obrany; jde hlavně o mobilní obranu. Rozbor obou možných variant vede k závěru, že převažujícím bude druhý způsob, zvláště pak v podmínkách vedení operace s jadernými zbraněmi.

Úspěšné splnění úkolů dělostřelectva v soudobé operaci a boji vyžaduje, aby všichni velitelé a štáby raketového vojska a dělostřelectva hluboce znali formy a metody organizace obrany vodního toku pravděpodobného protivníka i komunikační a terénní podmínky středoevropského válčiště. Řeky středoevropského válčiště jsou významnými překážkami svojí šířkou, ale hlavně

charakterem terénu na přístupech k nim a jejich relativně velkou hustotou, avšak méně významnými svojí hloubkou a rychlostí proudu v normálních hydrologických podmínkách. Z vyhodnocených geografických údajů střeoevropského válčiště vyplývá, že vojska budou nucena v průběhu frontové operace překonávat 12 až 18 vodních toků o šířce do 20 m, 6 až 8 toků o šířce 20 až 60 m, 4 až 5 toků o šířce 60 až 100 m, 2 toky o šířce 100 až 200 m a 2 toky o šířce 200 až 300 m a 1 tok o šířce nad 300 m; tzn. celkem 27 až 36 vodních toků. Za předpokladu trvání operace 10 až 12 dní to je v průměru 2 až 3 vodní toky denně.

Účelně využít těchto údajů však znamená dále posoudit, jak dalece bude protivník využívat vodní toky k plnohodnotné, aktivní obraně a kde tedy budeme nuceni organizovat jejich násilný přechod.

Zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války ukazují, že za vážnou překážku je nutné považovat vodní tok široký 100 a více metrů. Znamená to tedy, že v průběhu frontové operace můžeme počítat s násilným přechodem minimálně 5 vodních překážek a v průměru tedy jedenkrát za 2 až 3 dny.

Tyto stručné závěry jen potvrzují, že vzhledem ke geografickým podmínkám střeoevropského válčiště nemůžeme problematiku přechodu vodních toků v útočných operacích podceňovat. Musíme jí věnovat náležitou pozornost ať již v oblasti přípravy velitelů a štábů, tak i ve výcviku vojsk a v neposlední řadě i při zpracování koncepcí k dalšímu rozvoji dělostřelectva a jeho bojové techniky. Účelné bude zabývat se i potřebou dělostřelecké munice k zabezpečení tohoto úkolu v rámci frontové (armádní) operace.

Plánování a organizace bojové činnosti dělostřelectva v rámci násilného přechodu vodního toku ovlivňuje zejména způsob organizace nepřátelské obrany na řece, zámysl vševojskového velitele pro boj, způsob vedení operace (s použitím či bez použití jaderných zbraní) a množství raketového vojska a dělostřelectva a jaderné i klasické munice, vyčleněné ke splnění úkolu. Tento rozhodující činitel je v poslední době předmětem diskuse, úvah i propočtů více či méně podložených názorů. Praxe cvičení na operačních i taktických stupních jednoznačně potvrzuje, že jakákoli šablona či prakticismus negující konkrétní situaci nemůže vést k reálným závěrům a návrhům.

Ve všech případech musíme plně respektovat základní principy a požadavky, které na dělostřelectvo jakožto hlavní palebnou sílu v období vedení operace bez jaderných zbraní klademe. Jde hlavně o včasné a skryté soustředění dělostřelectva na směr násilného přechodu vodní překážky a o vytvoření takového uskupení a hustoty hlavní, která zabezpečí včasné, efektivní a spolehlivé umlčení protivníka, který brání vodní tok.

Princip soustředění sil a prostředků na požadovaném směru však v sobě skrývá řadu úskalí, které musíme promyšleným plánováním bojové činnosti vojsk a hlavně pak jejich dovedným řízením překlenout. To je zvláště důležité u dělostřelectva, které musí svoji činnost vytvořit podmínky pro úspěšné překonání vodní překážky vojsky. Pro splnění tohoto úkolu potřebuje určitou dobu před zahájením vlastního přechodu vodního toku a tím vlastně informuje nepřítele o plánovaném směru hlavního úsilí vojsk. Aby však nepřítel nebyl schopen na tuto činnost efektivně reagovat, musí dělostřelectvo svůj úkol splnit v minimálně možném čase.

Ukazuje se, že v daném případě bude výhodné plánovat a organizovat činnost dělostřelectva podle harmonogramu, zpracovaného zpětnou metodou

a výsledný potřebný čas potom porovnat s dobou, kterou plánuje vševojskový štáb pro zahájení násilného přechodu (časem Č). Harmonogram musí vyloučit jakoukoli možnost předčasného či pozdního zahájení soustředování dělostřelectva v úseku násilného přechodu, veškeré prostoje v činnosti dělostřelectva při přípravě palebné činnosti i v jejím průběhu.

Při porovnání potřebného času ke splnění úkolu (t_d) s požadovanou dobou (t_{poz}) je důležité, aby $t_{poz} \geq t_d = t_v + t_{pf} + t_{pe}$ (kde t_v = doba pro vvedení dělostřelectva do úseku násilného přechodu, t_{pf} = doba pro přípravu palebné činnosti a t_{pe} = doba vedení palebné činnosti do času Č). Ideálním případem by byla situace, kdy $t_{poz} = t_d$. Tomu však zpravidla tak nebude. Zkušenosti ukazují, že při cvičeních velmi často dochází k tomu, že t_{poz} značně převyšuje hodnotu t_d ($t_{poz} > t_d$) a dělostřelectvo je zcela bezdůvodně předčasně vyváděno z relativně pasivních úseků do úseku násilného přechodu vodní překážky. Je tak zbytečně oslabována palebná síla prvosledových jednotek, prozrazován úsek násilného přechodu a dělostřelectvo je vystavováno útoku nepříteli zvláště ze vzduchu jakožto výhodný cíl.

Nemůžeme vyloučit situaci, kdy bude nutno zahájit násilný přechod vodní překážky ještě dříve, než bude dělostřelectvo schopno splnit všechny potřebné úkoly ($t_{poz} < t_d$). Pak je třeba, aby štáb raketového vojska a dělostřelectva zhodnotil reálně všechny možnosti a upravil hodnotu t_d na příslušnou míru. Aniž bychom hlouběji zkoumali možnost zkrácení potřebné doby, můžeme odpovědně prohlásit, že tyto možnosti existují. Úkol samozřejmě chápeme bez snížení stupně spolehlivosti umlčení objektů (cílů) protivníka. Za tohoto předpokladu vidíme, že ani jednu hodnotu (t_v , t_{pf} , t_{pe}) nemůžeme teoreticky považovat za konstantní a neměnnou. Prakticky můžeme dosáhnout účinného zkrácení hodnoty t_d pouze účelným a dovedným způsobem vyvedení dělostřelectva do úseku násilného přechodu vodního toku. Omezování časových možností pro přípravu a vedení paleb dělostřelectvem nemůže v žádném případě vytvořit optimální podmínky pro úspěšný přechod vodní překážky vojsky.

Pro **zkrácení doby k vyvedení dělostřelectva** do úseku násilného přechodu vodní překážky je třeba vytvářet podmínky již účelným a cílevědomým uskupením a manévrem dělostřelectva od zahájení operace. Při plánování násilného přechodu vodní překážky se snažíme využívat dostřelu oddílů v dotyku a vyvádět je do úseku násilného přechodu jen v krajním případě a v maximální možné míře používáme pohyblivé palebné systémy (raketomety, samohybná děla). K ničení cílů na předním okraji nepřátelské obrany využíváme plně prostředky pro přímou střelbu a tak snižujeme množství přísunovaného dělostřelectva. V neposlední řadě i dokonalou organizací pořádkové služby vytváříme podmínky pro rychlý manévr dělostřelectva a ve stanovené době mu na komunikacích vytváříme „zelenou“.

Druhým neméně důležitým požadavkem na dělostřelectvo je **vytvořit pro násilný přechod vodní překážky takové uskupení**, které umožní plně využít jeho palebnou sílu a možnosti, především vedením hromadných paleb v divizích a armádě. Umožňuje to jak zavádění nových palebných systémů, tak průzkumných, topografickogeodetických a povětrnostních prostředků a konečně i získané zkušenosti při vedení hromadných paleb v posledních letech.

Stanovené tempo operace vyžaduje, aby ani v období násilného přechodu vodní překážky nedošlo k jeho podstatnému snížení. To tedy znamená dosáhnout vyřazení objektů (cílů) protivníka při obraně vodního toku v co

nejkratším čase. Tomu musí zákonitě odpovídat volba palebných prostředků a jejich uskupení v úseku násilného přechodu i mimo něj. Tvorba takového uskupení dělostřelectva musí proto vycházet z potřeby umlčení objektů (cílů) protivníka, který bude bránit vodní tok v daném úseku.

Ke spolehlivému umlčení (zničení) každého objektu (cíle) musíme vyčlenit odpovídající počet dělostřeleckých hlavních, který závisí na celé řadě činitelů, jako je charakter cíle, délka střelby, použitá ráže atd. Pro získání průměrného (orientačního) počtu hlavních na daný objekt můžeme použít tento postup:

a) umlčení baterie 203,2mm samohybných houfnic:

- potřeba munice stanovená předpisem Dě1-2-1 pro 122mm H činí 450 ran,
- požadavkem je umlčet baterii palebným přepadem v trvání 5 minut,
- v závislosti na režimu palby ráže 122mm H je dělo schopno vystřelit za 5 minut celkem 25 ran,
- pro splnění daného úkolu je tedy třeba $(450 : 25 = 18)$ 18 dělostřeleckých hlavních;

b) umlčení opěrného bodu čtyř 6 ha v připravené a včas zaujaté obraně:

- potřeba munice stanovená předpisem Dě1-2-1 pro 122mm H činí 1 200 ran,
- požadavkem je dosáhnout hustoty palby 7 ran na 1 ha za 1 minutu,
- palebný přepad daného cíle bude tedy trvat $(1\,200 : [6 \times 7] = 28)$ 28 minut,
- za tuto dobu je dělo schopno v závislosti na režimu palby vystřelit 74 ran,
- pro splnění úkolu je tedy třeba $(1\,200 : 74 = 16)$ 16 dělostřeleckých hlavních čili jeden oddíl o 18 hlavních.

Uvedme dále možný postup **kalkulace potřeby dělostřeleckých hlavních** k vytvoření uskupení pro průlom připravené obrany protivníka na vodním toku:

1. Vycházíme z předpokladu, že potřeba hlavních je limitována objemem cílů, které má dělostřelectvo současně umlčet.

2. Předpokládáme, že dělostřelectvo bude umlčovat 60 % všech objektů (cílů) protivníka v obraně.

3. Úsek násilného přechodu vodního toku byl stanoven předběžně na 6 km.

4. Po rozdělení cílů bylo stanoveno dělostřelectvu umlčet objekty — viz **tabulku 1.**

5. K úhradě potřebného množství dělostřeleckých oddílů můžeme použít:

— divizní dělostřelectvo divize, která organizuje násilný přechod vodního toku	4 oddíly,
— posilové dělostřelectvo divize	5 oddílů,
— ADS ve složení	8 oddílů,
— dělostřelectvo dvou divizí v dotyku	6 oddílů,
— PTZ armády bez práva změny palebných postavení	3 oddíly,
tj. celkem	26 oddílů.

Tabulka 1

Název cíle	Počet cílů	Potřeba hlavní na jeden cíl	Celková potřeba
Baterie 203,2mm ShH	1	18	18
Baterie 175mm ShK	2	18	36
Baterie 155mm ShK	6	12	72
Baterie RM 110mm	2	6	12
Minometné čtyř	3	12	36
Baterie PLŘS	2	12	24
Opěrné body čet rot	15	18	270
Celkem hlavní			468
tj. dělostřeleckých oddílů			26

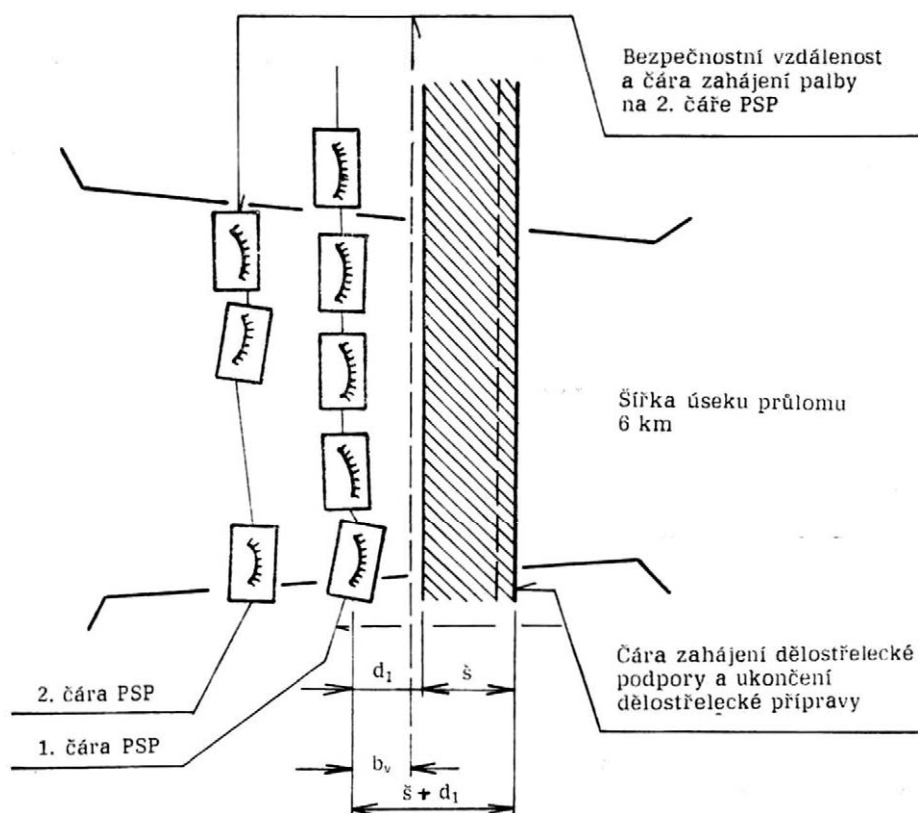
Můžeme tedy učinit závěr, že dělostřelectvo armády je schopno stanovené úkoly při násilném přechodu vodního toku splnit.

Rízení palebné činnosti dělostřelectva v průběhu násilného přechodu vodního toku musí být naprosto přesně sladěno s činností vševojskových jednotek a útvarů, musí být respektovány všechny základní požadavky součinnosti mezi vševojskovými veliteli a veliteli dělostřeleckých jednotek a útvarů od praporu počínaje. Pro velitele a štáby raketového vojska a dělostřelectva to znamená již předem vytvořit podmínky nejen pro centralizaci palebné činnosti, ale také pro rychlou a pružnou decentralizaci až do stupně oddíl. Rozhodujícím momentem bude okamžik ukončení dělostřelecké přípravy a zcela neznatelný přechod k dělostřelecké podpoře. Bojový řád dělostřelectva Děl-1-1 ve svém článku 120 a 156 obecně stanoví, že dělostřelecká příprava končí při vyrazení jednotek prvního sledu ke zteči či při dosažení jimi bezpečnostní vzdálenosti výbuchů vlastních střel. Praxe však ukazuje, že je třeba toto ustanovení aplikovat tvůrčím způsobem a vždy na konkrétní případ.

Získané zkušenosti můžeme zobecnit touto vcelku jednoduchou metodikou určení doby ukončení dělostřelecké přípravy a přechodu k dělostřelecké podpoře útoku:

1. Z tabulek určíme hodnotu bezpečnostní vzdálenosti výbuchů dělostřeleckých granátů od předního okraje nepřátelské obrany b_v . V okamžiku, kdy vojska dosáhnou této čáry, musí dělostřelectvo zahájit palbu na 2. čáru postupného soustředování palby (viz **obr. 1**) — b_v např. = 300 m.

2. Z mapy, leteckého snímku nebo podle hlášení průzkumu určíme šířku vodního toku v úseku násilného přechodu (např. $\bar{s}$ = 300 m) a vypočítáme za jakou dobu jej vojska při rychlosti např. v = 5 km/h překonají (t = 4 minuty).

Obr. 1

3. Určíme vzdálenost předního okraje nepřátelské obrany od protilehlého břehu (např. $d_1 = 350$ m).

4. Výpočtem určíme dobu vedení palby na 1. čáře postupných soustředění palby (ohniska odporu čtřetí rot 1. sledu) např. 4 minuty a součtem.

5. $b_v + t_{1\text{ vm}} = 300 + 300 = 600$ m vypočítáme vzdálenost od předního okraje nepřátelské obrany, při jejímž dosažení vojsky ukončíme dělostřeleckou přípravu a zahájíme palbu na 1. čáru postupných soustředění palby.

Za předpokladu, že přenos palby na 1. čáru postupných soustředění palby bude trvat 1 minutu, musí být v našem případě dělostřelecká příprava ukončena prakticky v čase Č (okamžik odražení vlastních vojsk od vlastního břehu). Jakmile vojska dosáhnou protilehlého břehu, musí dělostřelectvo již vést palbu na 2. čáru postupných soustředění palby.

Tento příklad viz **obr. 1**.

Efektivní a spolehlivé umlčení nepřítele, který brání vodní překážku, předpokládá rovněž vyčlenit odpovídající reálné množství dělostřelecké munice pro průlom obrany. Metodiku výpočtu potřeby uvedu na příkladech.

Nepřátelská obrana vodního toku je připravena, ale spěšně zaujata. Předpokládáme, že 50 % objektů bude rozmístěno krytě a 50 % objektů nekrytě. V obraně je rozmístěna jedna motorizovaná divize nepřítele a brání úsek v šířce 30 km, přičemž každý motorizovaný prapor nepřítele brání rajón v šířce 4 km. Úsek průlomu byl stanoven v šířce 6 km s hustotou 78 dělostřeleckých hlavních na 1 km šířky úseku. Použití letectva se předpokládá na objekty rozmístěné mimo dostřel dělostřelectva. Hustota umlčení brigádních záloh byla stanovena 0,8 a ostatních cílů 1,0. Plánujeme vést palbu na všechny cíle v úseku průlomu, kromě toho na veškeré taktické prostředky jaderného napadení, atomové dělostřelectvo, dělostřelectvo, protitankové prostředky a radiolokátory, které mají dosah do úseku průlomu a opěrné body čet po jednom na každou stranu úseku průlomu. Počet umlčovaných (ničených) odpalovacích zařízení HONEST JOHN a atomového dělostřelectva předpokládáme ve výši 50 až 70 % počtů vzhledem k tomu, že tyto prostředky budou (a musí být) ničeny v průběhu celého boje, tedy i před zahájením dělostřelecké přípravy.

Potřebu vypočteme na základě těchto vzorců:

1. Potřeba hlavní:

a) k umlčení opěrných bodů čet:
$$H = \frac{N_c \cdot N_{hl} \cdot \bar{s}}{\bar{S}} + 2 N_{hl}$$

b) k umlčení ostatních cílů:
$$H = \frac{N_c \cdot N_{hl}}{\bar{S}} \cdot (\bar{s} + z)$$

2. Potřeba dělostřelecké munice:

a) k umlčení opěrných bodů čet:
$$M = \frac{N_c \cdot N_m \cdot \bar{s}}{\bar{S}} + 2 N_m$$

b) k umlčení brigádních záloh:
$$M = N_c \cdot N_m$$

c) k umlčení ostatních cílů:
$$M = \frac{N_c \cdot N_m}{\bar{S}} \cdot (\bar{s} + z)$$

N_c = počet cílů daného druhu v divizi nepřítele,

N_{hl} = potřeba dělostřeleckých hlavních pro umlčení daného cíle,

N_m = potřeba střeliva pro umlčení daného druhu cíle v kusech,

$\bar{s}$ = šířka úseku průlomu v km,

$\bar{S}$ = šířka pásma obrany nepřátelské divize v km,

z = dostřel nepřátelských palebných prostředků v km

Výsledky výpočtu — viz **tabulku 2**.

V příkladu jsem volil průměrné hodnoty šířek pásem a úseků, spotřeby munice na cíle i potřeby hlavní. Výsledkem je i průměrná hodnota potřeby hlavní, která odpovídá možnostem (470 hlavních), a potřeby dělostřelecké munice (0,58 pp pro použité dělostřelectvo).

Tabulka 2

Druh cíle	z	N_c	N_{hl}	N_m	Celková potřeba	
					hlavní	munice
Baterie 203,2mm H	17	2	18	450	27	900
Baterie 155mm H	18	9	12	450	86	3 240
Čety SH minometů	2	20	12	240	64	1 280
Opěrné body čet	2	45	18	1 200	216	14 400
VS praporů		5	9	400	9	400
VS brigád		2	18	600	—	—
PTŘS a samostatné cíle	4	20	6	140	40	933
RL stanice	18	4	9	140	28	448
Celkem					470	21 601

Násilný přechod vodní překážky, ať jde o jakoukoli formu bojové činnosti vojsk, je pro raketové vojsko a dělostřelectvo vždy jedním z významných úkolů. Vyžaduje v každém případě tvořivý a iniciativní přístup všech velitelů a štábů, který směřuje k jedinému cíli vytvořit takové podmínky útočícím vojskům, aby byla schopna udržet stanovené tempo operace a boje. Nevylučujeme ani případ, kdy budeme muset formu palebné podpory boje o vodní překážku organizovat metodou hromadění palby dělostřelectva armády, o níž v zásadním článku hovoří generálmajor ing. Miroslav Peloušek. Proto správná volba forem a metod bojového použití raketového vojska a dělostřelectva v tomto období operace a boje je klíčovou otázkou práce velitelů i náčelníků raketového vojska a dělostřelectva.

ORGANIZACE

RADIOELEKTRONICKÉHO BOJE

U VOJSK PVO POZEMNÍHO VOJSKA

Radioelektronický boj je souhrnem opatření a činností, sladěných co do cíle, místa a času, zaměřených na zjišťování, znemožnění nebo ztížení bojového použití nepřátelských radioelektronických prostředků různého určení současně s jejich ničením palebnými prostředky. Zároveň zahrnuje i organizaci zabezpečení spolehlivého provozu prostředků vlastních vojsk v podmínkách elektronické války.

Radioelektronický boj je jedním z druhů operačního (bojového) zabezpečení. Organizujeme jej ve všech druzích operací a bojové činnosti všemi druhy vojsk. Zahrnuje průzkum, radioelektronické rušení a radioelektronickou ochranu.

Pod pojmem radioelektronický boj rozumíme zařízení, založená na principu vyzařování a příjmu elektromagnetické energie.

Protivzdušná obrana patří mezi nejdůležitější druhy bojové činnosti. Je nedílnou součástí bojové činnosti vojsk. Cíle a úkoly PVO jsou organickou součástí cílů a úkolů operace.

Cílem PVO v operaci je způsobit vzdušnému nepříteli rozhodnou porážku a spolehlivě bránit vlastní vojska. Mezi hlavní úkoly PVO v operaci patří:

- odrazení prvního hromadného úderu a dalších úderů vzdušného nepřítelů,
- ničení vzdušného nepřítelů palbou a způsobení mu rozhodných ztrát,
- obrana hlavního uskupení vojsk před údery ze vzduchu a před vzdušným průzkumem.

Prostředky PVO plní tyto hlavní úkoly především průzkumem vzdušného nepřítelů a uvědomováním vojsk o vzdušné situaci a dále palbou protiletadlových raket, protiletadlového dělostřelectva a bojovou činností stíhacího letectva.

Z těchto hlavních cílů a úkolů PVO vyplývají i **hlavní úkoly radioelektronického boje** při vedení bojové činnosti vojska PVO pozemního vojska:

— průzkum radioelektronických prostředků, které jsou součástí výzbroje prostředků vzdušného napadení nepřítele a jejich ničení,

— radioelektronická ochrana vlastních prostředků před průzkumem, rušením a před úderem protiradiolokačních samonaváděcích střel.

Musí rovněž zabezpečovat elektromagnetickou koexistenci vlastních radioelektronických prostředků.

Průzkum nepřítele má za úkol získat nezbytné údaje o charakteristikách jeho radioelektronických prostředků. Průzkum vedeme silami a prostředky průzkumných útvarů a jednotek, útvarů a jednotek REB, vojska PVO pozemního vojska i PVOS.

Průzkum vzdušného nepřítele silami a prostředky vojska PVO pozemního vojska je nejdůležitějším druhem zabezpečení bojové činnosti všech prostředků PVO. Uskutečňuje se prostředky radiotechnických útvarů a jednotek a organickými prostředky radiolokačního průzkumu svazků a útvarů vojska PVO. Jeho cílem je získávat údaje o vzdušném nepříteli a stanovit charakter jeho činnosti. Současně je jedním z hlavních předpokladů pro splnění úkolů vojska PVO. Probíhá nepřetržitě, za jakýchkoliv povětrnostních podmínek, ve dne i v noci.

Radiolokační průzkum vzdušného nepřítele musí mimo jiné zabezpečit včasné zjištění a rozpoznání nepřátelských prostředků vzdušného napadení, stanovení souřadnic polohy různých vzdušných cílů a zjištění zdrojů a charakteru nepřátelského radioelektronického rušení. Je známo, že většina hlavních typů nepřátelských prostředků vzdušného napadení je vybavena zařízeními pro pasivní a aktivní radioelektronické rušení, speciálními střelami s dipólovými odražeči, protiradiolokačními samonaváděcími střelami, zdroji (prostředky) tepelného rušení, ale i prostředky radioelektronického průzkumu. Radiolokační průzkum vojska PVO pozemního vojska se ve své funkci pojišťí na plnění jednoho z hlavních úkolů radioelektronického boje. Umožní získat včas co nejhodnověrnější podklady k správnému a rychlému rozhodování k ničení vzdušného nepřítele palbou, a tím i jeho prostředků rušení i radioelektronického průzkumu.

Radioelektronická ochrana má za cíl zabezpečit spolehlivý a nepřetržitý provoz vlastních radioelektronických prostředků. Zahrnuje ochranu těchto prostředků před průzkumem, rušením a před úderem protiradiolokačních samonaváděcích střel. Současně musí zabezpečit elektromagnetickou koexistenci vlastních prostředků. Základem radioelektronické ochrany před radioelektronickým průzkumem nepřítele je utajování kmitočtů a maskování provozu prostředků, zjišťování a odstraňování demaskujících příznaků při jejich používání, přísné dodržování stanovených režimů provozu a rádiová dezinformace a klamání nepřítele.

Ochranu radioelektronických prostředků před rušením a před úderem protiradiolokačních samonaváděcích střel zabezpečujeme vysokým stupněm vyčíslenosti obsluh a využitím všech technických možností těchto prostředků. Jedním z nejdůležitějších opatření této ochrany je včasné ničení nepřátelských zdrojů rušení.

Pod pojmem zabezpečení elektromagnetické koexistence rozumíme včasnou přípravu souhrnu opatření k předcházení, odstranění nebo snížení účinků vzájemného rušení vlastních prostředků. Elektromagnetická koexistence je za složitě radioelektronické situace jedním z důležitých faktorů, které mají bezprostřední vliv na bojeschopnost a bojovou pohotovost vojsk.

Ochrana radioelektronických prostředků vojska PVO pozemního vojska před nepřátelským technickým průzkumem

Pravděpodobný nepřítel široce používá k získávání zpráv a různých údajů o ozbrojených silách technický průzkum. Utajené vedení do hloubky, nepřetržitost, rychlost zpracování a věrohodnost získaných informací řadí technický průzkum před ostatní druhy průzkumu a zaujímá místo v celém systému průzkumu nepřítele. Technickým průzkumem rozumíme získávání informací s využitím různých technických prostředků zjišťování, sledování, odposlechu, zaznamenávání a zaměření prostorů rozmístění vojsk, různých objektů a speciálních zařízení. Technický průzkum vedou stacionární i pohyblivé prostředky z území pravděpodobného nepřítele, vzdušné a kosmické prostředky, různé pozemní dopravní prostředky apod. V řadě případů jsou pro tento průzkum získávání představitelé kapitalistických států z řad pracovníků velvyslanectví, misí a konzulátů, různých delegací, turistů i soukromých osob.

Technický průzkum je schopen plnit jak strategické, tak i operačně taktické úkoly. V závislosti na použitém zařízení a principu jeho činnosti zahrnuje vizuální, fotografický, fototelevizní, televizní, laserový, infračervený, radiolokační, rádiový a radiotechnický a další. Každý druh průzkumu může použít samostatně nebo ve spojení s druhými.

Mezi hlavní opatření a způsoby boje s technickým průzkumem ve vojsku PVO pozemního vojska patří zejména maskování vlastních radioelektronických prostředků. Abychom nepříteli zabránili získávat pomocí některých druhů technického průzkumu zprávy o kmitočtových rozsazích, pracovních a záložních kmitočtech, o rozmístění a o dalších závažných charakteristikách našich prostředků, musíme učinit řadu organizačních, provozních a technických opatření, z nichž nejdůležitější je radiotechnické maskování radioelektronických prostředků.

Radiotechnické maskování je součástí společných opatření ve vojscích k utajení sil a prostředků před nepřátelským průzkumem. Představuje souhrn organizačních, provozních a technických opatření, sladěných z hlediska cíle, místa a času. Jejich cílem je ztížit nebo znemožnit zjištění, zaměření a analýzu elektromagnetického vyzařování radioelektronických prostředků a oklamat nepřátelský technický průzkum.

Cílem radiotechnického maskování provozu těchto prostředků vojska PVO pozemního vojska je:

- utajit před nepřítelem určení, bojové možnosti, základní parametry a způsoby použití těchto prostředků,
- vyloučit nebo podstatně snížit možnost získání přehledu o dislokaci, stavu bojové pohotovosti a výcvikových opatřeních těchto prostředků,
- vytvořit klamné představy o bojových možnostech, rozmístění a činnosti těchto prostředků a o opatřeních v rámci operací a bojové přípravy.

Těchto cílů dosahujeme zejména stanovením omezení činnosti prostředků, která mohou být prostorová, časová a kmitočtová.

Prostorová omezení zahrnují zejména:

- výběr vhodných stanovišť prostředků,
- zákaz provozu v určených prostorech,

- stanovení pracovních sektorů, které musí být odkloněny od míst možného radiotechnického průzkumu,
- stanovení možných prostorů radiotechnického průzkumu nepříteli.

Časová omezení zahrnují zejména:

- omezení činnosti prostředků na nezbytně nutnou dobu,
- omezení nebo zákaz činnosti prostředků na dobu, kdy je veden nepřátelský technický průzkum,
- stanovení minimální doby provozu při seřizování, prověrkách či technickém ošetřování,
- omezení vyzařování elektromagnetické energie do antény či do jejího ekvivalentu v závislosti na druhu činnosti prostředku.

Kmitočtová omezení zahrnují zejména:

- stanovení omezeného počtu pracovních kmitočtů pro každý druh prostředku,
- přeladování na jiné pracovní kmitočty jen ve vymezených výjimečných případech,
- omezení použití technických režimů vysílačů jednotlivých druhů prostředků,
- přísné utajování jednotlivých kmitočtů, kmitočtových rozsahů a režimu činnosti jednotlivých prostředků a omezení okruhu osob seznamovaných s kmitočtovými údaji.

Kromě toho budeme přijímat celou řadu dalších organizačních, provozních a technických opatření, která spočívají zejména v:

- maskování před ostatními druhy technického průzkumu nepříteli,
- zapínání minimálního počtu prostředků při sledování vzdušné situace nepříteli,
- snížení počtu současně pracujících prostředků,
- široké využívání imitátorů a speciální učebně výcvikové základny,
- snižování výkonu prostředků na nezbytnou úroveň, která zabezpečuje splnění úkolu,
- snížení parazitního vyzařování prostředku na přípustné minimum a maximální potlačení bočních a zadních laloků vyzařovacích charakteristik. Toho dosáhneme udržováním dobrého technického stavu radioelektronických prostředků a pravidelným měřením úrovně parazitního vyzařování orgány těchto prostředků,
- využívání pohlcujících a odrážejících materiálů, které zamezují šíření elektromagnetické energie v nežádoucích směrech.

Ochrana radioelektronických prostředků vojska PVO pozemního vojska před nepřátelským radioelektronickým rušením

V soudobém boji je hlavním druhem činnosti radioelektronických prostředků vojska PVO pozemního vojska činnost v podmínkách různých druhů nepřátelského radioelektronického rušení. Radioelektronickým rušením rozumíme takové rádiové signály, které způsobují zhoršení efektivnosti využití těchto prostředků. Podle průběhu se rozděluje na neúmyslné (přírozené), způsobené přírodními jevy, či průmyslovými zdroji záření apod., a na úmyslné, které způsobuje nepřítel záměrně.

Úmyslné rušení dělíme dále podle vzniku na pasivní a aktivní. Pasivní rušení, které podle vzniku může být maskující a imitační, dosahuje svazky dipólových odražečů, které svrhuje nebo vystřeluje z letounů. Tyto vytvářejí oblaky elementárních prvků, které odrážejí elektromagnetickou energii. Signály, odražené od oblaku odražečů maskují (přikrývají) skutečný cíl na obrazovce radiolokátoru, nebo imitují značky cíle.

Aktivní rušení podle charakteru vyzařování dělíme na nepřetržité (stálé) a impulsní. Podle šířky rušeného kmitočtového pásma může být úzkopásmové, širokopásmové a rozptýlené po kmitočtu. Podle charakteru rušícího signálu je dělíme na modulované a nemodulované. Vojenské vzdušné síly nepřítele disponují velkým množstvím prostředků radioelektronického rušení pro všechny druhy rušících signálů. Většina hlavních typů nepřátelských prostředků vzdušného napadení je těmito prostředky vybavena.

Proto ochrana vlastních prostředků před účinky nepřátelského radioelektronického rušení je významným opatřením vojska PVO pozemního vojska v oblasti radioelektronického boje, je jednou z nejdůležitějších podmínek pro zachování bojeschopnosti vlastních radioelektronických prostředků. Zabezpečení vysoké odolnosti a ochrany těchto prostředků proti radioelektronickému rušení je povinností všech velitelů, náčelníků a štábů vojska PVO. Nejeftektivnějším způsobem ochrany před rušením je ničení letounů rušičů.

Opatření k zabezpečení ochrany těchto prostředků před nepřátelským radioelektronickým rušením dělíme na organizačně taktická, technická a provozní.

Organizačně taktická opatření zahrnují:

- zjištění zdrojů nepřátelského radioelektronického rušení a jejich ničení,
 - volbu optimálního uskupení a stanovišť radioelektronických prostředků,
 - použití několika prostředků (radiolokátorů) na jednom stanovišti, které pracují na různých kmitočtech, tj. kmitočtového překrytí radiolokačního pole,
 - vytváření prostředků a používání skrytých radiolokačních stanovišť.
- Toto opatření realizujeme např. stanovením různých stupňů pohotovosti aktivních prostředků PVO v různých etapách bojové činnosti,
- plnění všech opatření radiotechnického maskování a především dodržování stanovených kmitočtových režimů a zásad přeladování kmitočtů,
 - zapínání radiolokátorů na minimálních vzdálenostech, které zabezpečují splnění bojového úkolu,
 - zapínání maximálního množství radiolokátorů stejného typu pro ochranu před odpovědovým rušením,
 - současné použití aktivních i pasivních prostředků k vyhledávání vzdušných cílů,
 - využití zaměřovací metody k sledování cílů,
 - klamání nepřítele o účinnosti jeho rušení,
 - organizace součinnosti ve vedení vzdušných cílů a využití informací od jiných zdrojů zpráv,
 - příprava obsluh pro práci v podmínkách radioelektronického rušení,
 - využití linkového a radioreléového spojení,
 - použití klamných a kočujících prostředků.

Technická opatření k ochraně před radioelektronickým rušením jsou dána konstrukčním provedením radioelektronických prostředků z hlediska jejich

odolnosti proti rušení, která je jednou z hlavních technických vlastností těchto prostředků.

Provozní opatření k ochraně před rušením jsou nezbytnou součástí celého souhrnu opatření a v komplexu s organizačně taktickými a technickými opatřeními podstatně zvyšují efektivnost ochrany. Provozní opatření zajišťují obsluhu přímo při obsluze zařízení a při vedení bojové činnosti. Hlavní provozní opatření zahrnují:

- dokonalou znalost zásad obsluhy a provozu radioelektronických prostředků, dodržování provozní kázně a zásad utajení, dodržování grafikonů činnosti,

- schopnost obsluh účinně realizovat organizačně taktická opatření k ochraně těchto prostředků před rušením,

- schopnost obsluh dovedně využívat všechna technická zařízení a možnosti těchto prostředků k ochraně před rušením,

- přísné dodržování zásad radiotechnického maskování a dalších opatření k ochraně před rušením obsluhami těchto prostředků.

Ochrana radioelektronických prostředků vojska PVO pozemního vojska před úderem protiradiolokačních samonaváděcích střel

Charakteristiky a způsoby použití různých druhů protiradiolokačních samonaváděcích střel jsou všeobecně známy. Ochrana před těmito střelami je součástí radioelektronického boje a ve vojsku PVO pozemního vojska je aktuální, neboť smyslem použití těchto střel je ničení prostředků, které vyzařují elektromagnetickou energii, tj. především radiolokátorů různých typů. Hlavní opatření k ochraně před protiradiolokačními samonaváděcími střelami zahrnují:

- omezení vyzařování elektromagnetické energie těchto prostředků na minimální dobu,

- snižování výkonu vyzařované elektromagnetické energie těchto prostředků na úroveň, která zabezpečuje splnění úkolů,

- zapínání prostředků na minimální vzdálenosti, které zabezpečují splnění úkolů,

- ozařování cílů větším počtem radioelektronických prostředků,

- určování prostředků s větším kursovým parametrem pro střelbu na vzdálený cíl,

- důsledné využívání technických zařízení, jako programového navedení, přeladování kmitočtů, režimu komutace, automatického sledování cíle kombinovaného s inerčním vedením, režimu přerušovaného vyzařování apod.,

- použití elektrooptických metod sledování cílů,

- použití klamných prostředků, výnosných antén, měnění směru vyzařování pomocí koutových odrazečů apod.

Počítáme, že protiradiolokační střely bude nepřítel převážně používat proti prostředkům, které pracují v centimetrovém pásmu. Pro decimetrové a metrové pásmo je jejich použití méně pravděpodobné.

Zabezpečení elektromagnetické koexistence

Do radioelektronické ochrany patří rovněž zabezpečení elektromagnetické koexistence radioelektronických prostředků. Dotýká se nejen prostředků vojska PVO pozemního vojska, ale i ostatních prostředků různých druhů vojsk.

Opatření musíme organizovat nejen uvnitř vojska PVO, ale i směrem k ostatním druhům vojsk, které používají radioelektronické prostředky a naopak.

Hlavní opatření elektromagnetické koexistence zahrnují:

- rozdělení kmitočtů a kmitočtových pásem mezi jednotlivé prostředky a jejich přísné dodržování přidělených kmitočtů,
- využívání technických zařízení jednotlivých prostředků k zamezení vzájemného rušení,
- využívání vlastností terénu k zamezení vzájemného rušení,
- rozmísťování prostředků na vzdálenosti, které omezují vzájemné rušení,
- poblíž sebe rozmísťovat pouze prostředky s rozdílným kmitočtovým pásmem.

Tato opatření musíme zabezpečit se znalostí technických a operačně taktických vlastností těchto prostředků a úzkou součinností uvnitř vojska PVO i mezi druhy vojsk.

Plánování opatření radioelektronického boje

Radioelektronický boj v operaci a při vedení bojové činnosti vojsk organizujeme v souladu se zámyslem operace (boje) a v závislosti na konkrétní operační (taktické) a radioelektronické situaci. Organizace tohoto boje je neoddelitelnou součástí celkového procesu přípravy operací a bojové činnosti. Základem pro organizaci je rozhodnutí vševojskového velitele, ve kterém kromě jiného stanoví i cíle a úkoly radioelektronického boje. Organizace a plánování tohoto boje je základní povinností vševojskového štábu.

Plánovaná opatření jsou v odpovídajícím rozsahu rozpracována v plánech operace, průzkumu, radioelektronického boje, operačního maskování a v plánech druhů vojsk.

Ve vojsku PVO pozemního vojska otázky radioelektronického boje zahrnujeme do Plánu PVO a bojových nařízení. Zvláštní dokumentaci nepořizujeme. V bojových dokumentech rozpracujeme především tyto otázky:

- zhodnocení možností nepřátelských prostředků vzdušného napadení k vedení radioelektronického boje, zejména možnosti rušení,
- způsob ničení letounů rušičů na přístupech k prostorům bojové činnosti prostředků PVO a v prostorech bojové činnosti prostředků PVO,
- způsob činnosti radioelektronických prostředků vojska PVO před a po zahájení prvního hromadného úderu nepřítelů,
- opatření k ochraně před nepřátelským radioelektronickým průzkumem,
- opatření k ochraně před nepřátelským radioelektronickým rušením,
- opatření k ochraně před účinky ionizujícího a plazmového záření při jaderných výbuších,
- opatření nejvýhodnějších způsobů boje s protiradiolokačními samonaváděcími střelami,
- opatření k zabezpečení elektromagnetické koexistence,
- opatření k ničení diverzních rušičů.

Při plánování má velký význam **organizace součinnosti** se silami a prostředky radioelektronického boje a ostatními druhy vojsk, zejména s vojskem PVOS.

Při organizaci součinnosti řešíme zejména tyto otázky:

- vyhodnocování nepřátelských radioelektronických systémů a objektů, o kterých je nezbytné získat průzkumné údaje a které je nezbytné rušit nebo ničit,
- způsoby vzájemného předávání průzkumných údajů,
- opatření k vyloučení rušení nebo ničení těchto nepřátelských prostředků, které mohou poskytovat cenné průzkumné údaje,
- vzájemná informace o rozmístění prostředků a míst velení PVO, prostředků radioelektronického boje a ostatních druhů vojsk s cílem vyloučit nebo omezit vzájemné rušení, zabezpečit elektromagnetickou koexistenci,
- rozdělení kmitočtů prostředkům s cílem vyloučit nebo omezit vzájemné rušení,
- řešení otázek imitace, demonstrační činnosti, radioelektronické dezinformace a legendování.

Výsledky této organizace součinnosti zahrneme do příslušných bojových dokumentů vševojskových velitelů a součinnostních druhů vojsk.

Ve vojsku PVO pozemního vojska musíme sledovat, studovat, plánovat a plnit opatření radioelektronického boje zvláště důsledně, neboť systém velení, řízení bojové činnosti a bojová technika jsou převážně založeny na vyzařování a příjmu elektromagnetické energie. Opatření tohoto boje mohou mít rozhodující vliv na celkovou efektivnost PVO a tím i na celkový úspěch v operaci a boji. Proto chápeme ve vojsku PVO pozemního vojska radioelektronický boj jako jeden z rozhodujících prvků zabezpečení operace a bojové činnosti.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ PŘEKONÁVÁNÍ ZÁTARASŮ

Rozkaz ministra národní obrany pro výcvikový rok 1977—78 ukládá v bodě 4 zaměřit přípravu ženijního vojska k plnění všech úkolů ženijního zabezpečení útoku vojsk ve vysokém tempu s překonáváním všech druhů zátarasů a rozrušení terénu.

Pro úspěšné splnění tohoto úkolu je dobré znát způsoby zřizování zátarasů předpokládaného nepřítele. V posledním období totiž vzrostly možnosti nepřítele ve zřizování zátarasů a proto musíme s tímto faktem počítat při rozpočtu sil a prostředků na odtarasování. Pro názornost uvedu, že armádní sbor USA ve složení 3—4 divizí může vyčlenit pro zatarasování v pásmu obrany do 36 ženijních rot, které za den zřídí do 50 km minových polí, připraví k ničení 35—40 mostů a 300 km komunikačních směrů. Při použití mechanizačních prostředků se hodnota minových polí zvýší až na 140—180 km, čímž může v pásmu obrany dosáhnout hustoty zaminování 1,5—2.

Velkou pozornost věnují zřizování jaderných zátarasů, které mají dle specialistů NATO tyto cíle:

- způsobit ztráty útočícímu protivníkovi, dezorganizovat jeho bojovou sestavu, demoralizovat živou sílu a tím mařit realizaci jeho zámýslu operace,

- zpomalit tempo útoku protivníka a získat tak čas pro manévry záloh i úspěšnému vedení protiútoků a protiúderů,

- zadržet útočící vojska na určených čarách a nebo v stanovených prostorech a vytvořit podmínky pro jejich ničení jadernými zbraněmi, údery dělostřelectva a letectva.

Stále více v armádách NATO kladou důraz na manévry zátarasů, který v posled-

ní době zejména orientují na zřizování minových polí letectvem a dělostřelectvem; v zahraniční literatuře je uváděno pod termínem minování „na dálku“.

Od roku 1969, kdy byl vydán polní řád armády USA FM-20-32 A „Pozemní minová válka s použitím minování na dálku“, jsou tyto způsoby podrobně rozpracovávány a i vývojově a materiálně zabezpečovány. Použití těchto prostředků umožňuje nepříteli zřizovat zátarasů v krátkých lhůtách nejen před vlastními postaveními, ale i zaminovat jimi vojska protivníka v prostorech soustředění, na pochodu, při rozvíjení do předbojových sestav apod.

V zásadě jsou rozpracovány při minování „na dálku“ dva způsoby:

- pomocí letectva, tj. shozem min do určených prostorů z vrtulníků, letounů vojenského letectva nebo stíhacího bombardovacího letectva taktického dosahu,

- pomocí raketometů a děl, tj. dopravou min do určených prostorů v hlavici raket nebo dělostřeleckých granátů.

Americké letectvo a tedy i letectvo ostatních států NATO v Evropě, které je typy amerických letadel B 52, F-4, F-100 apod. vyzbrojeno, používá pro minování „ze vzduchu“ (jak je rovněž v odborných překladech uváděno) skříňové pumy různého typu.

Skříňová puma CBU-33/A se zavěšuje na stíhací bombardovací letoun F-4C, D Phantom. Skládá se z kazety SUU-36/A, zásobníku KMU-339/B a z protidopravních min typu BLU-45/B. Jeden letoun s dávkou pum CBU-33/A zaminuje komunikační směr v délce 5 km a šířce 250 m celkem 300 minami, nebo postupně zaminuje 10 pro-

storů o ploše 250×500 m každý 30 minami. Tyto miny BLU jsou určeny k ničení tanků, bojové a dopravní techniky, vlakových souprav, k zaminování polních letišť, prostorů k zřízení přeprav a předpokládaných prostorů vysazení taktických vzdušných výsadků.

Na 1 letoun Phantom F-4C lze upevnit 10 kazet po 30 minách, tedy celkem uvedených 300 min BLU 45/B.

Skříňová puma SUU-30/B, kterou nejvíce používají, je rozdělena na 2 části a vyplněna 670 různými minami, podle charakteru předpokládaného cíle nebo místa minování. Nejčastěji je plněna protitankovými minami XM-34. Počet skříňových pum SUU-30/B pro jednotlivé typy letounů a možná plocha zaminování — viz tabulku 1.

V druhém způsobu jsou miny do určených prostorů minování dopravovány pomocí raketometů a děl. V západoněmecké armádě je protitanková mina AT I. dopravována na cíl 110mm raketou raketometu LARCE, který má dostřel 15 km. V bojové hlavici rakety je 8 min, jedna salva pokrývá plochu 9 ha. Podle zjištěných závěrů ze zkoušek je na této ploše zničeno 30 % vozidel s pravděpodobností 90 %.

Její modifikací je protitanková mina AT II., kterou lze plnit kromě raket do raketometu LARCE i do raket 280mm pro raketomet RS-80 s dostřelem až do 60 km, ale i do min pro minomet MSM 1 s dostřelem 0,8 až 3 km. Tato mina AT II. bude schopná probít čelní pancíř tanků a obrněných transportérů a ničit jejich osádky.

Tabulka 1

Typ letounu	Maximální dolet v km	Počet (ks)		Zaminuje plochu 250 m širokou v délce (km)
		pum SUU-30/B	min	
B-52D STRATOFORTES	16 000	66	44 220	33
FB-111A	6 600	48	32 160	24
F-105D	4 000	15	10 050	7,5
F-4C,D PHANTOM	4 200	11	7 370	5,5
F-100 SUPER SABRE	3 300	6	4 020	3

Optimální výška shozu při střemhlavém letu je 750 až 1 500 m, což zajišťuje maximální účinnost a přitom zaminovaný prostor má přibližně eliptický tvar (500×250 m).

Pro vrtulníky se používají skříňové pumy SUU-13/A, které mají 40 schránek po 2 protitankových minách XM-34. Na vrtulník UH-1H se upevňují 2 skříňové pumy SUU-13/A, tj. celkem 160 min XM-34. Osádka vrtulníku může minovat pomocí elektrického systému z jedné skříňové pumy nebo z obou skříňových pum současně. Vrtulník je vybaven zaměřovacím systémem a intervalometrem, což zabezpečuje dodržení vzdálenosti a dosažení požadované hustoty při minování. Miny klade vrtulník nebo skupina vrtulníků.

Kromě min AT byla vyvinuta tyčová mina pro 155mm dělostřelecký granát, kterým lze dopravit miny až do vzdálenosti 24 km se značnou přesností střelby.

Podle rozpracovávaných zásad minování „na dálku“ má být tento způsob použit ve formě:

- aktivního použití jako palebného přepadu tankových a motorizovaných jednotek s cílem způsobit jim vysoké ztráty, zpomalit jejich útok ještě před proniknutím předního okraje, aby mohly být účinně využity soustředěné protitankové prostředky a ničit tanky v prostorech s malou hustotou protitankových prostředků;
- poloaktivního použití jako palebného přepadu prostorů soustředění tankových a motorizovaných jednotek s obdobnými cíli jako při aktivním použití;

— pasivního použití k vytvoření zatarasného prostoru v hloubce na nepředpokládaném směru útoku protivníka nebo k zastavení většího nasazení tanků.

Připravované zavedení těchto prostředků do výzbroje armád NATO zvyší jejich možnosti boje proti našim tankům a obrněným transportérům, zejména na čarách rozvinutí, na přesunech, ale i v prostorech soustředění. Proto je třeba zintenzívnit i naši přípravu a vycvičit ženijní jednotky, ale i ostatní druhy vojsk v překonávání minových polí zřízených minováním „na dálku“.

Já se pokusím dát určitý návod k překonávání těchto typů minových polí.

1. Při zaminování výchozího prostoru neb prostoru soustředění vytváří průchod OZP příslušného útvaru nebo v závislosti na situaci a dostatku času ženijní jednotky ručním způsobem (na 1 průchod jedno ženijní družstvo).

Průchod se zřizuje uprostřed prostoru tak, abychom na něj mohli po odminování výjezdů vyvést veškerou bojovou techniku včetně automobilů. Tyto výjezdy si musí bezprostředně odminovat osádky a řidiči techniky.

Při odminování cesty se zpevněným povrchem lze miny snadněji zjistit a pak je odstranit z cesty pomocí buldozerových radlic BTU nebo po dobrém výcviku strojníků i radlicemi dozerů. Takové cesty, včetně cest výpomocných, lze v krajním případě odminovat ručně vycvičenými osádkami techniky, neboť jsou rozhozeny na povrchu.

Při zaminování porostlého terénu budou hlavní průchod odminovávat ženijní jednotky, zvláště půjde-li o kombinaci protitankových a protipěchotních min.

Šířka hlavního průchodu pro vyvedení techniky ze zaminovaného prostoru musí být minimálně 6–8 m. Šířka výjezdů na hlavní průchod minimálně 4,5 m.

2. Při zaminování jednotky na přesunu můžeme vytvářet průchody 2 způsoby: buď odminováním cesty, po které se jednotka přesunuje a nebo (kdyby odminování bylo zdoluhavé) vytvořením průchodu do nezaminovaného prostoru, popř. v místě snadnějšího odminování (rovnoběžně s cestou).

Před rozhodnutím, kterého způsobu použijeme, musí velitel OZP nebo odtara-

sovací skupiny správně zhodnotit, který způsob potřebuje méně času. Přitom zváží i místo, kde je za přesunu odtarasovací skupina nebo OZP a popř. i vycvičenost osádek a řidičů techniky k ručnímu odminování.

Protože jsou odtarasovací skupiny a nebo OZP nejčastěji v čele pochodových proudů, došlo-li k zaminování prostoru před jednotkou, OZP zahájí odminování po cestě. Při zaminování jednotky vytváří OZP rovněž průchod po cestě a zaminované úseky mezi vozidly a jednotkami v pochodovém proudu odminují osádky vozidel ručním způsobem.

Můžeme volit i druhý způsob, tj. vytvoření průchodu podle cesty. Šířka takového průchodu musí být minimálně 6–8 m, aby byl umožněn průjezd 2 vozidel nebo objektů poškozeného vozidla. Výjezdy do průchodu odminovávají osádky vozidel ručně v šířce do 4 m. Tento případ ukazuje na nutnost určitého přehodnocení začlenění ženijních jednotek v pochodovém proudu. Vyplyvá z něj potřeba nekumulovat ženijní jednotky na jednom místě, ale začlenit je na 2–3 místech v proudu, aby byly schopny okamžitě zahájit odminování a umožnily tak co nejdříve pokračování v přesunu a tím i splnění úkolu jednotky.

3. Při zaminování jednotky v rozvinuté sestavě mohou průchody vytvářet tanky s mechanickými odminovači — traly, vyoravači, nebo můžeme použít raketové odminovače, výbušné odminovače apod.

Přitom ostatní tanky a obrněné transportéry se zvýšenou pozorností překonávají minové pole průchody, které zřídí odminovací prostředky nebo v krajním případě i ženisté ručním způsobem nebo vysouváním táhlých náloží. I v tomto případě se nevylučuje ruční odminování krátkých úseků (třeba mezer za tanky v sestavě apod.) osádkami tanků pro průjezd zaminovaným terénem k vytvořenému průchodu.

Nejlepší způsobem by bylo, kdyby každý tank byl perspektivně opatřen lehkým nožovým tralem a tím nebyl poután na vytvořené průchody nebo jeho osádka by nemusela odminovávat výjezdy. Mohl by si okamžitě vytvářet průchod pro sebe a doprovázející obrněné transportéry a nedošlo by ani k očekávanému zpomalení postupu.

I když jsme doposud věnovali překonávání zátarasů dosti pozornosti, je překonávání minových polí, zřízených „na dálku“ věcí novou a musíme jí věnovat na všech stupních patřičnou pozornost. Ukázal jsem, že překonávat takto zřízené zátarasové mohou

jak síly a prostředky ženijního vojska, tak síly samotných jednotek, které narazily na minové pole. Kdyby to bylo úkolem jen ženijního vojska, pak postupné zřizování průchodů pro každou jednotku, která narazila na takové minové pole, by znamenalo zastavit postup, čekat na odtarasování (nebo na pořadí při odtarasování) a zůstat na místě. To by se jistě neobešlo nejen bez ztráty času, ale vzhledem k cílům takto zřízených minových polí ani ne beze ztrát na živé síle a technice od všech prostředků ničení.

Z praxe vím, že vševojskové jednotky i jednotky druhů vojsk lze vycvičit základním způsobům odminování minových polí, zřízených „na dálku“, vést tedy jakýsi „boj s minami základními jeho způsoby“.

Toto odminování — vzhledem k tomu, že miny budou většinou viditelné (jen v měkkém terénu se patrně zaboří) bude spočívat v rozpoznání typu miny, zda jde o minu protitankovou nebo protipěchotní, v seznámení s její funkcí a s pravidly bezpečnosti při zacházení s minou. Pak mohou odminovat vycvičené osádky techniky, řidiči vozidel i ostatních jednotek ručně. Většinou půjde o odminování krátkých výjezdů do průchodů, mezer mezi vozidly apod.

Nejracionálnější je, aby úkol plnily současně všechny druhy vojsk i speciální vojska po jeho rozdělení v odpovídajícím poměru k organickým silám a prostředkům. Bude třeba rovněž, aby druhy vojsk byly vybaveny pro vytváření průchodů i minovými hledáčkami a soupravami pro odminování. Tyto je nutné, zejména při přesunu rozčlenit po celém proudu (obecně řečeno na každé vozidlo), aby mohla všechna vozidla vyjet co nejrychleji na uvolněné a odminované cesty. Současně musí být osádky tanků vycvičeny k využití svých návěsných zařízení, včetně buldozerových radlic.

Doporučuji tyto způsoby prakticky ověřit a všechny jednotky připravit a vycvičit v překonávání všech druhů zátarasů — tedy i minových polí, zřízených „na dálku“.

ZKUŠENOSTI Z TÝLOVÉHO ZABEZPEČENÍ PŘI CVIČENÍCH

V článku chceme zobecnit některé zkušenosti z týlového zabezpečení vojsk v soudobých operacích. Zvláště pak poukázat na to, jak změny ve vedení operací ovlivní přijaté rozhodnutí rozvinování nejdůležitějších prvků týlu — předsunutých frontových základů a jejich oddělení a také přijatý systém zásobování vojsk.

Základním operačně týlovým požadavkem je, že přísun plánujeme a uskutečňujeme s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám vedení útočných operací. Rozhodující vliv na konkrétní organizaci přísunu mají charakteristické rysy soudobých operací: vedení operace s jadernými zbraněmi nebo bez nich, cíle, úkoly a rozmach operace (zejména tempo operace), bojová sestava vojsk, činnost vojsk na samostatných směrech, nepřetržitost vedení operací apod.

Prísun materiálu v ČSLA má tyto zásobovací etapy: stacionární sklady rozmístěné na teritoriu (nebo jiné vyčleněné zdroje) — předsunuté frontové základny, armádní leteckou základnu, raketové technické základny, nemocniční základny — oddělení předsunutých frontových základů — pohyblivé armádní základny — divizní sklady — plukovní sklady — výdejný praporu — spotřebitel (voják, zbraň, vozidlo).

Základní způsob přísunu v ČSLA spočívá v tom, že nadřízený náčelník týlu realizuje svými dopravními prostředky přepravu materiálu k podřízeným. Tento způsob přísunu uplatňujeme při zásobování vševojskových armád, které působí na směru hlavního úderu, raketového vojska a dě-

lostřelectva, divizi v hloubce nepříteli ap. Kromě tohoto základního způsobu přísunu existují další tři způsoby a to: odběr vlastními dopravními prostředky, vynechání jednoho nebo více zásobovacích stupňů a kombinovaný způsob přísunu.

Materiál přísunujeme na základě rozhodnutí zástupce velitele pro týl v souladu s rozhodnutím velitele. Na operačním stupni zástupce velitele pro týl určuje systém organizace přísunu na celou operaci a romě toho určuje i konkrétní organizaci přísunu na každý den.

Časté změny ve vedení bojových činností vojsk vyžadují, aby zástupce velitele pro týl, štáb týlu a náčelník správy vojenské dopravy včas a rozhodně reagovali na vzniklé situace. Náčelník správy vojenské dopravy a náčelník oddělení plánování přísunu a materiálního zabezpečení musí náčelníku týlu předkládat zdůvodněné návrhy konkrétní organizace přísunu materiálu na příští den. Tím se upřesní přijatý systém zásobování na celou operaci.

Uvedenou činnost je třeba nejen teoreticky ovládat, ale získávat i praktické zkušenosti. K tomu slouží velitelsko-štábní cvičení. Na těchto cvičeních vzniká mnohdy operačně týlová situace, kdy v důsledku nedodržení stanoveného tempa útočné operace (zvláště v prvních dnech vedení bojové činnosti) se nám nepodaří v plánované lhůtě přemístit pohyblivou armádní základnu na teritorium nepříteli. Pohyblivá armádní základna působí v takových případech delší dobu ve stejném prostoru. Analogicky i týly svazků jsou rozmístěny ve většině případech na vlastním území.

Jejich vzdálenosti od pohyblivé armádní základny podle zkušeností ze cvičení činí 10 až 40 km. Z frontových prostředků jsou v operační sestavě vojsk automobilní brigády. Jejich první sled je zpravidla rozmístěn do vzdálenosti 100 km a druhý sled do 180 km od státní hranice. Kromě toho se mohou v pásmu činnosti armády nacházet i další vyčleněné zdroje.

Při plánování týlového zabezpečení na příští den vystává otázka, která souvisí s určením optimální varianty organizace přísunu materiálu. Jsou možné čtyři varianty:

1. Frontové dopravní prostředky přisunují materiál do pohyblivé armádní základny a armádní do prostředků divizních skiádů.

2. Odběr armádními a divizními dopravními prostředky. Tuto variantu využíváme na pasivních úsecích fronty, se stabilnějším rozmístěním prvků týlu a trvalejším využíváním komunikací. V případě, kdy pohyblivá armádní základna je rozmístěna na vlastním území, jsou pro její uplatnění zvlášť výhodné podmínky, neboť v její bezprostřední blízkosti zpravidla jsou vyčleněné zdroje materiálu. Použití této varianty přispěje k snížení nejméně jedné překládky materiálu a proto je svým pojetím a podstatou racionálnější oproti první variantě.

3. Kombinace předcházejících dvou variant. Předpokládá využití v jednom úseku přísunu dopravních prostředků nadřazeného i podřazeného.

4. Vynecháme jeden nebo i více zásobovacích stupňů. Charakteristické pro tuto variantu je navážení munice frontovými (armádními) dopravními prostředky do palebného postavení dělostřelectva. V tomto případě vynecháváme tři (dva) zásobovací stupně.

Vyhodnocením předností variant organizace přísunu dospějeme k výběru takové varianty, při které se vynaloží k její realizaci nejmenší množství sil a prostředků a to jak dopravních, tak i mechanizačních určených k ložným pracem. Při jejím uplatnění by se měly v maximální míře vyčerpat zásoby materiálu v pohraničním prostoru, včetně vyvezených do určených železničních stanic. Těmto požadavkům nejlépe vyhovuje druhá varianta organizace přísunu, tj. odběr vlastními dopravními prostředky a to jak armádními, tak i divizními.

Při takto vzniklé operační situaci může vševojsková armáda přejít dočasně do obrany. Úsilí frontu se pak přenáší na

druhý směr. Na pasivním směru činnosti frontu dochází k snížení spotřeby některých druhů materiálu, zvláště pohonných hmot a maziv. Tím klesají i požadavky náčelníků druhů vojsk a služeb na přísun materiálu. K uhrazení spotřebovaného materiálu na tomto směru náčelník týlu — zástupce velitele frontu přijímá zpravidla rozhodnutí k organizaci přísunu a to odběrem vlastními dopravními prostředky.

Na změny v operační oblasti musí bezprostředně navazovat i změny v oblasti týlového zabezpečení. V období zahájení války jsou již automobilní brigády s naloženým materiálem na jednotlivých operačních směrech. Pak se přemísť část automobilních praporů na druhý směr a v původním směru ponecháme zbytek automobilních praporů, jejichž činnost bude zpravidla zaměřena na přísun materiálu k zabezpečení protiúderu vlastními vojsky. Tímto opatřením se mimo jiné urychlí začleňování automobilních praporů do vlastního dopravně zásobovacího procesu. Kromě manévru automobilními brigádami půjde i o manévry železničními transporty s vybranými druhy materiálu podle požadavků náčelníků druhů vojsk a služeb.

Opatření v oblasti týlového zabezpečení vojsk se mohou týkat i manévru některými prvky týlu ve prospěch rozvinované předsunuté frontové základny na druhém směru, jako např.:

— posílení pluku obsluhy mechanizačních prostředků ložných porcí,

— vyčlenění dalších pracovních sil pro ložné práce,

— posílení silniční pořádkové služby a prostředků pro ochranu a obranu prvků předsunuté frontové základny,

— zesílení orgánů vojenské dopravy pro vojenskou správu vykládacího prostoru a pro vojenskou správu vykládacích stanic,

— přenesení úsilí železničního vojska apod.

Je pravděpodobné, že budeme rozvíjet i více vykládacích stanic, než jsme původně plánovali. Opatření se proto musí týkat i některých otázek železničního zabezpečení Federálního ministerstva dopravy.

Přenesení úsilí týlu na druhý směr vyžaduje od náčelníka týlu — zástupce velitele frontu při přijímání rozhodnutí analýzu podloženou kalkulacemi a návrhy podřízených náčelníků služeb a štábu týlu. Dále je třeba organizovat součinnost s teritoriálními týlovými a dopravními orgány a hlavně s vševojskovým štábem

v otázkách zvýšeného požadavku na prostory rozmístění některých dalších prvků týlu. Kromě toho náčelník týlu frontu musí vždy předvídat možné změny v týlovém zabezpečení. Jakékoli změny v tak složitém systému jako je frontový týl vyžadují od náčelníka týlu jen nejcitlivější přístup a uvážlivost už také z toho důvodu, že jakýkoliv manévr poněkud stacionárnějšími prvky frontového týlu bude spojen s velkou organizační a realizátorskou činností týlových a dopravních orgánů.

Dalším závažným problémem je navázání materiálu do rozvíňovaného oddělení předsunuté frontové základny. V praxi cvičení se osvědčila součinnost oddělení plánování dopravy a materiálního zabezpečení štábu týlu frontu za účasti náčelníka tohoto oddělení, zástupce oddělení předsunuté frontové základny, automobilní skupiny správy vojenské dopravy, správy PHM a výzbrojní správy. Předmětem součinnosti jsou otázky:

- množství přisunovaného materiálu,
- časové lhůty příjezdů automobilních praporů do míst styků,
- organizace ložných prací při předávání materiálu,
- určení příslušných praporů k přisunu v závislosti na požadovaném druhu materiálu (tato otázka je důležitá v případě, když jde o automobilní prapory, které splnily plán prvního naložení),
- bojové zabezpečení automobilních praporů v prostoru oddělení,
- využití mechanizačních prostředků ložných prací,
- vytvoření podmínek pro operační skupinu vyčleněnou od automobilní brigády a vyslanou s časovým předstihem k velitelství oddělení předsunuté frontové základny apod.

Hlavním výsledkem součinnosti je především zdůvodněný návrh organizace přisunu materiálu, sladění časových lhůt rozvíňování oddělení předsunuté frontové základny s příjezdy automobilních praporů a vlastní předání materiálu, v některých případech přímo armádním dopravním prostředkům. Dalším úkolem součinnosti je sladit činnost všech orgánů, kteří se podílejí na přípravě materiálu a na vlastním přisunu. Tím se docílí zkrácení lhůt ložných prací, rychlejší předání materiálu armádnímu stupni, zefektivnění činnosti dopravních prostředků frontu a armády a celkové zrychlení materiálového toku zásob.

Množství navezeného materiálu do oddělení předsunuté frontové základny má podle obecně přijatých zásad zabezpečit bojovou činnost vševojsové armády na dva a v některých případech i na více dnů. Rozvíňuje se na území nepřítelů a podle zkušeností ze cvičení asi 40–60 km od státní hranice. Bude se tedy rozvíňovat v prostoru, ve kterém se vedly úporné boje. Z toho vyplývá, že prostor rozmístění může být rozbořen. Zejména budou narušeny komunikace a mosty. Nezbytnou podmínkou pro počáteční činnost oddělení předsunuté frontové základny je obnova komunikační sítě, udržování vybraných silnic v provozuschopném stavu a činnost silniční pořádkové služby.

Kromě tohoto základního úkolu bude dále třeba: podrobný průzkum pro rozmístění frontových skladů, radiační a chemický průzkum, terénní úpravy pro skladovací prostory frontových skladů, stanovení organizace ložných prací, ochranu a obranu skladů, vyčkávacích prostorů a prostorů soustředění po vyložení materiálu, průzkum vodních zdrojů a míst speciálních očíst, vytvoření systému spojení apod. Z výpočtu je zřejmé, že jde o taková opatření, jež umožní v maximální míře využít celé činnosti předsunuté frontové základny ve prospěch úplného a nepřetržitého materiálního zabezpečení vojsk. Jednou z možností je navázání takového množství materiálu, jež by umožňovalo plné a včasné materiální zabezpečení vojsk a navíc vytvořilo i předpoklady pro zabezpečení frontových svazků a útvarů.

Zásobování frontových svazků a útvarů v přípravě a průběhu vedení operace představuje pro týlové orgány a realizující složky složitý úkol. Složitost zásobování spočívá v tom, že:

- počet frontových svazků a útvarů dosahuje počtu několika set,
- působí v celé hloubce frontového týlového pásma,
- charakter jejich činnosti je různorodý,
- mají značně rozdílnou nomenklaturu přisunovaného materiálu,
- v důsledku nepravidelné spotřeby materiálu se nepravidelně zásobují.

Tyto skutečnosti ovlivňují nejen formy a metody doplňování spotřebovaného materiálu frontovými svazky a útvarů, ale ovlivňují i konkrétní organizační přisunu materiálu. Podle přijatých zásad se frontové svazky a útvary v podstatě zásobují prostřednictvím výdejních míst rozvíňo-

vaných uvnitř předsunutých frontových základen a jejich odděleních. Vystává však otázka jak doplňovat frontové svazky a útvary v případě, kdy se nepodaří ve stanovené lhůtě rozvinout předsunutou frontovou základnu a tím i plánované výdejní místo. Jednou z možností jak zásobovat frontové svazky a útvary je vyčlenění odpovídajících zdrojů materiálu na teritoriu, ze kterých mohou čerpat až do výše úhrady spotřebovaného materiálu. Další možností je zřizování výdejního místa silami a prostředky pluku obsluhy, frontových skladů a automobilních brigád v prostoru, ve kterém je větší část frontových svazků a útvarů. Pro zabezpečení této činnosti můžeme použít rotu obsluhy a prostředků frontových skladů z druhého položení oddělení předsunuté frontové základny.

S rozvinutím prvního položení oddělení předsunuté frontové základny se vytvoří příznivější podmínky nejen pro zásobování prvosledových vševojskových armád, ale i pro zásobování frontových svazků a útvarů cestou zřízení výdejního místa. Množství přisunovaného materiálu do výdejního místa je stanoveno denním plánem přísunu s podrobným určením jednotlivých příjemců. Materiál do výdejního místa přisunují automobilní brigády buď z prostoru jejich rozmístění (po splnění plánu prvního naložení), nebo z frontových skladů (při druhém koloběhu). Navážení materiálu do výdejního místa není však v prvním pořadí důležitosti. Realizuje se až po zabezpečení přísunu prvosledovým vševojskovým armádám, raketovému vojsku a dělostřelectvu.

Z toho je zřejmé, že zásobování frontových svazků a útvarů bude obtížné a proto musíme neustále hledat nové způsoby jak je včas, nepřetržitě a úplně zásobovat vším potřebným materiálem. Je možný např. způsob, že se do oddělení předsunuté frontové základny přisune větší množství materiálu, než odeberou armádní dopravní prostředky. Tím se také přiblíží zásoby materiálu bezprostředně za prvosledové vševojskové armády, zrychlí se začleňování automobilních brigád do realizace přísunu materiálu a členění se zásoby do hloubky ve frontovém týlovém pásmu.

Činnost oddělení předsunuté frontové základny ve prospěch zásobování frontových svazků a útvarů je časově omezená a nesmí mu zabránit v plnění hlavních úkolů tj. přemístění do nového prostoru a tam plní úkoly s převzetím, skladováním, ochranou a předáním materiálu armádním automobilním praporům. Tyto otázky musí náčelník štábu a náčelník vojenské dopravy pečlivě a rozvážně posuzovat a návrh náčelníku týlu frontu podat ve formě kalkulací nejen z hlediska objemu přisunovaného materiálu, ale především z hlediska prostorového a časového rozmístování prvků organizace týlu.

V průběhu vedení útočné operace bude podstatně klesat zásobování frontových svazů a útvarů cestou výdejních míst uvnitř předsunuté frontové základny, neboť převážná část bude působit v přední části frontového týlového pásma. Zvýšený význam nabude zásobování frontových svazů a útvarů prostřednictvím oddělení předsunutých frontových základen.

Přijetí optimální varianty organizace přísunu musí předcházet správné rozmístění prvků organizace týlu a podrobná analytická činnost podřízených náčelníků služeb, zvláště náčelníka vojenské dopravy a náčelníka oddělení plánování přísunu a materiálního zabezpečení štábu týlu, na základě které pak mohou předkládat náčelníku týlu frontu zdůvodněné návrhy. Jen tak se vytvoří předpoklady pro správné rozhodnutí náčelníka týlu frontu. Výsledkem této činnosti je úplné a nepřetržité materiální zabezpečení vojsk v operaci.

K problematice přípravy štábů

*Redakčně zpracovaný a zkrácený redakční článek, uveřejněný
v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čis. 4/1977.*

Současně s úkoly zvyšování kvality a účinnosti práce nacházíme v dokumentech strany i požadavky na zlepšování řízení a jeho pozvednutí na úroveň nových úkolů. V plné míře platí tyto požadavky i pro vojenskou práci, pro oblast velení vojskům. Hlavním orgánem, s jehož pomocí velitel velí vojskům, je štáb. Od doby zavedení štábů do struktury vojenského organismu se jejich význam pro velení vojskům neustále zvyšoval. Nejvýrazněji se to projevilo v letech první a zvláště druhé světové války.

V průběhu Velké vlastenecké války prudce vzrostla úloha štábů útvarů, svazků a svazů. Čím více získávala vojenská bojová zkušenost, tím větší pozornost byla věnována potřebě zdokonalování činnosti štábů. Pro práci ve štábech, především na operačních odděleních a správách, se vybírali důstojníci nejlépe připravení, se širokým rozhledem, kteří se osvědčili v boji. Důstojník štábu musel nejen umět pracovat s mapou, připravovat výpočty a kreslit schémata, ale také vždy znát situaci, být schopen v každé době na rozkaz velitele vydávat na místě nezbytná nařízení (včetně bezprostřední bojové situace) a kontrolovat jejich splnění.

Velitelé stále více pozornosti věnovali přípravě svého štábu a jeho sladění.

Vztah velitelského sboru ke štábní službě se kladně projevovat na výsledcích jejich společné práce. V prvních letech války soustředily štáby pozornost zejména na zpracování „vše zahrnujících“ rozkazů, na přípravu názorných schémat, vypracování podrobných souhrnných hlášení a hlášení. V pozdější době byla jejich hlavní funkcí, současně s rozpracováním dokumentů, organizátorská práce u vojsk ke splnění přijatého rozhodnutí. Právě proto přesná práce štábů zabezpečovala úspěch operací.

V současné době, ve spojitosti s revolucí ve vojenství, úloha štábů ve velení vojskům ještě více vzrostla. Sběr, zpracování a zhodnocení údajů situace, zpracování návrhů pro přijetí rozhodnutí velitele, plánování bojové činnosti, doručení úkolů vojskům, kontrola jejich splnění, okamžité a správné reagování na vzniklé změny v situaci — všechno to musí štáby splnit na značně vyšší úrovni a v kratší době. Z toho vyplývá nutnost dalšího zdokonalování metod přípravy štábů jako orgánů, které zabezpečují velení vojskům. To je také podmíněno těmito důvody:

- vzrostla úloha průzkumu, kterou organizuje především štáb;
- zvýšila se odpovědnost štábů všech stupňů za včasné a správné použití soudobých zbraní a bojové techniky;
- nesmírně se zvýšil význam faktorů

času v práci velitele a štábu při přípravě a v průběhu bojové činnosti;

— větší váhu a podíl ve velení vojskům má vědecký přístup, který se projevuje ve využívání poznatků vědy při hodnocení situace a přípravě rozhodnutí;

— celkově se zvětšil rozsah štábní práce, která se stala vysoce plánovanou.

Dosáhnout toho, aby se všechny štáby staly vysoce účinnými orgány velitelů při velení vojskům, je možné jen na základě:

— kvalitní a všestranné přípravy důstojníků štábů,

— tvůrčího zvládnutí zkušeností z minulých válek a z každodenní činnosti vojsk,

— dobře organizovaných a dovedně vedených zaměstnání,

— výchovy všech příslušníků štábů v duchu aktivity a iniciativy.

Každý rok přicházejí do štábů všech stupňů jak mladí důstojníci (absolventi vojenských akademií a vysokých škol), tak i zkušení důstojníci od vojsk, kteří byli vyzvednuti do štábních funkcí. Jedni potřebují praktické znalosti a návyky ze štábní práce, druhí pomoc při přípravě vlastních důstojníků štábů. Proto otázka přípravy a slaďování štábů bude neustále aktuální. Jedním ze způsobů řešení tohoto problému je neustálé zdokonalování forem a metod přípravy důstojníků štábů. Zdokonalování musí zahrnovat tyto hlavní směry:

1. Zvládnutí odkazu klasiků marxismu-leninismu v oblasti řízení sociálních procesů, jako metodologický základ, s jehož pomocí je možné uvědoměle a přesně využívat zákonů, zákonitostí a tendencí rozvoje kteréhokoli vojenského procesu ve prospěch účinného velení vojskům.

2. Neustálé zvyšování kvalifikace důstojníků štábů, která spočívá ve zvládnutí operačně taktických zásad vedení bojové činnosti a v bezprostředním zdokonalování osobních vlastností podle odbornosti.

3. Studium obecných zásad vědecké organizace velení a zvládnutí soudobých metod řízení práce. Bez ohledu na velké zkušenosti získané ve velení útvarům, svazkům a svazům, zavádění vědeckých zásad velení se setkává s celou řadou potíží. To vyžaduje, aby důstojníci štábů měli hluboké znalosti o nejnovějších poznatcích z oblasti vědeckého řízení.

4. Dovedné skloubení přípravy štábů s vojenskovědeckou prací, jejíž jeden z hlavních úkolů tkví v hledání nových a zlepšování dosavadních forem a metod činnosti štábů na základě výsledků soudobé vědy a techniky.

Formování důstojníka s vysokou štábní

kulturou je velmi složitý proces, ve kterém jsou harmonicky skloubeny nejrůznější formy a metody přípravy. Nejsou neměnné, jednou pro vždy dané, ale neustále se rozvíjejí. Zvláštní význam to má v současnosti, kdy za stejnou dobu vychleňnou na přípravu musíme cvičícím předávat neustále větší rozsah znalostí. Tento problém můžeme řešit:

— určením neoptimálnějšího programu přípravy,

— zlepšením metodiky výuky,

— zdokonalováním materiálně výcvikové základny,

— skloubením teoretické a politické přípravy.

Ze získaných zkušeností u vojsk můžeme vyčlenit tyto vzájemně spojené prvky organizace přípravy štábů:

— přesně určené a zdůvodněné cíle přípravy štábů, optimálního rozsahu a obsahu učebního materiálu s ohledem na dříve získané znalosti a návyky důstojníků;

— cílevědomé plánování a stanovení nejvhodnějších forem a metod přípravy;

— dovedné skloubení způsobů individuální a komplexní přípravy;

— organizování různých nácviků ke zvládnutí všech prostředků automatizace a mechanizace práce štábů;

— vytvoření potřebné materiální základny a situace, které odpovídají reálným podmínkám práce štábů;

— organizace racionálního systému řízení a kontroly přípravy štábů.

Hledáme-li způsoby zdokonalování forem a metod přípravy štábů, je účelné v první řadě volit takové, které jsou dostatečně prověřeny u některých útvarů a svazků a mohou prospět i jiným.

Zkušenosti nejlepších svazků svědčí o tom, že největších úspěchů v přípravě dosáhneme tehdy, kdy před zpracováním plánu ujasníme si stanovený úkol, zhodnotíme úroveň přípravy všech důstojníků a výcvikovou situaci, zhodnotíme jednotlivé prvky této situace a možnosti jejich zlepšení.

Správné zhodnocení úrovně přípravy štábů umožní velitelům správně usměrnit další zdokonalování. Analýza osobní přípravy každého důstojníka dává odpověď na otázky: koho a co učit, v jakých časových limitech, jakou metodou a jak podrobně rozebírat jednotlivé učební otázky.

Plán přípravy štábu je hlavním dokumentem, na jehož základě organizujeme celý proces přípravy. Proto jeho zpracování vyžaduje konkrétní přístup ke stanovení učebních témat a metod vedení přípravy s přihlédnutím k různým kategoriím

důstojníků podle jejich odbornosti, charakteru služby, úrovně přípravy a zkušeností z práce. Je jasné, že při společné přípravě a jednou společnou metodou nemůžeme u každého cvičícího dosáhnout potřebné a specifické návyky a dovednosti. Schopnost určit souhrn metod, které jsou neúčinnější a časově ekonomické, je nejlepším ukazatelem kvality a konkrétnosti plánování.

Dokonalé řízení přípravy příslušníků štábů vyžaduje od velitele a náčelníka štábu:

- pečlivou osobní přípravu na úlohu řídicího a na zaměstnání, kterou nemohou zaměnit žádné, ani nejlepší metodické pokyny a pomůcky;
- hlubokou analýzu a přesné zhodnocení úrovně připravenosti jak celého štábu, tak i jednotlivě každého důstojníka;
- cílevědomost a konkrétnost zaměstnání;
- dovedné využívání zkušeností vlastního útvaru, svazku a svazu.

Školení důstojníků štábů, rozvíjení jejich schopností a vůle, řízení speciální a obecné vojenské přípravy je bezprostřední povinností velitele.

Velitel je odpovědný za přípravu a práci štábu. Proto osobně vede kontrolní zaměstnání a nácivky k hlavním otázkám velení. Náčelník štábu bezprostředně odpovídá za přípravu štábu a osobně ji řídí; vede značnou část přípravy. Ve vztahu k podřízeným štábům musí dobře znát všechny příslušníky štábu, individuální kvality každého důstojníka štábu, starat se o materiální zabezpečení přípravy štábů a vést s nimi zaměstnání k procvičení nejdůležitějších prvků velení vojskům.

Nadřízení náčelníci kontrolují a prakticky pomáhají zabezpečit nutnou přípravu podřízených štábů. Tato pomoc je založena na přesné znalosti úrovně přípravy každého podřízeného štábu, studiu osobních kvalit jeho důstojníků a projevuje se ve stanovení nejdůležitějších způsobů práce, v doplňování štábů vyspělými a schopnými důstojníky a ve zlepšování materiálního zabezpečení štábů.

Cílevědomá kontrola a hluboká analýza přípravy štábů vždy ukáže nadřízenému veliteli v jakém směru uskutečňovat pomoc. Důležité přitom je nezaměňovat nebo snižovat úroveň odpovědnosti osob, které jsou povinny řídit tuto oblast.

Zkušenosti svědčí o tom, že v přípravě štábů má důležitou úlohu socialistické soutěžení. Organizuje je náčelník štábu; usměrňuje osobní socialistické závazky důstojníků štábu tak, aby obsah každého závazku podle možností co nejvíce odpovídal úkolům dalšího růstu důstojníka a zvýšení úrovně přípravy celého štábu.

Účinnost takového soutěžení zabezpečujeme především zveřejněním a systematickou kontrolou plnění přijatých závazků.

Pro přípravu štábů svazků a útvarů používáme celého souhrnu různých opatření, v jejichž průběhu získávají důstojníci teoretické znalosti a praktické návyky k plnění svých funkčních povinností. Mezi těmito opatřeními mají hlavní úlohu:

- plánování velitelské přípravy,
- samostatné studium,
- příprava důstojníků štábu v praktické práci na cvičeních,
- příprava na speciálních shromážděních.

Hlavním cílem **velitelské přípravy** je zvýšit úroveň znalostí důstojníků štábů v operační, taktické, technické a štábní přípravě do úplného pochopení soudobého charakteru bojové činnosti, bez něhož se celá jejich příprava omezila jen na praktické zvládnutí zásad velení vojskům, tj. na prostou „nalévárnu“. Důstojník štábu, který není všestranně připraven, není schopen organizovat nepřetržitě velení (v rámci vlastních povinností) a není schopen představit si celkový obraz bojové činnosti, kterou bude muset řídit.

Proto zpravidla náčelník štábu se stará především o to, aby všichni důstojníci dokonale znali, hluboce chápali, přesně a zodpovědně plnili své funkční povinnosti.

Pevné osvojení znalostí je do značné míry závislé na **samostatném studiu**, které zůstává hlavní metodou přípravy důstojníků štábů. Na základě zhodnocení osobních kvalit, psychologických zvláštností a úrovně přípravy každého důstojníka, náčelník společně s ním hledá všechny možné varianty samostatné práce (studia) a vybírá takovou, která by umožnila podřízenému splnit jakýkoli úkol v minimální době a s nejvyšší efektivností.

Samostatné studium zaujímá v celkové době velitelské přípravy významné místo. Proto musí být organizováno podle zásadních a hlavních směrů každého důstojníka štábu:

- studium řádů, předpisů, nařízení, pokynů a dalších dokumentů velení, dále také různých přednášek;
- zvládnutí principů ústrojí a konstrukce techniky, zbraní, prostředků velení a spojení;
- dovedné jejich využívání;
- práce s mapou, zhodnocení situace, příprava návrhů a rozhodnutí;
- zpracování propočtů, bojových dokumentů, napsání zpráv a hlášení;
- nácviky se speciálními přístroji;
- studium nové a současně také me-

macírové literatury, která pojednává o potřebných studovaných otázkách vojenské teorie.

Samostatná příprava důstojníků štábu v celku předpokládá známé zatížení a spotřebování určitého množství pracovního a osobního času. Proto aby samostatná příprava probíhala organizovaně a efektivně, určujeme ve svazcích a útvarech konkrétní dny a dobu jejího konání. Řízení samostatné přípravy důstojníků štábu ze strany velitelů a náčelníků štábů zahrnuje hlavně ovlivňování jeho obsahu a metody, poskytování systematické pomoci v rámci skupinových a individuálních konsultací a při prověřování kvality zvládnutí studovaného materiálu.

K zabezpečení cílevědomé samostatné práce důstojníků musí bezprostřední náčelníci určovat podřízeným osobní úkoly a vyžadovat zpracování osobních plánů k jejich splnění. Tyto plány důstojníci zpracovávají zpravidla na čtvrtletí. Při jejich projednávání má velitel a náčelník štábu možnost poskytnout pomoc, zvláště mladým důstojníkům, a současně systematicky kontrolovat samostatnou přípravu.

Jak potvrzují zkušenosti, mezi nejúčelnější varianty individuálních úkolů patří:

- studium potřebné literatury;
- systematizace a zvládnutí materiálů určité tematiky;
- teoretické zkoumání dílčích otázek, zobecnění a analýza praktických zkušeností, zpracování zpráv a referátů.

Příprava důstojníků štábů bezprostředně v **praktické práci** tvoří hlavní obsah individuální přípravy a je základem sladování celého štábu. Praktická práce a příprava důstojníků štábů jsou dva vzájemně spojené procesy. Základem přípravy je teorie v podobě zobecněných zkušeností vojsk. Praktická práce pak je bezprostřední tvůrčí přetváření zásad a požadavků teorie ve vztahu ke konkrétním podmínkám situace do života.

Důstojník, který po skončení studia přechází na samostatnou funkci do štábu, setkává se ihned s celou řadou potíží štábní práce, zejména praktického charakteru. Překonání těchto potíží zabírá poměrně dlouhou dobu.

Praxe potvrzuje, že důstojník, který nemá zkušenosti ze štábní práce, nebo přišel z vysoké školy, potřebuje na zvládnutí povinností pracovat ve štábu útvaru nebo svazku nejméně rok, ve štábu svazu 1,5–2 roky; v průběhu této doby probíhá u vojsk úplný výcvikový cyklus: plánování bojové a politické přípravy, výcvik vojáků, velitelská příprava, shromáždění, cvičení, prověrky, propouštění vojáků do zálohy a

nástup nováčků. Během této doby se projeví jeho schopnosti a také silné nebo slabé stránky. Plnění služebních povinností rozvíjí u důstojníka štábu znalosti a návyky, učí ho pracovat samostatně a rozhodně, opírat se o zkušenosti a hlubokou analýzu situace. V průběhu praktické práce pokračuje jeho zdokonalování.

Důležitým prostředkem praktické přípravy důstojníků štábů jsou štábní nácviky (buď samostatné, nebo komplexní), operační a taktické letůvky, štábní a velitelsko-štábní cvičení. Na těchto změstnáních důstojníci zdokonalují své návyky při práci s mapou, při přípravě různých propočtů a rozpracování určitých dokumentů. Mají také možnost naučit se dovedně využívat všechny prostředky mechanizace a automatizace štábní práce, počínaje od jednoduchých diagramů a grafikonů a konče nejsložitějšími přístroji soudobé výpočetní techniky a automatizovaných systémů velení. Tato okolnost je zvláště důležitá proto, že vojska jsou nepřetržitě vybavována stále novými vzory spojovací techniky a techniky velení. (V souvislosti s tím některé štáby v poslední době začaly organizovat tzv. technické nácviky).

Nejúčinnější formou zvyšování úrovně přípravy jak celého štábu, tak i jeho důstojníků jsou **vojsková a velitelsko-štábní cvičení v terénu**. V průběhu těchto cvičení se zdokonaluje polní příprava štábů, která je nejvyšší etapou přípravy každého štábu.

V soudobých podmínkách musí být štáby připraveny pracovat ve vozidlech, v polních krytech, v rozptýlených prostorech, umět rychle svinovat, přemísťovat a znovu rozvinovat pracoviště (přitom musí trvale zabezpečit velení). Proto polní příprava důstojníků štábů má rozhodující význam. To vyžaduje umět pracovat ve stísněných podmínkách, za přesunu, nebo za krátkých zastávek, za značného rozptýlení štábů a v pohotovosti zaměnit soudruha.

Na cvičném poli boje důstojník štábu má možnost v terénu ověřit si své představy o situaci, které má po její analýze na mapě. Sledování praktické činnosti vojsk dává každému důstojníkovi nesrovnatelně více, než nejsvědomitější studium situace podle schématu. To všechno rozvíjí jeho umění přecházet od mapy do terénu a opačně, např. při určování bojového úkolu nebo sběru údajů o situaci.

Přístup k praktické přípravě v každém konkrétním případě má své zvláštnosti. V souladu s nimi můžeme využívat těchto metod:

- ukázek forem a způsobů a pořadí plnění jednotlivých úkolů;

— určení úkolů podle odbornosti nebo k osvojení smíšené specializace, ve kterých nemá příslušný důstojník dostatek zkušeností a hluboké znalosti;

— pravidelných výjezdů k jiným štábům k získání a zvládnutí nejnovějších zkušeností;

— společné práce méně připraveného důstojníka se zkušeným důstojníkem;

— včasného informování podřízeného o obsahu nadcházející práce a usměrnění jeho osobní přípravy;

— účasti důstojníka na přípravě opatření, kterých se zúčastní;

— využívání kontrol a pomoci u vojsk ve prospěch přípravy důstojníka;

— účasti důstojníka v práci při sběru, zobecnění a předání zkušeností vojskům.

V systému přípravy důstojníků štábů mají důležitý význam **krátkodobá shromáždění**, řízená nadřízeným náčelníkem. Ve své většině se osvědčila jako nejúčinnější forma zvyšování obecných vojenských a speciálních znalostí. Tato shromáždění umožňují v krátké době cílevědomě seznámit účastníky s nejsložitějšími otázkami operačního umění a taktiky, sjednotit názory na řešení základních otázek velení vojskům, které vyplývají z obsahu práce důstojníků podle jejich odbornosti a zvládnout novou techniku.

Hlavním cílem shromáždění je seznámit velitele a náčelníky štábů se způsoby přípravy podřízených, se způsoby výcviku ve velení vojskům, tj. sjednotit metodiku přípravy štábů a ukázat přitom nejlepší metody školení.

Abychom mohli zhodnotit správnost vedení přípravy štábů, musíme mít dokonalý **přehled a organizovat kontrolu**. Kontrolu a poskytnutí pomoci štábům v průběhu výjezdů k vojskům včas a odpovědně plánujeme a připravujeme. Důstojníci, kteří se zúčastní kontroly, jsou povinni mít konkrétní úkoly, musí dokonale znát co mají prověřit, jaké pokyny mají právo na místě vydávat, co a jak hlásit.

Při přípravě důstojníka nadřízeného štábu k výjezdu na kontrolu probírají se tyto otázky:

— metodika organizace a kontroly úrovně připravenosti podřízeného štábu;

— způsob a posloupnost organizace a řešení konkrétních opatření k odstranění zjištěných nedostatků a poskytnutí pomoci štábu;

— metodika organizace a vedení zaměstnání nácviků, cvičení a způsoby jejich využití k nejúčinnější přípravě štábu;

— způsob přípravy zápisů z kontroly a poskytnutí pomoci.

Zhodnocení průběhu a výsledků přípravy štábů zahrnuje sběr, analýzu a zevše-

obecnění výsledků o štábech, zhodnocení úrovně jejich přípravy na základě objektivních ukazatelů ke zkvalitnění v souladu se stanovenými úkoly. Informace o tom získává velitel a náčelník štábu ze záznamu výsledků o výcviku a bojové přípravě, ze zhodnocení činnosti štábu na cvičeních od nadřízených náčelníků a z vlastních závěrů, které získal z bezprostředního řízení přípravy celého štábu a účinnosti jeho práce jako orgánu velení.

Hlavním kritériem zhodnocení služebních kvalit důstojníka štábu musí být v první řadě úroveň jeho štábní, operačně taktické a technické přípravy, dále také schopnost organizovat velení v plném rozsahu vlastních funkčních povinností.

Hodnocení a výsledky přípravy jsou diktovány rostoucími požadavky na štáby a na jejich úlohu ve velení vojskům. Systematická kontrola činnosti podřízených štábů umožňuje včas zjistit dobré zkušenosti a operativně je rozšířit. V širším smyslu kontrola a kontrola plnění úkolů není jen otázkou zjištění nedostatků, ale hluboké poznání, zobecnění a okamžité zavedení do praxe práce štábů nových způsobů a metod jejich činnosti.

V průběhu komplexní přípravy důstojníků štábů útvarů a svazků může být široce a účinně použito všech metodických způsobů. Úspěch přípravy závisí na dovedné organizaci zaměstnání a na dokonalé přípravě jejich řídicích orgánů.

Na přípravu důstojníků štábu nemůžeme hledět jako na sezónní věc. Potřeba systematické přípravy je určována rychlým a nepřetržitým rozvojem vojenského umění, techniky, prostředků velení a názorů na vedení bojové činnosti. Plánujeme-li a organizujeme-li potřebná opatření ke zvýšení kvality přípravy štábů, musíme vždy pamatovat na to, že konečným cílem je účinně pomáhat veliteli ve velení vojskům k dosažení vítězství.

Pohraniční sražení

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora Ch. M. Dželauchova, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čís. 8/1976.

Pohraniční sražení je souhrn složitých bojových činností a operací pohraničních uskupení, která plní určité strategické cíle v souladu s operačními plány, které byly rozpracovány v míru, nebo v souvislosti se vzniklou operační strategickou situací na začátku války.

V pohraničním sražení dochází zpravidla k důkladnému prověření hlavních zásad vojenských doktrín, které byly formovány v průběhu celé řady let před danou válkou, celého systému operační, bojové a morálně politické přípravy ozbrojených sil

bojujících států, vycvičenosti a sladění svazků a svazů a konečně připravenosti orgánů velení a týlu, celého vojenského organismu, zvláště jeho nejvyšších stupňů na válku. V průběhu pohraničního sražení je podrobeno zkoušce všechno, co bylo připraveno v míru k udržování ozbrojených sil na určitém stupni bojové pohotovosti, včetně přijatého plánu vyzbrojování, který má odpovídat charakteru rozpoutané války. Výsledek pohraničního sražení může podstatně ovlivnit další průběh války, přinejmenším v nejbližších měsících, někdy však dokonce výsledek celé války.

Ze zkušeností první a druhé světové války, dále i z některých lokálních válek poválečného období, můžeme čerpat bohatý a různorodý materiál pro charakteristiku pohraničních sražení.

Co je společné a zákonité při zkoumání pohraničních sražení, jaké tendence operačního charakteru v nich nacházíme a s kterými musíme počítat při zobecňování teorie pohraničního sražení?

Společným znakem při určování podstaty pohraničních sražení minulých válek je to, že tato sražení jsou **nejpodstatnějším prvkem operací při zahájení války** (prvních operací), který zpravidla rozhodujícím způsobem ovlivňuje výsledek nejen operací při zahájení války, ale velmi často i dalších operací, v některých případech i výsledek celé války.

Ze zkušeností minulých válek jsou zřejmé tendence, které převládají mezi pohraničními sraženími: jedna strana v nich útočila a druhá se bránila. V podmínkách aktivity obou stran při rozpoutání bojové činnosti může mít ovšem místo také stítné sražení.

Společným rysem je i neustálé **zvětšování rozmachu pohraničních sražení jak do šířky, tak i do hloubky**. Účastňuje se jich stále větší počet vojsk (sil a prostředků). Např. první světová válka: celková šířka pásma pohraničního sražení byla 150—350 km, hloubka 100—150 km; druhá světová válka: šířka pásma na západě dosahovala 300 km, na sovětsko-německé frontě 600—650 km; hloubka 150—300 km.

Jestliže pohraničních sražení první světové války se zúčastnily jednotlivé divize, sbory a armády, pak ve druhé světové válce můžeme být svědky **zasazení do pohraničních sražení v podstatě celé sestavy prvního operačního sledu** uskupení ozbrojených sil útočící strany, rozvinutých v pohraničním pásmu na začátku války. Tím se potvrzuje tendence **neustálého zvyšování počtu vojsk, které se zúčastňují pohraničního sražení** a snaha maximálně využívat síly a prostředky v prvním sražení k dovršení rozhodujícího úspěchu. Taková situace se nebude pravděpodobně měnit ani v budoucnosti, kdy s cílem vyhrát po-

hraniční sražení bude rozvinuto a do sražení zasazeno maximální množství bojových schopných sil a prostředků. Na základě porovnání charakteru využívaní letectva v průběhu pohraničního sražení můžeme vyvodit tendenci **soustředování úsilí k maximálnímu oslabení především leteckého uskupení nepřítele a vybojování nadvlády ve vzduchu**, i když jen v pásmu činnosti hlavních úderných uskupení vlastních vojsk. Přitom příklad izraelských vojsk svědčí o tom, že známa tendence činnosti letectva, tj. **zničení letectva, které bylo zabezpečeno podrobnými znalostmi nejen letištní sítě nepřítele, ale také rozmístěním jednotlivých letounů na letištích**, uchová si platnost i dnes.

Můžeme tvrdit, že tendence pohraničních sražení minulých válek, které mají zákonitý charakter, se jistě projeví i v budoucích válkách.

Využíváme-li zkušenosti minulých válek, můžeme si udělat představu pohraničního sražení, místa a úlohy jednotlivých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk v něm na kontinentálním válečném poli, nebo jinak řečeno, popsat model tohoto sražení.

Rozebereme tři možné varianty zahájení a průběhu pohraničního sražení, které má charakter

- **obraného sražení** v rámci obranné operace na daném válečném poli;
- **útočné operace** s průlomem připravené obrany nepřítele;
- **střetného sražení**.

Pohraniční sražení má charakter **obraně činnosti** v těch případech, kdy útočící strana předešla druhou stranu v rozvíjení sil a při zahájení aktivní činnosti v pohraničním prostoru nebo je rozhodnuto v souladu s přijatým plánem na daném směru odrážet vpád obrannou činností. Přitom musíme předpokládat, že obrana bude řešena na široké frontě, že soustředěním hlavních svazků a operačních svazků k obraně nebezpečných tankových směrů. Dostatek silných druhých sledů (záloh) a jejich aktivní činnost ke zničení nepřítele, který se vklíní do obrany, je důležitou součástí činnosti sil přikrytí v pohraničních sraženích.

Obranná činnost je zpravidla zabezpečována včas vybudovanými ženijními obrannými objekty a překážkami, hromadnou palbou proti živé síle, účinně organizovaným systémem protitankové, protiletadlové a protivýsadkové obrany, spolehlivou obranou míst velení a spojovacích uzlů před údery ze vzduchu, aktivním manévrem druhými sledy a zálohami z hloubky.

Činnost sil přikrytí v obranných operacích pohraničního sražení pokračuje do příchodu nově přisunutých sil z hloubky státu, do stabilizace situace na daném strategickém směru (válečném poli) nebo do přechodu obranného uskupení do útoku.

Pohraniční sražení může začít přechodem celého strategického uskupení sil na válečné do útok, průlomem připravené obrany nepřítele. Tato činnost může být zahájena z čáry přímého dotyku s nepřítelem nebo v průběhu přesunu z hloubky.

Abychom nedopustili zpomalení tempa průlomu a zavázání se do dlouhotrvajících bojů (při dostatečně hustotě palby všech druhů, různých ženijních a přírodních překážek), útočící strana se musí v první řadě snažit **podstatně zeslabit letecké uskupení druhé strany**.

Rozpoutání pohraničního sražení v soudobých podmínkách může začít hromadnými údery letectva na letecké uskupení nepřítele, na jeho aktivní prostředky protivzdušného boje a prostředky velení letectvu. Různé radiotechnické a radiolokační prostředky velení, průzkumu, navedení letectva, prostředků PVO mohou být umlčeny nebo „oslepeny“ prostředky rušení. V plánech dělostřeleckého palebného zabezpečení může být počítáno s umlčením a zničením aktivních prostředků PVO a radiotechnických prostředků nepřítele do hloubky dosahu dělostřelecké palby.

Mechanizované a tankové svazky, podporované mohutnými údery dělostřelectva a minometů v těsné součinnosti s letectvem, bitevními vrtulníky a taktickými vzdušnými výsadky budou vést ztěžklé operace na úzlu obrany protivníka, postupovat vpřed a zasazovat druhé sledy a zálohy do sražení k narůstání úsilí. Přitom útočící strana se bude zřejmě snažit vyhnout se dlouhotrvajícím bojům tankových svazků o jednotlivé čáry nebo uzly obrany, budou je obcházet a rozvíjet úspěch do hloubky obrany nepřítele v součinnosti s výsadky nebo jinými pohyblivými útvary.

Největšího úspěchu při rozvíjení pohraničního sražení může dosáhnout za podmínky

— nepřetržitého narůstání sil a prostředků s využitím různých druhů manévru,

— včasného přisunování dělostřelectva a minometů k podpoře mechanizovaných a tankových svazků v útoku,

— udržování těsné součinnosti se sousedy, podpůrným letectvem, bitevními vrtulníkovými skupinami,

— přesného a nepřetržitého velení na všech stupních uskupení vojsk v útoku.

Nepřítel se bude snažit zastavit a snížit tempa útočníka úpornou obranou na připravených čárách vytvořením nových obranných čar s využitím nových záloh a hromadnými údery letectva, včetně jeho přeskupení na nové letiště z jiných směrů.

Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že účinným způsobem zmaření útoku může být vedení protiúderů značnými silami do boků vojsk v útoku. Vojska v obraně se budou snažit využít roztažení celé operační sestavy nepřítel v průběhu pohraničního sražení a vést protiúder, které mohou vytvořit těžké podmínky vojskům v útoku a umožnit obránci získat čas k organizaci obrany v nových prostorech. Při vzniku nebezpečí vedení protiúderu značnými silami bude se snažit útočící strana s využitím hromadných úderů letectva rozvrátit svazky, dezorganizovat velení a týl protiúderného uskupení vojsk v obraně. Současně se mohou přijmout i další opatření k odrazení protiúderu, jako např. přechod do dočasné obrany a za výhodných podmínek zasazení druhých sledů do sražení nepřítel.

Pohraniční sražení může mít konečný charakter **střetného sražení**, kdy obě strany na široké frontě zahájí útočnou činnost.

Při rozpoutání takového pohraničního sražení bude pravděpodobně první místo patřit frontovému letectvu, které již v průběhu přesunu uskupení sil nepřítel povede hromadné údery k dezorganizaci proudů, k podstatnému snížení rychlosti přesunu a k vytvoření výhodných podmínek ke zničení sil nepřítel po částech údery dělostřelectva a pěších (mechanizovaných) svazů.

Vysoký stupeň dynamičnosti střetného sražení a častý vznik složitých bojových situací, které vyžadují přijetí rozhodnutí a uskutečnění odvetných činností v co nejkratší době, předpokládají vysokou operační a bojovou skloubenost orgánů velení a samotných vojsk. Po získání zpráv vzdušného průzkumu o zahájení přesunu velkých uskupení sil nepřítel rozhodne se nadřazený velitel k vedení hromadných úderů letectva na vojska nepřítel za přesunu nebo na jeho předbojové sestavy. V těchto podmínkách mohou mít podstatný význam výsadky, používané k obsazení výhodných čar (průsmyků v horách, jednotlivých dominant, komunikačních uzlů atd.), jejich udržení do příchodu vlastních hlavních sil a zabezpečení nejvýhodnějších podmínek rozvinování. Tyto svérázné předsumuté odřady budou zpravidla vysazovány z vrtulníků. V prostorech nejbližšího

týlu nepřítel budou výsadkové odřady dezorganizovat velení vojskům, vytvářet paniku a přehrazovat přístupové cesty nových sil na bojiště.

Jak je zřejmé z tohoto krátkého rozboru možných variant pohraničního sražení může mít v budoucnosti nejrozmanitější formy. Své místo budou mít útok i obrana, pronásledování a odchod, střetné sražení, které se rozvine na široké frontě, dále i na izolovaných a samostatných směrech. V pohraničních sraženích se budou používat všechny druhy ozbrojených sil a druhů vojsk.

Zkušenosti z minulých válek tedy svědčí o tom, že pohraniční sražení je složitý souhrn činnosti různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk v prvních dnech a týdnech války. **Pohraniční sražení je obvykle součástí operace při zahájení války, plánované již v míru a postupně realizované po zahájení války.** Může být též vynucené v důsledku nenadálého napadení nepřítel.

Překvapení a rychlá činnost, široký a různorodý manévr v průběhu pohraničního sražení, přesná součinnost mezi druhy ozbrojených sil a druhů vojsk, nepřetržitě velení na všech stupních a další faktory podstatným způsobem ovlivňují zahájení a průběh pohraničních sražení.

Jak vyplývá ze zkušenosti druhé světové války, pohraniční sražení se rozvíjí na široké frontě (na celém prostoru daného válčičtí nebo skupiny válčičtí), s použitím maximálního množství sil a prostředků. V podmínkách, kdy při rozpoutání pohraničního sražení jedna ze stran se brání, jejím hlavním cílem je odrazit vpád uskupení sil nepřítel, zničit je a vytvořit podmínky k přechodu soustředěných vojsk k aktivní činnosti. V podmínkách, kdy jsou stanoveny útočné cíle, v průběhu pohraničního sražení je obvykle řešen úkol zničení pohraničního uskupení nepřítel do celé operační hloubky.

Dosažení rozhodných cílů, tj. zničení pohraničních uskupení sil nepřítel, umožňuje hodnotit pohraniční sražení jako první nejdůležitější ozbrojený akt, který rozhodujícím způsobem ovlivňuje celý průběh operací při zahájení války. Při mobilní a účinné činnosti útočící strany může pohraniční sražení přerůst do pronásledování rozbitých útvarů nepřítel a hlubokého proniknutí na jeho území, může vést ke zmaření mobilizačního rozvinutí a přesunu záloh, a k předurčení výsledku války. Pohraniční sražení musíme tedy zkoumat jako **operačně strategickou kategorii**.

z kapitalistických armád

PROBLÉMY POUŽITÍ JADERNÝCH ZBRANÍ VOJSKY NATO

Podplukovník ing. Miroslav K a d e r a

Jaderné zbraně a jejich hromadné zavedení do výzbroje soudobých armád znamenaly revoluci ve vojenství. Jaderné zbraně se staly rozhodujícím prostředkem vedení ozbrojeného zápasu. Taktika, operační umění i vojenská strategie se musely přizpůsobovat předpokládaným podmínkám války. Rozpracování věrohodných modelů použití jaderných zbraní, zejména v podmínkách střeoevropského válčiště, věnovali západní politici i vojenská činitelé mnoho úsilí. O této problematice se diskutuje na stránkách časopisů a čas od času se k ní vyjadřují i oficiální vojenská představitelé.

Z uveřejněných článků, studií a projektů vyplývá, že v otázkách použití strategických jaderných zbraní v globálním měřítku jsou problémy menší než v použití operačně taktických a taktických jaderných zbraní. Určité komplikace přinesla realizace tzv. „nové koncepce použití amerických strategických sil“, kterou vyhlásil bývalý ministr obrany USA M. Schlesinger 11. 1. 1974. Podle ní USA plánují na rozdíl od dosavadního způsobu použít větší část svých strategických útočných sil proti strategickým silám SSSR, které by v eventuální jaderné válce byly ničeny v prvním pořadí. Hustě obydlená centra protivníka mají být ničena až v případě eskalace jaderného konfliktu ve všeobecnou jadernou válku.

Návrat k tzv. koncepci „úderu proti silám“ (jinak zvané též koncepce „protisíly“ — Counterforce) byl umožněn zvýšením přesnosti strategických jaderných zbraní a jejich schopností pronikat i k dobře chráněným vojenským objektům (od roku 1971 se přesnost pozemních strategických RS mezikontinentálního dosahu, ale zejména strategických RS odpalovaných z ponorek, zvětšila více než 6krát, a to zavedením vícenásobných manévrujících jaderných hlavíc typu MIRV-Multiple Independently Targetable Reentry Vehicle a zlepšením navigačního a řídicího zařízení řízených střel a bojových hlavíc). V podstatě jde o snahu USA, v souladu s vojenskou stra-

tegií „realistického odstrašování“ a jejím principem „strategické dostatečnosti“, demonstrovat možnost věrohodné volby mezi civilními i vojenskými cíli a prohloubit tak „odstupňovanost“ používání jaderných zbraní i na strategické. Vyhlášení, že civilní objekty mají být za cíle voleny až na nejvyšším stupni eskalace všeobecné jaderné války, má však především snížit riziko zničení velkých amerických měst odvetným jaderným úderem protivníka a tím zároveň zvýšit u evropských spojenců důvěru v záruky USA, že v případě potřeby použijí jaderné zbraně ve prospěch svých evropských spojenců.

Doposud nedořešený problém „odstupňovaného“ použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní na evropském válečném štábu byl tedy přenesen i do oblasti použití strategických jaderných zbraní. Na zasedání „Skupiny pro jaderné plánování NATO“ v červnu r. 1975 vystoupil tehdejší americký ministr obrany M. Schlesinger s dalším návrhem na těsnou vazbu „odstupňovaného“ používání taktických, operačně taktických a strategických jaderných zbraní, což v praxi znamená podstatné snížení tzv. „jaderného prahu“. Podle tohoto návrhu, který byl přijat, má vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil v Evropě právo plánovat jaderné úder y i strategickými řízenými střelami, odpalovanými z ponorek s jaderným pohonem do prostoru evropského válečného štábu.

Samo „odstupňované“ používání taktických jaderných zbraní na evropském válečném štábu, aby byla vytvořena „přijatelná doktrína použití jaderných zbraní k obraně Západu“, je problém neobyčejně složitý.

Všechny taktické a operačně taktické jaderné zbraně, které jsou ve výzbroji armád států NATO, zařazuje velení paktu do kategorie „taktických jaderných zbraní“ a dělí je na „obránné jaderné zbraně“, tj. jaderné miny a PLRS s jadernými hlavicemi a „ostatní jaderné zbraně“, tj. polní víceúčelové dělostřelectvo, dělostřelecké rakety, řízené střely a letouny nosiče taktického a palubního bitevního letectva. Jde tedy o jaderné zbraně s dosahem až do hloubky kolem 1500 km, které jsou schopny plnit úkoly taktického i operačního charakteru. Kromě toho nepovažuje velení Severoatlantického paktu odpálení jaderných min za počátek přechodu na „odstupňované“ používání jaderných zbraní.

Taktické a operačně taktické jaderné zbraně mají být „odstupňované“ používány v rámci tzv. „řízené eskalace“, jejíž průběh má odpovídat zásadám vedení omezené války podle koaličního vojensko-

strategické koncepce Severoatlantického paktu „pružné reakce“. Teorii „řízené eskalace“ rozpracovalo velení amerických ozbrojených sil na základě předpokladu, že na evropském válečném štábu by měla být vedena jaderná válka buď od samého počátku vzniku ozbrojeného konfliktu, nebo v ní může vyústit konvenční válka. „Řízená eskalace“ znamená plánovitě používání konvenčních i jaderných zbraní v jediném postupném řízeném procesu a je podrobně rozpracována ve „Směrnici MC 14/4“ z roku 1975. V podmínkách evropského válečného štábu může být podle ní až 20 eskalačních stupňů „odstupňovaného“ použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní na válečném štábu.

Nejvíce diskutovaným problémem je, za které situace má dojít k prvnímu použití taktických a operačně taktických zbraní vůbec. Řešení tohoto problému je přímo spjaté s možností realizace principu „přední obrany“, který v současném pojetí podle výkladu především politických a vojenských činitelů NSR nepřipouští ztrátu území NSR. V minulosti jak potvrzuje prohlášení bývalého ministra obrany USA z r. 1975, se mělo přistoupit k používání „taktických jaderných zbraní“ v omezeném konfliktu v Evropě tehdy, když dojde k podstatnější ztrátě území NSR. Jeho prohlášení potvrdil i bývalý prezident USA Ford výrokem, že „při určité územní ztrátě vznikne situace, kdy vojska NATO budou nucena použít jaderné zbraně jako první...“.

Takto proklamované pojetí použití „taktických jaderných zbraní“ však současným požadavkům nevyhovuje. Svědčí o tom bohužel nevole, která vznikla po uveřejnění článků komentátorů Evanse a Nowaka v deníku Washington Post 3. 8. 1977. Autoři článku tvrdili, že nově vypracovaná americká studie o globálním poměru sil a alternativách americké zahraniční politiky „Presidential Review Memorandum - 10 (PRM-10)“ obsahuje čtyři varianty předpokládaného průběhu ozbrojeného zápasu na středoevropském válečném štábu, přičemž každá předpokládá hlavní obrannou linii vojsk NATO na řekách Weser a Lech. Politické ovzduší ve Spojených státech amerických není prý podle studie v současné době příznivé pro zvyšování vojenských výdajů, které by byly nezbytné pro realizaci nynější koncepce „přední obrany“. Západoněmecké politické i vojenské činitele musel uklidňovat sám prezident USA James Carter, který ve svém prohlášení z 27. 8. 1977 znovu potvrdil, že „USA nadále kategoricky stojí za strategií „přední obrany“ a „pružné reakce“ Severoatlantického paktu...“.

Z diskuse, která na stránkách buržoazního tisku probíhala řadu měsíců, vyplývá, že koncepce „přední obrany“ nemá zdaleka obranný charakter, ale že je na ní v současné době na středoevropském válečnickém kladen požadavek vytvořit podmínky k rozvinutí strategických operací s rozhodujícími cíli. Vzhledem k tomu, že podle hodnocení velení NATO nelze tento záměr realizovat při současném poměru vojenských sil pouze s použitím konvenčních zbraní, jsou hlavní naděje vkládány na jaderné zbraně, což mluví samo za sebe.

Nový problém, který se týká používání jaderných zbraní, se rysuje v souvislosti se zavedením tzv. „malých jaderných zbraní“ (Mininukes). Představují nový druh jaderné munice pro víceúčelové dělostřelectvo (H 203,2 a 155 mm) s účinností v rozmezí od 0,001 do 0,01 kt (některé prameny uvádějí do 0,1 popřípadě i 0,5 kt, což je méně pravděpodobné) a s velkou přesností zásahu v cíli ($PrU=0$). Velká přesnost zásahu cíle a poměrně omezené účinky tlakové vlny a světelného záření nové jaderné munice priměly v západoněmecké vojenské činitele prosazovat požadavek, aby „malé jaderné zbraně“ byly vyňaty z kategorie taktických jaderných zbraní a zařazeny mezi „konvenční zbraně“ (Paraconventional Weapons). Jejich označení by mělo být podle účinků a nikoli podle technického faktu, že k získání ničivé síly bylo použito štěpné reakce. Protože v dosavadním způsobu „řízení eskalace“ se o této alternativě neuvažuje, předpokládá NSR, že bude třeba prosazovat určité změny jak po politické, tak i vojenské linii. Odborníci NSR se sdělují na to, že v rámci jednání o dalším omezení strategických jaderných zbraní (SALT-II) a o snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě přijdou otázky „malých jaderných zbraní“ na pořad jednání. Zatím se však ukazuje, že jak Spojené státy americké, tak ostatní evropské státy NATO nejsou v tomto s NSR zajedno a nepodporují návrhy NSR, neboť by vedly k dalšímu snížení „jaderného prahu“ a ke zvýšení nebezpečí rychlé eskalace konvenční války v jadernou válku.

Záměry prosazované NSR by znamenaly i zásah do současného způsobu velení prostředků jaderného napadení, rozmístěním v Evropě a vyrobeným ve Spojených státech amerických. V dosavadním systému platí, že jejich použití a vydání ze skladů je vázáno dohovory a smlouvami mezi USA a jejich evropskými spojenci. Pouze prezident USA má právo povolit jejich použití, a to jak ve prospěch ozbrojených sil USA, tak spojeneckých sil států

NATO na válečnické. Požadavek na použití jaderných zbraní může vznést buď vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil v Evropě nebo členská země NATO. Podle statutu NATO musí být každý požadavek doručen „Výboru pro otázky jaderné obrany“ (Nuclear Defence Affairs Committee - NDAC). Prezident USA je povinen konzultovat se spojenci, v jejichž pásmu má dojít k použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní v případě, že to dovoluje situace a čas. Obdobná procedura platí i pro použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní v Británii a Francii. Politické i vojenské vedení NSR všemožně usiluje o získání větších pravomocí, popřípadě i práva rozhodnout o použití taktických jaderných zbraní. Prosazením záměrů s „malými jadernými zbraněmi“ by se jim splnění tohoto cíle přiblížilo.

Politickému a vojenskému vedení Severoatlantického paktu se tedy za více jak 20 let existence jaderných zbraní nepodařilo uspokojivě vyřešit způsob použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní v ozbrojeném střetnutí na evropském válečnickém. Perspektivně se však rýsují další komplikace, které by vznikly v případě zavedení tzv. „neutronových zbraní“ a RS s plochou dráhou letu do výzbroje armád NATO.

I když neutronové zbraně nepředstavují absolutně nový prostředek ničení, americké imperialistické kruhy v nich spatřují účinnější nástroj k provádění koncepce odstrašování.

První verze neutronové zbraně byla vyzkoušena již na jaře r. 1963 na jaderné střelnici v Nevadě (k výbuchu byla přivezena několik set metrů pod zemí). Jejím duchovním otcem byl americký jaderný fyzik Sam T. Cohen. První neutronová puma s kódovým označením W-63 byla pak vyvinuta v laboratoři Lawrence Livermore v Kalifornii. Na jejím vývoji se podíleli i současný ministr obrany USA Harold Brown a poradce Pentagonu jaderný fyzik Herbert York. Pro řadu technických problémů byl však projekt W-63 zamítnut a místo toho se dále vyvíjela a vyráběla klasická jaderná munice.

Za prezidenta Nixona prosazoval usilovně vývoje neutronových zbraní tehdejší ministr obrany USA James Schlesinger (dnes ve vládě prezidenta Cartera ministr energetiky). Ještě v období, kdy byl prezidentem USA Ford, podařilo se Pentagonu zahrnout nenápadně rozpočet na další vývoj neutronových zbraní do celkového rozpočtu „Úřadu pro energetický výzkum a

vývoj" (Energy Research and Development Administration - ERDA) pod krycím označením „W 70 Mod 3 Lance Enhanced Radiation Warhead". Po odhalení v deníku Washington Post, že se za nenápadnou položkou fakticky skrývá vývoj nové, „neutronové" bojové hlavice pro řízenou střelu LANCE, došlo v Senátu USA při schvalování rozpočtu k bouřlivým diskusím, ale nakonec byla položka schválena 58 hlasy proti 38.

Z hlediska nové konstrukce jsou neutronové zbraně malé termonukleární zbraně s omezenými ničivými účinky na objekty a vojenský materiál a s podstatně vyšší účinností při ničení jak nechráněné, tak i chráněné živé síly. Neutronové zbraně ničí živou sílu především pronikavou radiací, na jejímž vzniku se podílí až 80 % celkové uvolněné energie nukleárního výbuchu. Ve složení pronikavé radiace převládají z 60–70 % rychlé neutrony s kinetickou energií více jak 14 MeV. Vysoká kinetická energie a neutrální elektrické vlastnosti umožňují neutronům snadno pronikat hmotou (ochrannými objekty, pancéřováním tankové a obrněné techniky, ale i lidským organismem, kde v měkké tkáni způsobí značné biologické poškození v důsledku jejich interakcí s jádry atomů vodíku, kyslíku, uhlíku a dusíku).

Z doposud uveřejněných údajů vyplývá, že se mají pro řízené střely LANCE vyrábět neutronové hlavice s kódovým označením W 70 Mod 3 a pro houfnice ráže 203,2 mm a 155 mm neutronové granáty s kódovým označením W 79.

Při použití neutronových zbraní vznikne rovněž ve vzduchu nad epicentrem charakteristický hřibovitý mrak. Ničivé účinky tlakové vlny a světelného záření (nelze je úplně potlačit) se projeví v okruhu 200–300 m od epicentru (v závislosti na výšce výbuchu), kde dojde ke kompaktnímu rozrušení objektů, ke zničení bojové techniky a zahubení živé síly. Ve větších vzdálenostech zůstanou zachovány objekty a bojová technika, ale nekrytá i ukrytá síla je zasažena pronikavou radiací „rychlými neutrony".

Ochrana proti účinkům „rychlých neutronů" je možná jen se značným nákladem. Neutrony se dobře zpomalují např. vodou, parafinem, bitumenem, dřevem a betonem. Předpokládá se, že betonová deska silná 50 m zachytí až 90 % neutronového záření. Účinnější ochranu poskytují specifické konstrukční materiály v kombinaci s různými druhy umělých hmot.

Vzhledem ke svým ničivým účinkům mají se neutronové zbraně používat pře-

devším pro boj s tankovými a obrněnými vojsky protivníka v taktické a operační hloubce palbou víceúčelového dělostřelectva a řízenými střelami LANCE. V případě, že by byly zavedeny do výzbroje letectva neutronové pumy, mají být použity k vysokým vzdušným výbuchům s cílem ničit osádky vojenského a vojskového letectva protivníka.

Přesto, že použití jedné neutronové hlavice RS LANCE má způsobit účinky srovnatelné s 10minutovou soustředěnou palbou všeho polního dělostřelectva americké nebo západoněmecké divize pozemního vojska, snaží se někteří vojenští představitelé USA a NSR zařadit neutronové zbraně do kategorie „malých jaderných zbraní", a tak ospravedlnit jejich použití i v období ozbrojeného zápasu, vedeného konvenčními prostředky.

Neutronové zbraně se stávají další hádankou na cestě k vyřešení složitého problému „odstupňovaného" použití taktických jaderných zbraní v ozbrojeném střetnutí na evropském válečném poli, aniž by ještě byly zavedeny do výzbroje.

Kromě složitých otázek kolem neutronových zbraní probíhají v současné době i jednání kolem tzv. „řízených střel s plochou dráhou letu" typu CRUISE MISSILE (v mnoha materiálech jsou chybně nazývány okřídlenými nebo křídlatými raketami).

Řízené střely s plochou dráhou letu nejsou rovněž absolutně novým prostředkem ničení, ale představují dosažený vývojový stupeň amerických řízených střel této kategorie. Spojené státy americké vyvinuly a zavedly v období po 2. světové válce protizemní řízené střely typu MATA-DOR, REGULUS, SNARK a MACE, které byly vzhledem k nízkým parametrům (malá rychlost a přesnost zásahu) postupně vyřazeny z výzbroje a nahrazeny balistickými řízenými střelami. Určitého zdokonalení bylo dosaženo u letecké protizemní řízené střely SRAM, která byla zavedena do výzbroje amerického strategického bombardovacího letectva v r. 1972. Vývoj řízené střely typu CRUISE MISSILE byl zahájen již v roce 1974 a již v r. 1975 rozhodlo americké ministerstvo obrany o společném vývoji bojové náplně, naváděcí soustavy a hnací jednotky jak pro vývojový program vojenského letectva (Air Launched Cruise Missile - ALCM), tak pro vývojový program vojenského námořnictva (Sea Launched Cruise Missile - SLCM). První letové zkoušky proběhly v roce 1976, kdy byl typ ALCM vypuštěn z letounu B-52 a typ SLCM z letounu A-6 a v dalším byl odpálen i z ponorky.

Dosažené úspěchy ve vývoji řízené střely s plochou dráhou letu taktického dosahu typu SLCM přiměly Spojené státy americké současně vyvíjet na stejné bázi i řízenou střelu s plochou dráhou letu typu Ground Launched Cruise Missile - GLCM, která má být začátkem osmdesátých let zavedena do výzbroje ozbrojených sil Severoatlantického paktu. O tomto problému jednala, kromě dalšího, „Skupina pro jaderné plánování NATO“ na svém červnovém zasedání v r. 1977.

Řízené střely s plochou dráhou letu jsou podle svého konstrukčního pojetí bezpilotními letouny (občasné plochy se otvírají za 0,5, křídla za 1 s po odpálení) s proudovým motorem, létající podzvukovou rychlostí (kolem 700–1000 km·h⁻¹) v přízemních výškách (20 m nad rovinným terénem a vodní hladinou, 50 m nad kopcovitým terénem a 100 m nad horským terénem). Ve strategické verzi mají mít typy ALCM dosah 1000–2700 km a typy SLCM 2700–5000 km, v taktické verzi mají mít typy SLCM dosah 600 km a typy GLCM 480–600 km. S výjimkou protilodní verze mají být ostatní obměny řízených střel s plochou dráhou letu vybaveny zatím inerciální navigační soustavou, doplněnou radiolokačním výškoměrem, který zabezpečuje manévr změnou směru a výšky a vysokou přesnost zásahu v cíli (PrÚ = 0–30 m – v závislosti na délce letu). Řízené střely s plochou dráhou letu strategické verze jsou vybaveny bojovou jadernou náplní s mohutností účinku 170 a 200 kt, střely taktického dosahu bojovou

jadernou, chemickou nebo konvenční náplní.

Vzhledem ke svým vlastnostem mají být řízené střely s plochou dráhou letu CRUISE MISSILE používány k úderům proti stacionárním malorozměrným zpevněným objektům na teritoriu a v bojové zóně, k ničení i velkorozměrných pohyblivých cílů, jako jsou soustředění vojsk a přísunované zálohy, především tankové a mechanizované svazky, a v taktické verzi SLCM i k ničení bojových plavidel protivníka.

Řízené střely s plochou dráhou letu typu CRUISE MISSILE strategického dosahu se staly překážkou i na cestě k dosažení dohod při jednáních o dalším omezení strategických útočných zbraní (SALT II). Budou-li v perspektivě zařazeny v taktické verzi do výzbroje armád NATO, jak velení NATO předpokládá, zkomplikuje dále i situaci při řešení otázky „odstupňovaného“ použití taktických jaderných zbraní v ozbrojeném střetnutí na evropském válčišti.

Otázky použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní podle zásad „řízené eskalace“ jsou neobyčejně složité a velení NATO se doposud nepodařilo nalézt uspokojivé řešení. Řada politických a vojenských činitelů západních zemí je přesvědčena, že omezení ani neexistuje a že použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní s jakýmkoli omezením nevyhnutelně rychle povede k všeobecné jaderné válce.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Владислав Рыбецки, кандидат исторических наук

К разрядке военного напряжения 3

Автор высказывает мнение по поводу стремления внешней политики СССР и стран социалистического содружества в процессе разрядки напряжения и подчеркивает необходимость ее проявления главным образом в военной области.

Полковник Эмил Лабуда, кандидат военных наук, доцент

подполковник Микулаш Рыбар, кандидат военных наук

Развитие военно-научной работы в штабах и войсках – актуальная задача . . 7

Авторы указывают необходимость и влияние военно-научной работы, а также ее вклад в подготовку генералов, офицеров и штабов. Они уделяют внимание и вопросам организации военно-научной работы в войсках, особенно на учениях.

Военное искусство в битве на Курской дуге 11

Статья посвящена 35-ой годовщине битвы на Курской дуге, которая означала за-
кончение коренного перелома в Великой Отечественной войне. В статье рассматри-
ваются основные принципы, влияющие на дальнейшее развитие советского военного
искусства.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Пржебек Ворличек, кандидат военных наук

Армия второго эшелона во фронтовой наступательной операции 17

Автор статьи разбирает использование одного из решающих элементов оперативного построения – второго эшелона фронта. Особенно внимание он обращает на: район размещения второго эшелона, его задачи в наступательной операции фронта, выдвижение на рубеж ввода и его оперативное построение, организацию взаимодействия, а также характер боевых действий.

Подполковник Ян Штефка, кандидат военных наук

Контрудар танковой дивизии с целью уничтожения противника в полосе прикрытия (окончание) 26

Автор разбирает некоторые вопросы организации управления и ведения боевых действий войск при отражении агрессии противника в начале возможной войны, уделяя особое внимание контрудару танковой дивизии, проведенному с целью уничтожения ударной группировки противника в полосе прикрытия государственной границы.

Подполковник Йиндржих Буреш

К отражению контрудара противника в наступательной операции фронта . . 33

Автор рассматривает возможные формы и способы ведения боевых наступательных действий общевойсковой армии с подходящими резервами противника. Разбирает некоторые вопросы отражения контрнаступательной группировки противника переходом общевойсковой армии во временную оборону или уничтожением этой группировки во встречном сражении.

Полковник Ладислав Дычка

К выработке боевых документов в штабах объединений 40

Автор, исходя из накопленного опыта, высказывает некоторые мнения по поводу выработки боевых графических и письменных документов, разрабатываемых на учениях высших штабов.

Подполковник Эмил Совак

К боевой деятельности артиллерии во время форсирования водной преграды . 45

Автор, на основе опыта из проведенных в прошлом году оперативных и тактических учений, разбирает значение и место артиллерии в операции и бою, главным образом при форсировании водных преград.

Подполковник Владимир Гадек

Организация борьбы с радиоэлектронными средствами противника в войсках ПВО наземных войск 53

Автор разбирает основные задачи БРЭСР в войсках ПВО наземных войск, а именно: защиту радиоэлектронных средств от технической разведки и радиоэлектронных помех противника, обеспечение работы своих электромагнитных средств, а также планирование мероприятий БРЭСР.

Полковник Карел Либл

Инженерное обеспечение преодоления заграждений 61

Автор, исходя из новых способов создания заграждений, особенно минных полей «на удалении» в армиях США и ФРГ, указывает возможный способ преодоления этих полей нашими войсками.

Подполковник Зденек Страка, кандидат военных наук
полковник Франтишек Сухи

Некоторый опыт тылового обеспечения войск 65

Авторы разбирают некоторый опыт из области тылового обеспечения войск в современных операциях, особенно вопросы организации своевременного подвоза материальных средств соединениям и частям, а также вопросы накопления запасов на передовых фронтовых базах.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

К проблематике подготовки штабов 69

Приграничное сражение 74

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Мирослав Кадера

Проблематика применения ядерного оружия войсками НАТО 77

Статья суммирует официальные мнения государств НАТО по поводу проблематики применения ядерного оружия, на основании материалов буржуазной военной печати. Автор указывает проблематичность мнений и сложности применения ядерного оружия, особенно в связи с его постоянным усовершенствованием.